

Ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL 2014-2020

Raport końcowy

Program współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT KOŃCOWY

Ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL 2014-2020

Wykonawca:

Konsorcjum:

AD REM Pracownia badawcza Elżbieta Stosio-Sielach

ul. Macieja Palacza 120e/3

60-278 Poznań

Piotr Fuchs Smart Research

ul. Wojskowa 5/73

60-792 Poznań

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

ul. Artura Grottgera 4

20-029 Lublin

Poznań, grudzień 2020 r.

Spis treści

Wykaz skrótowców wykorzystanych w tekście	6
Streszczenie	8
Summary	13
1. Opis przedmiotu, celu i założeń badania ewaluacyjnego.....	19
1.1. Zakres przedmiotowy badania	19
1.2. Zakres czasowy badania	23
1.3. Cele badania ewaluacyjnego i pytania badawcze.....	23
1.4. Kryteria ewaluacyjne.....	27
2. Opis przebiegu badania oraz zastosowanych technik gromadzenia i analizy danych.....	28
2.1. Metody i techniki badawcze	28
2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research).....	28
2.1.2. Wywiady indywidualne (IDI), diada	28
2.1.3. Badania ilościowe z uczestnikami projektów oraz beneficjentami	28
2.1.4. Wywiady telefoniczne (TDI) z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym	31
2.1.5. Wywiady TDI z uczestnikami projektów – osobami dorosłymi uczestniczącymi w kształceniu ustawicznym.....	31
2.1.6. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI on-line) z dyrektorami szkół i innych placówek systemu oświaty/instytucji szkoleniowych.....	32
2.1.7. FGI on-line z uczestnikami projektów – uczniami	33
2.1.8. Metoda kontrfaktyczna.....	34
2.1.9. Warsztat ekspercki	36
2.2. Przebieg badania ewaluacyjnego	36
3. Wyniki badania ewaluacyjnego.....	37
3.1. Ocena wpływu wsparcia w zakresie 12 Osi Priorytetowej na wzrost liczby trwałych miejsc edukacji przedszkolnej oraz na rozszerzenie oferty dodatkowej placówek wychowania przedszkolnego	37

3.2. Ocena wpływu działań na podniesienie jakości nauczania i poszerzenie oferty edukacyjnej szkół obejmowanych wsparciem.....	52
3.2.1. Zmiany wprowadzone w szkołach w wyniku realizacji projektów.....	52
3.2.2. Trwałość zmian wprowadzonych w szkołach w ramach projektów.....	53
3.2.2.1. Trwałość efektów w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej.....	53
3.2.2.2. Kwalifikacje nabyte przez nauczycieli w ramach różnych form wsparcia i stopień ich wykorzystywania w pracy zawodowej.....	56
3.2.2.3. Zakres wykorzystania przez szkoły wyposażenia zakupionego w ramach projektu.	61
3.2.3. Wpływ RPO WL na realizację planu rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim.....	61
3.2.4. Wpływ zmian wprowadzonych w szkołach w ramach Programu na poprawę wyników edukacyjnych uczniów.	63
3.2.5. Wpływ realizacji projektów unijnych na zwiększenie zainteresowania absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w szkole zawodowej.....	66
3.2.6. Trafność zajęć dodatkowych.....	68
3.3. Ocena wpływu działań na wzrost kompetencji i właściwych postaw u uczniów, kluczowych z punktu widzenia wymagań niezbędnych na rynku pracy.	70
3.3.1. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia.	70
3.3.2. Skuteczność form wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych.....	77
3.3.3. Rola technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w budowaniu kompetencji kluczowych.	84
3.4. Ocena wpływu interwencji na podwyższenie kompetencji osób dorosłych.	89
3.5. Ocena działań podejmowanych w ramach 12 OP w zakresie zwiększania szans na zatrudnienie uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, w szczególności poprzez poprawę skuteczności kształcenia zawodowego.	93
3.6. Wyniki badania dotyczące wybranych innych aspektów realizacji projektów w ramach RPO WL.....	95
3.6.1. Oddziaływanie wsparcia z EFS na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (Country Specific Recommendations).....	95

3.6.2. Skala występowania projektów partnerskich.....	97
3.6.3. Poziom komplementarności pomiędzy wsparciem oferowanym w ramach 12 Osi Priorytetowej współfinansowanej z EFS a powstałą lub zmodernizowaną infrastrukturą wspartą w ramach 13 Osi Priorytetowej.....	98
3.6.4. Efektywność projektów.	98
3.6.5. Trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji w ramach RPO WL.	100
3.6.6. Kluczowe zmiany zachodzące w obszarze edukacji na terenie województwa lubelskiego.....	103
3.7. Najważniejsze wnioski i rekomendacje.....	106
4. Aneks.....	110
4.1. Kwestionariusz ankiety CAWI – uczestnicy kształcenia ustawicznego	110
4.2. Kwestionariusz ankiety CAWI – uczniowie i absolwenci szkół.....	114
4.3. Kwestionariusz ankiety CAWI – nauczyciele	129
4.4. Kwestionariusz ankiety CAWI dla rodziców dzieci	143
4.5. Kwestionariusz ankiety CAWI dla beneficjentów	148
5. Spis wykresów	161
6. Spis tabel	163

Wykaz skrótowców wykorzystanych w tekście

BDL	Bank Danych Lokalnych
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CATI	Komputerowo wspomagany wywiad telefoniczny (Computer-Assisted Telephone Interview)
CAWI	Komputerowo wspomagany wywiad internetowy (Computer-Assisted Web Interview)
DZ RPO	Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym
ECOFIN	Rada do Spraw Gospodarczych i Finansowych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (Focus Group Interview)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
TIK/ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne/Information and Communication Technologies
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony (Individual in-Depth Interview)
KKZ	Kwalifikacyjny kurs zawodowy
KUZ	Kurs umiejętności zawodowych
LOF	Lubelski Obszar Funkcjonalny
LSI2014	Lokalny System Informatyczny 2014
LSI2014EFS	Lokalny System Informatyczny 2014 dla Europejskiego Funduszu Społecznego
OP	Oś Priorytetowa
OWP	Ośrodki wychowania przedszkolnego (publiczne lub niepubliczne podmioty, o których mowa w art. 31 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe: przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, inne formy wychowania przedszkolnego)
PARP	Państwowa Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

PSM	Dopasowanie wyniku skłonności (Propensity Score Matching)
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
SIO	System Informacji Oświatowej
TDI	Telefoniczny wywiad pogłębiony (Telephone in-Depth Interview)
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Streszczenie

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL 2014-2020. Poniżej zaprezentowano główne wnioski z badania.

1. Ocena wpływu wsparcia w zakresie 12 Osi Priorytetowej na wzrost liczby trwałych miejsc edukacji przedszkolnej oraz na rozszerzenie oferty dodatkowej placówek wychowania przedszkolnego.

- w wyniku interwencji podjętej w ramach RPO WL znacznie wzrosła dostępność usług edukacji przedszkolnej w województwie lubelskim dla dzieci 3- i 4-letnich, przede wszystkim wzrosła liczba miejsc wychowania przedszkolnego na obszarze gmin wiejskich (według stanu na dzień 30.06.2020 r. w ramach Programu utworzono 1 354 miejsca na obszarze gmin wiejskich, co stanowiło około 9,7% ogólnej puli miejsc edukacji przedszkolnej w tego typu gminach w regionie),
- utworzone w ramach RPO WL miejsca edukacji przedszkolnej zostały ocenione wysoko przez rodziców i opiekunów dzieci (najwyżej oceniono ich lokalizację, godziny otwarcia i wyposażenie),
- bardzo wysoka jest trwałość miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach projektu – zarówno trwałość formalna (rozumiana jako gotowość do świadczenia usług), jak też faktyczna – mierzona stopniem wykorzystywania miejsc utworzonych w ramach projektów,
- trafność lokalizacji miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektów została oceniona bardzo wysoko – miejsca edukacji przedszkolnej powstawały tam, gdzie był na nie popyt; co więcej można założyć, że w kolejnych latach, po zakończeniu realizacji projektów oraz okresu trwałości, miejsca te również będą wykorzystywane (zajęte), konieczność partycypowania przez rodziców w kosztach związanych z uczęszczaniem przez dziecko do przedszkola nie powinna stanowić przeszkody w tym zakresie,
- 3 987 dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej objętych zostało w ramach RPO WL dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne (były to najczęściej zajęcia z rytmiki, logopedii, języka obcego i gimnastyki korekcyjnej), miały one wysoką jakość i były adekwatne do potrzeb dzieci,
- zdecydowana większość rodziców/opiekunów dzieci dostrzegła wpływ udziału dziecka w zajęciach dodatkowych na rozwój jego kompetencji społecznych i/lub niwelację deficytów rozwojowych, w tym: rozwój umiejętności komunikowania się

z innymi ludźmi, lepsze funkcjonowanie w grupie, rozwój intelektualny, rozwój sprawności fizycznej oraz rozwój emocjonalny,

- trwałość zajęć dodatkowych prowadzonych w OWP rozumianą jako kontynuowanie ich po zakończeniu realizacji projektu, oceniono jako umiarkowanie wysoką (w 40% analizowanych przypadków po zakończeniu projektu zajęcia dodatkowe w OWP były kontynuowane w takim samym zakresie, jak w ramach projektu, w przypadku 50% – w mniejszym zakresie, jedynie w 10% analizowanych przypadków zajęcia w ogóle nie były kontynuowane).

2. Ocena wpływu działań na podniesienie jakości nauczania i poszerzenie oferty edukacyjnej szkół obejmowanych wsparciem.

- projekty realizowane w szkołach były kompleksowe – prawie wszystkie obejmowały organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów, zakup wyposażenia do pracowni matematyczno-przyrodniczych i komputerowych oraz dofinansowanie różnych form doskonalenia zawodowego nauczycieli, mniej popularne były takie formy wsparcia jak pomoc psychologiczno-pedagogiczna i doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów (połowa projektów obejmowała ten typ wsparcia); prawie wszystkie projekty realizowane w szkołach i placówkach oświatowych prowadzących kształcenie na poziomie zawodowym obejmowały organizację staży zawodowych dla uczniów, dodatkowe zajęcia specjalistyczne, umożliwienie uczniom uzyskiwania i uzupełniania wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych a także zakup wyposażenia do pracowni przedmiotów zawodowych oraz dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu (w większości projektów realizowano również wsparcie w zakresie zdobywania przez uczniów dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy),
- efekty w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej szkół i placówek są mało trwałe – w przypadku większości z nich, formy wsparcia realizowane w ramach projektów nie są kontynuowane lub tylko w ograniczonym zakresie,
- większość nauczycieli, którzy wzięli udział w doskonaleniu zawodowym w ramach projektów, rozwijała swoje kompetencje w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w dydaktyce, wykorzystywania metod dydaktycznych i form organizacyjnych ukierunkowanych na rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz w obszarze pedagogiki specjalnej; stopień wykorzystania przez nauczycieli nabytych

kwalifikacji oceniono jako dość wysoki – większość z nich zadeklarowała, że w wysokim lub bardzo wysokim stopniu wykorzystuje w swojej pracy zawodowej wiedzę i umiejętności nabyte w ramach doskonalenia zawodowego (w opinii ponad połowy nauczycieli, dzięki udziałowi w różnych formach doskonalenia są w stanie skutecznie przygotować uczniów do egzaminów),

- w ramach RPO WL (według stanu na dzień 30.06.2020 r.), 363 szkoły i placówki systemu oświaty wyposażone zostały w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych, w 345 szkołach doposażone zostały pracownie przedmiotowe, a 175 szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych zostało w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego; zakres wykorzystania zakupionego wyposażenia przez szkoły i placówki oświatowe jest bardzo wysoki, a inwestycje w tym obszarze przyczyniają się istotnie do podniesienia jakości nauczania w szkołach i placówkach,
- działania realizowane w ramach 12 Osi Operacyjnej RPO WL przyczyniają się do realizacji wszystkich celów strategicznych wskazanych w „Diagnozie i planie rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim do roku 2025”, przede wszystkim wpływają na modernizację wyposażenia i bazy lokalowej szkół zawodowych funkcjonujących w regionie,
- projekty realizowane w szkołach zawodowych w ramach RPO WL przyczyniają się bezpośrednio do wzrostu atrakcyjności tych szkół, a pośrednio również do wzrostu atrakcyjności i popularności szkolnictwa zawodowego wśród młodzieży,
- na podstawie wyników analizy kontrfaktycznej nie odnotowano wpływu zrealizowanych projektów na wyniki osiągnięte przez szkoły/placówki oświatowe uczestniczące w tych projektach, w opinii Ewaluatora nie można jednak na tej podstawie wyciągnąć wniosku o braku skuteczności Programu w zakresie podniesienia jakości nauczania w szkołach/placówkach uczestniczących w nim, gdyż należy wziąć pod uwagę, że odzwierciedlenie efektów działań w wynikach egzaminów zewnętrznych może być odroczone w czasie.

3. Ocena wpływu działań na wzrost kompetencji i właściwych postaw u uczniów, kluczowych z punktu widzenia wymagań niezbędnych na rynku pracy.

- według stanu na dzień 30.06.2020 r., dzięki realizacji w ramach RPO WL różnych form wsparcia, 34 489 uczniów podniosło kompetencje kluczowe, niezbędne na rynku pracy (70,5% wszystkich uczniów uczestniczących w Programie),

- poszczególne typy zajęć dodatkowych realizowane w szkołach w ramach projektów przyczyniają się przede wszystkim do doskonalenia umiejętności uczniów w zakresie pracy w zespole, ponadto, jak wynika z deklaracji uczniów, dzięki udziałowi w zajęciach zaczęli sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności; do osiągnięcia tego typu efektów przyczyniło się duże zaangażowanie i kompetencje nauczycieli prowadzących zajęcia oraz formuła ich realizacji (prowadzone były zazwyczaj w mniejszych grupach niż na lekcjach),
- skuteczność realizowanych w ramach RPO WL form wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych, w tym staży i praktyk zawodowych oraz zajęć specjalistycznych, ujmowana jako wpływ na rozwijanie posiadanych przez nich wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, jest wysoka; według deklaracji uczestników, dzięki udziałowi w tych formach udoskonalili oni przede wszystkim umiejętność komunikacji i współpracy w grupie oraz poznali bliżej branżę, w których się kształcą; udział w zajęciach specjalistycznych stwarzał uczniom możliwość podwyższenia umiejętności obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w ich zawodzie,
- skuteczność formy wsparcia polegającej na przyznawaniu stypendiów dla uczniów osiągających bardzo dobre wyniki w nauce jest wysoka – motywuje stypendystów do dalszej nauki i rozwoju, a opiekunowie dydaktyczni skutecznie wspierają stypendystów w określaniu kierunków rozwoju naukowego.

4. Ocena wpływu interwencji na podwyższanie kompetencji osób dorosłych.

- realizacja projektów w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL poprawiła istotnie sytuację w zakresie kształcenia ustawicznego w województwie lubelskim, w szczególności w zakresie liczby osób dorosłych w nim uczestniczących,
- kursy i szkolenia realizowane w ramach RPO WL wpłynęły na znaczne podwyższenie kompetencji dużej grupy dorosłych mieszkańców regionu; stwierdzono dość wysoką skuteczność kursów zawodowych i komputerowych oraz umiarkowanie wysoką skuteczność szkoleń językowych w zakresie nabywania przez ich uczestników umiejętności, które były przedmiotem kursu,
- najczęstszym efektem udziału w kształceniu ustawicznym było według deklaracji uczestników zdobycie umiejętności wymaganych przez pracodawców i utrzymanie zatrudnienia w dotychczasowym miejscu pracy, udział w kursach przyczynił się również do bardziej znaczących zmian w sytuacji osób dorosłych (takich jak znalezienie nowej pracy, uzyskanie awansu lub podwyżki), jednak dotyczyło to znacznie mniej licznych grup uczestników,

- zainteresowanie udziałem w szkoleniach i kursach realizowanych w Programie było duże, co świadczy o dużej trafności tej formy wsparcia, udział w projektach realizowanych w ramach RPO WL w bardzo dużym stopniu wpłynął na wzrost skłonności uczestniczących w nich osób do dalszego podnoszenia umiejętności i kwalifikacji.
- 5. Ocena działań podejmowanych w ramach 12 Osi Priorytetowej w zakresie zwiększenia szans na zatrudnienie uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, w szczególności poprzez poprawę skuteczności kształcenia zawodowego.**
- udział w formach wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych, zwłaszcza w stażach zawodowych oraz zajęciach specjalistycznych, skutecznie wpływa na poprawę sytuacji uczniów/absolwentów na rynku pracy (62,8% uczestników staży, którzy mieli już doświadczenie świadczenia pracy w zawodzie zadeklarowało, że odbycie stażu ułatwiło im wykonywanie pracy, z kolei 66,1% uczestników zajęć specjalistycznych, którzy posiadali doświadczenie w zakresie poszukiwania zatrudnienia zadeklarowało, że udział w tej formie wsparcia ułatwił im znalezienie pracy); uczestnictwo w różnego typu formach podnoszenia kwalifikacji (również w kursach zawodowych) jest bardzo pozytywnie postrzegane przez pracodawców – wyróżnia uczniów/absolwentów na tle osób, które poszukują zatrudnienia, stawia ich na korzystniejszej pozycji,
 - działania podejmowane w ramach RPO WL w znaczącym stopniu wpływają na zwiększenie szans na zatrudnienie na regionalnym rynku pracy uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, gdyż istotnie wpływają na poprawę warunków i jakości kształcenia w tych szkołach; kluczowe znaczenie ma kompleksowość oferowanego wsparcia: w ramach projektów podejmowane są działania obejmujące równocześnie modernizację bazy dydaktycznej, jaką dysponuje szkoła, doskonalenie zawodowe kadry oraz podjęcie współpracy między szkołą i pracodawcami,
 - dzięki realizacji projektów znaczna część uczniów szkół zawodowych nabyła konkretne umiejętności i cenne doświadczenie, przez co została lepiej przygotowana do wejścia na rynek pracy, dodatkowo realizacja Programu przyczynia się do popularyzacji wartościowych form wsparcia, zwłaszcza staży, wśród przedstawicieli szkół, pracodawców i uczniów; jak wynika z badania, trwałość form wsparcia dedykowanych uczniom jest niska (po zakończeniu realizacji projektu nie są one kontynuowane lub tylko w ograniczonym zakresie).

Summary

The main objective of the evaluation study was to assess the impact of the support offered under the 12th Priority Axis of the Regional Operational Program of Lubelskie Voivodeship (ROP LV) 2014-2020. The main conclusions of the study are presented below.

1. Assessment of the influence of support under Priority Axis 12 on the increase in number of permanent pre-school education places and on the extension of the additional offer of pre-school education institutions.

- as a result of the intervention undertaken under the ROP LV, the availability of pre-school education services in the Lubelskie Voivodeship for 3- and 4-year-old children significantly increased, first of all the number of pre-school education places in rural communes increased (as of June 30th, within the Program 1,354 places were created in the area of rural communes, which constituted about 9.7% of the total pool of pre-school places in this type of communes in the region),
- pre-school education places created under the ROP LV were highly rated by the parents and guardians of children (their location, opening hours and equipment were rated the highest),
- the durability of pre-school places created under the project is very high – both formal (understood as readiness to provide services) and actual – measured by the degree of use of places created under the projects,
- the accuracy of the location of preschool education places created under the projects was assessed very highly – preschool education places were created where there was a demand for them; what is more, it can be assumed that in the following years, after the completion of the projects and the period of durability, these places will also be used (occupied); the need for parents to participate in the costs of attending the kindergarten by their children should not be an obstacle in this respect,
- 3,987 children participating in pre-school education were included in extracurricular activities under the ROP LV that increased their educational chances (these were most often classes in rhythmic, speech therapy, foreign language and corrective gymnastics), they were of high quality and were adequate to the needs of children,
- the vast majority of parents / guardians of children noticed the impact of the child's

participation in extracurricular activities on the development of their social competences and / or elimination of developmental deficits, including: development of communication skills, better functioning in a group, intellectual development, development of physical fitness and emotional development,

- the durability of extracurricular activities conducted in the OWP, understood as their continuation after the end of the project, was assessed as moderately high (in 40% of the analyzed cases after the end of the project additional activities in the OWP were continued to the same extent as under the project, in the case of 50% - to a lesser extent, only in 10% of the analyzed cases the classes were not continued at all).

2. Assessment of the impact of activities on improving the quality of teaching and extending the educational offer of supported schools.

- projects implemented in schools were comprehensive – almost all of them included the organization of classes contributing to the development of key competences and universal skills of students, the purchase of equipment for mathematics, science and computer labs, and co-financing of various forms of professional development for teachers; forms of support such as psychological assistance were less popular, as well as educational and vocational counseling for students (half of the projects covered this type of support); almost all the projects carried out in schools and educational institutions providing education at the vocational level included the organization of professional internships for students, additional specialist classes and enabling students to obtain and supplement knowledge, skills and professional qualifications, as well as the purchase of equipment for vocational subject workshops, and co-financing of professional development of teachers, including vocational teachers and practical vocational training instructors (most projects also supported the acquisition of additional qualifications by students to increase their chances on the labor market),
- the effects of expanding the educational offer of schools and institutions are not sustainable – in case of most of them, the forms of support implemented under the projects are not continued or continued only to a limited extent,
- most of the teachers who participated in professional development under the projects developed their competences in the use of information and communication technologies (ICT) in teaching, the use of didactic methods and organizational

forms aimed at developing students' key competences and universal skills, and in the field of special pedagogy; the degree of use of the acquired qualifications by teachers was assessed as quite high – most of them declared that they use the knowledge and skills acquired during professional development to a high or very high extent in their professional work (in the opinion of over half of the teachers, thanks to participation in various forms of development, they are able to effectively prepare students for exams),

- as a part of the ROP LV (as of June 30th, 2020), 363 schools and education system institutions were equipped with ICT equipment for conducting educational classes, subject laboratories were equipped in 345 schools; and 175 schools and vocational training institutions received additional equipment and teaching materials necessary for the implementation of vocational training; the scope of use of the purchased equipment by schools and educational institutions is very high and investments in this area significantly contribute to improving the quality of teaching in schools and institutions,
- actions implemented under the 12th Operational Axis of the ROP LV contribute to the implementation of all strategic goals indicated in the "Diagnosis and development plan for vocational education in the Lubelskie Voivodeship until 2025", first of all they influence the modernization of the equipment and premises of vocational schools operating in the region,
- projects implemented in vocational schools under the ROP LV contribute directly to the increase in the attractiveness of these schools, and indirectly also to the increase in the attractiveness and popularity of vocational education among young people,
- on the basis of the results of the counterfactual analysis, no impact of the implemented projects on the results achieved by schools / educational institutions participating in these projects was noted, however, in the Evaluator's opinion, it is not possible to conclude that the Program is ineffective in improving the quality of education in schools / institutions participating in it, because it should be taken into account that the reflection of the effects of activities in the results of external examinations may be postponed.

3. Assessment of the impact of activities on the increase of students' competences and appropriate attitude, that are key from the point of view of

the requirements necessary on the labor market.

- as of 30/06/2020, thanks to the implementation of various forms of support under the ROP LV, 34,489 students improved their key competences necessary on the labor market (70.5% of all students participating in the Program),
- individual types of extracurricular activities carried out in schools as a part of the projects contribute primarily to the improvement of students' skills in the field of team work, moreover, as it is clear from students' declaration, thanks to their participation in the classes they began to acquire new knowledge and skills more efficiently; high commitment and competence of teachers conducting classes and the formula of their implementation contributed to the achievement of this type of effects (they were usually conducted in smaller groups than during lessons),
- the effectiveness of the forms of support dedicated to students of vocational schools implemented under the ROP LV, including internships and apprenticeships, as well as specialist classes (understood as an influence on the development of their knowledge, skills and professional qualifications) is high; according to the declarations of the participants thanks to their participation in these forms they primarily improved the ability to communicate and cooperate in a group and got to know the industries in which they learn; participation in specialist classes gave students the opportunity to improve their skills in operating specialized equipment and computer programs used in their profession,
- the effectiveness of the form of support consisting in granting scholarships to students with very good academic results is high – it motivates scholarship holders to further study and development; and tutors effectively support scholarship holders in determining directions of scientific development.

4. Assessment of the impact of the intervention on increasing the competences of adults.

- implementation of projects under the 12th Priority Axis of the ROP LV significantly improved the situation in the field of lifelong learning in the Lubelskie Voivodeship, in particular with regard to the number of adults participating in it,
- the courses and training provided under the ROP LV significantly increased the competences of a large group of adult inhabitants of the region; quite high effectiveness of vocational and computer courses was found, as well as moderately high effectiveness of language training in terms of acquiring skills for the course

participants,

- the most common effect of participation in lifelong learning was, according to the declarations of the participants, the acquisition of skills required by employers and maintaining employment in the current workplace; participation in courses also contributed to more significant changes in the situation of adults (such as finding a new job, getting a promotion or a raise), however this applied to much less numerous groups of participants,
- the interest in participating in trainings and courses implemented under the Program was high, which proves the high accuracy of this form of support; participation in projects implemented under the ROP LV greatly influenced the increase of the willingness of the participants to further improve their skills and qualifications.

5. Assessment of activities undertaken under Priority Axis 12 in the scope of increasing the employability of students studying in vocational schools, in particular by improving the effectiveness of vocational education.

- participation in forms of support dedicated to vocational school students, especially in vocational internships and specialist classes, effectively improves the situation of students / graduates on the labor market (62.8% of traineeship participants who already had experience of working in the profession declared that completion of an internship made it easier for them to work, while 66.1% of participants in specialist classes who had experience in looking for a job declared that participation in this form of support made it easier for them to find a job); participation in various forms of raising qualifications (also in vocational courses) is very positively perceived by employers – it distinguishes students / graduates from people looking for employment, puts them in a better position,
- activities undertaken under the ROP LV significantly contribute to increasing the employment opportunities in the regional labor market of students studying in vocational schools as they significantly improve the conditions and quality of education in these schools; the comprehensiveness of the support offered is of key importance: under the projects there are activities that simultaneously include the modernization of the didactic base at the school's disposal, the professional development of the staff and cooperation between the school and employers,
- thanks to the implementation of projects a significant part of students of vocational

schools acquired specific skills and valuable experience, thanks to which they were better prepared to enter the labor market; additionally, the implementation of the Program contributes to the popularization of valuable forms of support, especially internships, among representatives of schools, employers and students; as the study shows, the durability of the forms of support dedicated to students is low (after the end of the project they are not continued or continued only to a limited extent).

1. Opis przedmiotu, celu i założeń badania ewaluacyjnego

1.1. Zakres przedmiotowy badania

W niniejszym rozdziale przedstawiono najistotniejsze elementy składające się na metodologię badania, w tym w szczególności opis przedmiotu i cele badania.

W zakres przedmiotowy badania wchodzi Oś Priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Cele szczegółowe 12 Osi Priorytetowej RPO WL obejmują¹:

1. Zwiększenie udziału dzieci w wieku przedszkolnym w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej.
2. Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
3. Zwiększenie liczby osób dorosłych, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje adekwatnie do wymagań regionalnego i krajowego rynku pracy.
4. Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego w regionie.
5. Podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób dorosłych, adekwatnie do wymagań regionalnego i krajowego rynku pracy.

W ramach Osi Priorytetowej 12 RPO WL realizowanych jest siedem Działań, z czego wdrażanie jednego nie będzie kontynuowane. Poniżej wskazano ich cele.

1. Działania 12.1 Edukacja przedszkolna oraz 12.5 Edukacja przedszkolna w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego – ich celem jest wzrost poziomu upowszechniania usług w zakresie edukacji przedszkolnej oraz podniesienie jej jakości. W ramach Działań możliwe do realizacji są 2 typy projektów:

¹ Na podstawie „Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”, Lublin, 25 sierpnia 2020 r.

- a) projekty w zakresie tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku przedszkolnym lub dostosowania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (typ 1),
- b) projekty obejmujące rozszerzenie oferty o zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów oraz dodatkowe zajęcia, które pozwolą na zwiększenie kompetencji społecznych lub realizację dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównywanie deficytu wynikającego z niepełnosprawności (typ 2).
2. Działania 12.2 Kształcenie ogólne oraz 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego – ich celem jest zwiększenie dostępu uczniów do dobrej jakości kształcenia ogólnego, w szczególności poprzez organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych tzw. transversal skills² niezbędnych na rynku pracy, jak również tworzenie w szkołach warunków do nauczania eksperymentalnego i indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Podniesienie jakości usług edukacyjnych związane jest z zapewnieniem dzieciom i młodzieży, w tym w szczególności dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami, warunków kształcenia odpowiednio do rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz ich możliwości psychofizycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Możliwe do realizacji są 2 typy projektów:
- a) projekty w zakresie: 1) organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, tzw. transversal skills,

² Przez transversal skills rozumieć należy umiejętności przekrojowe, o charakterze ogólnym. Są to umiejętności niezwiązane z konkretnym stanowiskiem pracy, które można wykorzystać w wielu różnych sytuacjach i warunkach pracy, między innymi: krytyczne i innowacyjne myślenie, umiejętności interpersonalne (w tym zdolności organizacyjne, umiejętność pracy zespołowej), umiejętność korzystania z mediów i informacji (np. umiejętność lokalizowania i uzyskiwania dostępu do informacji, a także analizowania i oceny treści medialnych), umiejętności wewnątrzosobowe (np. samodyscyplina, entuzjazm, wytrwałość, motywacja własna), kompetencje obywatelskie (np. tolerancja, otwartość na różne kultury).

2) podnoszenie kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu, 3) organizowanie i udzielanie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej, 4) tworzenie warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce: wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz pracowni ICT (typ 1),

b) programy pomocy stypendialnej dla uczniów zdolnych (typ 2).

3. Działanie 12.3 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych oraz 12.7 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (realizacja Działania nie będzie kontynuowana) – ich celem jest wzmocnienie kompetencji kluczowych osób dorosłych w zakresie ICT i języków obcych. Oferta edukacyjna dla osób dorosłych powinna pozwolić rozwinąć ich umiejętności podstawowe oraz kompetencje przekrojowe. Możliwe do realizacji są 2 typy projektów:

a) szkolenia z zakresu ICT zakończone procesem certyfikacji (typ 1),

b) szkolenia językowe zakończone procesem certyfikacji (typ 2).

4. Działanie 12.4 Kształcenie zawodowe – jego celem jest z jednej strony podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego, z drugiej zaś strony – zwiększenie upowszechnienia uczestnictwa w zawodowym kształceniu ustawicznym i nabywaniu kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe. Działanie przewiduje m.in. inicjowanie i wspieranie współpracy szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym (w szczególności z pracodawcami i szkołami wyższymi). Osoby dorosłe uzyskały w jego ramach możliwość nabywania lub uzupełniania kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych. Możliwe do realizacji są 2 typy projektów:

a) projekty ukierunkowane na: 1) zwiększenie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami, współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi, aktualizowanie przez nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu swojej wiedzy, wdrażania nowych, innowacyjnych form nauczania

zawodowego, 2) organizację dodatkowych zajęć specjalistycznych, umożliwiających uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych, 3) wspieranie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy, 4) wyposażenie pracowni przedmiotów zawodowych, 5) organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych tzw. transversal skills, 5) organizowanie i udzielanie doradztwa zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej, 6) promocję kształcenia zawodowego, w tym organizacji/udziału w targach edukacyjnych, 7) programy pomocy stypendialnej dla uczniów szczególnie uzdolnionych,

- b) organizacja i prowadzenie dla osób dorosłych: kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kursów umiejętności zawodowych, innych kursów umożliwiających uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych (typ 2),
- c) możliwość potwierdzania kwalifikacji w zawodzie poprzez odpowiednie egzaminy (typ 3).

Oprócz projektów realizowanych w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL, w zakres przedmiotowy badania wchodzi także projekty realizowane w ramach 13 Osi Priorytetowej Infrastruktura społeczna w ramach następujących Działań:

- Działanie 13.5 Infrastruktura przedszkolna,
- Działanie 13.6 Infrastruktura kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- Działanie 13.7 Infrastruktura szkolna.

W ramach wspomnianych Działań możliwa jest realizacja projektów infrastrukturalnych, polegających na modernizacji, rozbudowie, a w uzasadnionych przypadkach: budowie nowych obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej, a także zakup wyposażenia do tych obiektów. Inwestycje te mają ułatwić dostęp i poprawić jakość nauczania w przedszkolach, szkołach i innych placówkach edukacyjnych³.

³ Na podstawie „Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”, Lublin, 25 sierpnia 2020 r.

1.2. Zakres czasowy badania

Badanie objęło okres od zatwierdzenia RPO WL (12 lutego 2015 roku) do 30 czerwca 2020 roku. W tym czasie spośród 1 274 wniosków złożonych (według LSI2014/LSI2014EFS) podpisano 514 umów o dofinansowanie.

1.3. Cele badania ewaluacyjnego i pytania badawcze.

Głównym celem badania ewaluacyjnego była **ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 12 Osi Priorytetowej RPO WL 2014-2020**. Został on zrealizowany przez osiągnięcie pięciu celów szczegółowych. Poniżej wskazano cele szczegółowe badania oraz przyporządkowane do nich pytania ewaluacyjne. Na podstawie odpowiedzi na nie Ewaluator sformułował wnioski i rekomendacje.

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 1. **Ocena wpływu wsparcia w zakresie 12 Osi Priorytetowej na wzrost liczby trwałych miejsc edukacji przedszkolnej oraz na rozszerzenie oferty dodatkowej placówek wychowania przedszkolnego:**

- 1.1. W jakim stopniu tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej i podnoszenie jej jakości odpowiadana na deficyty/ potrzeby/ wyzwania regionu?
- 1.2. Jaka jest dostępność do usług edukacji przedszkolnej w województwie lubelskim i jak zmieniała się po interwencji?
- 1.3. W jakim stopniu nowe miejsca edukacji przedszkolnej utworzone w ramach Programu są zajęte/wykorzystywane?
- 1.4. Ile placówek wychowania przedszkolnego rozszerzyło swoją ofertę o zajęcia dodatkowe dzięki udziałowi w Programie?
- 1.5. Jak duże jest zainteresowanie udziałem w zajęciach dodatkowych utworzonych w ramach Programu w placówkach wychowania przedszkolnego?
- 1.6. Jak rodzice/opiekunowie prawni dzieci w wieku przedszkolnym uczestniczących w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach Programu oceniają ich wpływ na rozwój kompetencji społecznych i/lub niwelację deficytów rozwojowych dzieci?
- 1.7. W jakim stopniu zajęcia dodatkowe w placówkach wychowania przedszkolnego realizowane w ramach Programu są kontynuowane po zakończeniu realizacji projektu?

1.8. W jakim stopniu realizacja projektów w ramach Działania 12.1 Edukacja przedszkolna i 12.5 Edukacja przedszkolna w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego ułatwia godzenie ról zawodowych i rodzinnych przez rodziców dzieci w wieku przedszkolnym?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 2. **Ocena wpływu działań na podniesienie jakości nauczania i poszerzenie oferty edukacyjnej szkół obejmowanych wsparciem:**

2.1. W jakim stopniu podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów odpowiada na deficyty/potrzeby/wyzwania regionu?

2.2. Jakiego typu zajęcia dodatkowe i inne zmiany w szkołach wprowadzono w ramach Programu? Jak wygląda mapa zmian w ofercie edukacyjnej szkół w województwie lubelskim dzięki wsparciu z RPO WL?

2.3. W jakim stopniu wsparcie w ramach RPO WL realizuje plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim określony w dokumencie „Diagnoza i plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim do roku 2025”?

2.4. Jak istotne są wprowadzone w ramach Programu zmiany w szkołach w województwie lubelskim?

2.5. W jakim stopniu efekty w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej oraz inne zmiany wprowadzone w szkołach ramach Programu utrzymują się po zakończeniu realizacji projektów?

2.6. W jakim stopniu zajęcia dodatkowe i inne zmiany w szkołach wprowadzone w ramach Programu przyczyniają się do poprawy wyników edukacyjnych uczniów tych szkół?

2.7. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO WL przyczynia się do podniesienia jakości nauczania na danym poziomie kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?

2.8. Jakiego typu projekty realizowane w szkołach w największym stopniu przyczyniają się do poprawy wyników edukacyjnych?

2.9. Jak duże jest zainteresowanie uczniów udziałem w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach Programu?

2.10. W jakim stopniu realizacja projektów w ramach 12 OP RPO WL w szkołach zawodowych przyczynia się do wzrostu zainteresowania ofertą edukacyjną tych szkół wśród absolwentów szkół podstawowych?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 3. **Ocena wpływu działań na wzrost kompetencji i właściwych postaw u uczniów, kluczowych z punktu widzenia wymagań niezbędnych na rynku pracy:**

3.1. Jaka jest użyteczność i skuteczność wsparcia pod kątem podniesienia u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw niezbędnych do funkcjonowania na rynku pracy?

3.2. Jaka jest rola technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) i przygotowania do ich wykorzystania szkół oraz nauczycieli w budowaniu kompetencji kluczowych?

3.3. Jakiego typu projekty realizowane w szkołach w największym stopniu przyczyniają się do podniesienia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz zmiany postaw wśród uczniów, a w przypadku uczniów szkół zawodowych – także wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 4. **Ocena wpływu interwencji na podwyższanie kompetencji osób dorosłych:**

4.1. W jakim stopniu zwiększenie upowszechnienia uczestnictwa w zawodowym kształceniu ustawicznym i nabywaniu kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe odpowiada na deficyty/ potrzeby/ wyzwania regionu?

4.2. Czy realizacja projektów w ramach 12 OP RPO WL istotnie poprawiła sytuację w zakresie kształcenia ustawicznego w województwie lubelskim, w tym w szczególności w zakresie liczby osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym? Jaka jest skala wpływu Programu na podwyższanie kompetencji dorosłych mieszkańców regionu?

4.3. Czy i w jakim stopniu, dzięki uzyskanemu wsparciu wzrosły kompetencje osób dorosłych?

4.4. W jakim stopniu nabyte w ramach Programu umiejętności/ kompetencje/ kwalifikacje przyczyniły się do poprawy sytuacji na rynku pracy uczestników projektów – osób dorosłych?

4.5. Jakiego typu projekty realizowane w ramach OP 12 RPO WL w największym stopniu przyczyniają się do poprawy sytuacji na rynku pracy osób dorosłych?

4.6. Jak duże jest zainteresowanie osób dorosłych udziałem w szkoleniach i kursach realizowanych w ramach Programu na etapie rekrutacji do projektów?

4.7. W jakim stopniu osoby projekty realizowane w ramach OP 12 RPO WL dedykowane osobom dorosłym przyczyniają się do podwyższenia skłonności tych osób do dalszego podnoszenia umiejętności/kompetencji/kwalifikacji?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 5. **Ocena działań podejmowanych w ramach 12 Osi Priorytetowej w zakresie zwiększenia szans na zatrudnienie uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, w szczególności poprzez poprawę skuteczności kształcenia zawodowego:**

5.1. W jakim stopniu wsparcie na rzecz szkolnictwa zawodowego wpłynęło na zwiększenie szans zatrudnienia przyszłych absolwentów na regionalnym rynku pracy?

5.2. Jakiego typu projekty realizowane w szkołach zawodowych w największym stopniu przyczyniają się do poprawy szans na zatrudnienie uczniów/absolwentów tych szkół?

Pytania ewaluacyjne przypisane bezpośrednio do celu głównego badania:

6.1. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (Country Specific Recommendations) i Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?

6.2. Jaka jest dynamika zmian w obszarze edukacji na terenie województwa lubelskiego w ostatnich kilku latach?

6.3. Jaka jest skala występowania projektów partnerskich w podziale na rodzaje partnerów (partnerstwa między podmiotami publicznymi, między podmiotami prywatnymi, partnerstwa mieszane podmiotów publicznych z prywatnymi itp.)? Jakie podmioty najczęściej występują w roli liderów projektów? Co decyduje o składzie partnerstwa? Czy możliwe jest wyodrębnienie pewnych rodzajów partnerstw?

6.4. Jaka jest komplementarność pomiędzy wsparciem oferowanym w ramach poszczególnych działań 12 Osi Priorytetowej współfinansowanej z EFS a powstałą lub zmodernizowaną infrastrukturą wspartą w ramach 13 Osi Priorytetowej?

6.5. Jakie bariery oraz trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji występują w ramach RPO WL?

6.6. Które typy projektów są najbardziej efektywne tj. mierzone stosunkiem poniesionych nakładów do osiągniętych efektów?

6.7. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji można było osiągnąć bez wsparcia środkami z RPO WL lub przy niższych nakładach?

1.4. Kryteria ewaluacyjne

Badanie miało funkcję ewaluacyjną (oceniającą). Zastosowane zostały następujące kryteria ewaluacyjne:

- **skuteczność** – rozumiana jako ocena czy założone cele wsparcia zdefiniowane na etapie programowania są osiągnięte dzięki realizowanym projektom w obszarze edukacji,
- **efektywność** – rozumiana jako efektywność kosztowa (wydajność), a więc ocena wielkości nakładów finansowych poniesionych w stosunku do osiągniętych efektów,
- **trafność/adekwatność** – rozumiana jako stopień adekwatności celów realizowanego wsparcia w stosunku do zmieniających się potrzeb i wyzwań społeczno-gospodarczych zidentyfikowanych w obszarze edukacji na terenie województwa lubelskiego,
- **użyteczność** – rozumiana jako ocena tego, na ile wsparcie dostarczone w ramach projektów realizowanych w obszarze Europejskiego Funduszu Społecznego okazało się przydatne i jest wykorzystywane przez jego odbiorców,
- **trwałość** – rozumiana jako ocena tego, na ile efekty projektów nadal funkcjonują lub mogą funkcjonować w przyszłości, po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

2. Opis przebiegu badania oraz zastosowanych technik gromadzenia i analizy danych

2.1. Metody i techniki badawcze

2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w pierwszej fazie badania. W jej ramach Ewaluator szczegółowo rozpoznał i ustrukturyzował przedmiot badania. Ponadto dane i wnioski płynące z analizy danych zastanych były niezbędne do uzyskania odpowiedzi na większość z pytań ewaluacyjnych (najczęściej jako jedno z kilku źródeł danych).

2.1.2. Wywiady indywidualne (IDI), diada

Wywiady indywidualne IDI oraz diada zostały przeprowadzone z przedstawicielami następujących instytucji:

- a) jednostek zaangażowanych w realizację RPO WL: Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego, Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Departamentu Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego – w sumie przeprowadzono 5 wywiadów (w tym 1 diadę⁴),
- b) Kuratorium Oświaty w Lublinie – przeprowadzono 2 wywiady.

Wywiady przeprowadzono w formule tradycyjnej, tj. w ramach bezpośredniego spotkania moderatora i respondentów.

2.1.3. Badania ilościowe z uczestnikami projektów oraz beneficjentami

Badania ilościowe z uczestnikami, którzy zakończyli już udział w projektach, przeprowadzone zostały techniką CATI/CAWI. Wyniki badania ilościowego z uczestnikami projektów przyczyniły się przede wszystkim do określenia skali różnego typu efektów analizowanych projektów i pozwoliły na zebranie opinii ich uczestników. Badanie ilościowe z beneficjentami było niezbędne w szczególności do

⁴ Zastosowanie takiej formuły realizacji wywiadu jest zasadne i wskazane w sytuacji, w której, aby uzyskać odpowiedzi na wszystkie pytania zawarte w scenariuszu wywiadu, moderator powinien przeprowadzić wywiad z więcej niż jednym respondentem, a z drugiej strony – dwóch lub kilku respondentów dysponuje informacjami, które są w stosunku do siebie komplementarne, wzajemnie powiązane.

oceny przebiegu projektów i określenia ich niektórych efektów, a także do określenia trwałości projektów.

W przypadku badania z uczestnikami projektów, zastosowany został losowo-warstwowy dobór próby. Każda z grup uczestników projektów potraktowana została jako osobna subpopulacja badania – dla każdej z nich dobrana została osobna próba badawcza, co przyczyniło się do wzrostu reprezentatywności badania i uzyskania wiarygodnych, reprezentatywnych w sensie statystycznym wyników badania od każdej z grup uczestników projektów. Oprócz wyznaczenia subpopulacji, Ewaluator zdecydował się na warstwowanie próby badawczej ze względu na Działanie, a także na zastosowanie nieproporcjonalnego doboru próby w przypadku niektórych subpopulacji/warstw – było to zasadne ze względu na konieczność pozyskania reprezentatywnych w sensie statystycznym wyników, także w przypadku nielicznych warstw np. nauczycieli wychowania przedszkolnego czy uczniów szkół zawodowych. Badaniem ilościowym z udziałem beneficjentów objęci zostali realizatorzy projektów OP 12 RPO WL, które zostały zakończone do 30.06.2020 r. Zastosowano proporcjonalny dobór próby, a zmienną warstwową było Działanie, w ramach którego zrealizowany został projekt. W tabeli podano informacje o ostatecznej wielkości prób badawczych w badaniach CATI/CAWI.

Tabela 1. Wielkość prób badawczych w badaniu CATI/CAWI.

Typ respondentów	Działanie	Zakładana próba badawcza	Zrealizowana próba badawcza
Rodzice/opiekunowie dzieci w wieku przedszkolnym	12.1 Edukacja przedszkolna	317	327
Uczniowie	12.2 Kształcenie ogólne, 12.4 Kształcenie zawodowe, 12.6 Kształcenie ogólne w ramach ZIT LOF	381	460

Osoby dorosłe – uczestnicy kształcenia ustawicznego	12.3 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych, 12.4 Kształcenie zawodowe	374	374
Nauczyciele	12.1 Edukacja przedszkolna, 12.2 Kształcenie ogólne, 12.4 Kształcenie zawodowe, 12.6 Kształcenie ogólne w ramach ZIT LOF	381	506
Beneficjenci	12.1 Edukacja przedszkolna, 12.2 Kształcenie ogólne, 12.3 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych, 12.4 Kształcenie zawodowe, 12.6 Kształcenie ogólne w ramach ZIT LOF	167	180

Źródło: opracowanie własne.

Struktury zrealizowanych prób badawczych dobrze odzwierciedlają badane populacje pod kątem podstawowych zmiennych socjodemograficznych takich jak wiek, płeć, subregion, obszar zamieszkania. Ewentualne rozbieżności pomiędzy strukturą zrealizowanych prób (wynikające np. z większej skłonności do udziału w badaniu określonych kategorii respondentów, np. uczestników projektów stypendialnych w populacji uczestniczących w projektach uczniów czy osób młodszych) zostały zniwelowane poprzez zastosowanie tzw. wag poststratyfikacyjnych⁵.

⁵ Procedura ważenia poststratyfikacyjnego polega na doważeniu, a więc zwiększeniu znaczenia w prezentowanych wynikach badania ilościowego tych respondentów, którzy reprezentują grupy niedoreprezentowane w próbie badawczej w stosunku do populacji. Przykładowo, w próbie badawczej niedoreprezentowani są mężczyźni, zaś nadreprezentowane kobiety, a zatem waga dla mężczyzn będzie wyższa niż 1, zaś waga dla kobiet niższa niż 1. Takie wagi sprawiają, że odpowiedzi na pytania ankietowe udzielone przez mężczyzn są w prezentowanych wynikach odnoszących

2.1.4. Wywiady telefoniczne (TDI) z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym

Badanie uczestników projektów – rodziców dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego techniką CAWI/CATI, zostało uzupełnione o badanie jakościowe, wywiady telefoniczne przeprowadzone na tej samej grupie badanej.

Zakres tematyczny obydwu badań (ilościowego i jakościowego) był bardzo zbliżony. O ile jednak badanie o charakterze ilościowym pozwoliło na określenie skali efektów projektów, o tyle badania jakościowe pozwoliły na uzyskanie niereprezentatywnych w sensie statystycznym, ale za to pogłębionych wniosków na temat przyczyn osiągnięcia bądź nieosiągnięcia założonych efektów projektów.

Zrealizowano 16 wywiadów TDI. Zastosowany został celowy dobór próby w celu uzyskania tzw. reprezentatywności typologicznej (co z kolei jest warunkiem poprawnego zrealizowania celu badania). Próba respondentów została zróżnicowana pod względem następujących zmiennych, które mogą mieć wpływ na efekty projektów: typ gminy, w której zlokalizowana jest placówka wychowania przedszkolnego, lokalizacja ośrodka wychowania przedszkolnego oraz typ projektu realizowany w OWP. Ponadto dwa wywiady przeprowadzono z rodzicami dzieci z niepełnosprawnościami lub zagrożonymi wykluczeniem społecznym ze względu na inne czynniki lub dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

2.1.5. Wywiady TDI z uczestnikami projektów – osobami dorosłymi uczestniczącymi w kształceniu ustawicznym

Badanie uczestników projektów – osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym techniką CAWI/CATI, również zostało uzupełnione o badanie jakościowe, wywiady telefoniczne przeprowadzone na tej samej grupie badanej.

Zakres tematyczny obydwu badań (ilościowego i jakościowego) był bardzo zbliżony. O ile jednak badanie o charakterze ilościowym pozwoliło na określenie skali efektów projektów (np. w zakresie wpływu na sytuację na rynku pracy uczestników projektów) oraz ich trwałości, o tyle badania jakościowe pozwoliły na uzyskanie niereprezentatywnych w sensie statystycznym, ale za to pogłębionych wniosków na

się ogółem do całej populacji, bez podziału na płeć, nieznacznie „wzmacniane”, zaś odpowiedzi kobiet – „osłabiane”. W raporcie prezentowane są ważne dane procentowe z badania ankietowego.

temat przyczyn osiągnięcia bądź nie osiągnięcia założonych efektów, trwałości lub braku trwałości tych efektów.

Zrealizowano 16 wywiadów TDI. Zastosowano celowy dobór próby w celu uzyskania tzw. reprezentatywności typologicznej. Próba respondentów została zróżnicowana pod względem następujących zmiennych, które mogą mieć wpływ na efekty projektów w zakresie kształcenia ustawicznego: działanie RPO WL, miejsce zamieszkania uczestnika projektu, status uczestników projektów na rynku pracy w momencie przystąpienia do projektu, a także wiek oraz płeć uczestników projektów.

2.1.6. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI on-line) z dyrektorami szkół i innych placówek systemu oświaty/institucji szkoleniowych

Objęcie badaniem dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty pozwoliło na szczegółową ocenę efektów projektów z perspektywy osób zarządzających tymi instytucjami. Jest to kluczowa grupa badania do oceny efektów projektów na poziomie instytucjonalnym (poziomie szkoły/placówki oświatowej), a nie tylko na poziomie pojedynczych uczestników projektów. Zastosowano celowy dobór próby. Na każdy z fokusów zaproszonych zostało min. 8 uczestników – przedstawicieli (dyrektorów lub wskazanych przez nich osób) szkół i placówek oświatowych/firm szkoleniowych zarówno z LOF (Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego), jak i spoza tego obszaru. Z uwagi na fakt, że nie wszystkim osobom zrekrutowanym do udziału w 3 FGI on-line udało się ostatecznie skutecznie dołączyć do dyskusji, przeprowadzono 1 uzupełniający FGI on-line z przedstawicielami placówek wychowania przedszkolnego oraz uzupełniające wywiady telefoniczne (TDI) z przedstawicielami pozostałych instytucji. W tabeli podano ostateczną liczbę FGI on-line i TDI, które zostały przeprowadzone na tym etapie badania (do reprezentowania instytucji wskazywani byli niekiedy przez dyrektorów koordynatorzy projektów).

Tabela 2. Struktura FGI on-line i wywiadów telefonicznych przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji.

Typ FGI	Liczba FGI on-line	Liczba wywiadów TDI
FGI z przedstawicielami OWP, w których wdrażane były projekty w ramach Działania 12.1 Edukacja przedszkolna i 12.5 Edukacja przedszkolna w ramach ZIT LOF	2	0
FGI z przedstawicielami szkół w systemie szkolnictwa ogólnego, w których wdrażane były projekty w ramach Działania 12.2 Kształcenie ogólne i 12.6 Kształcenie ogólne w ramach ZIT LOF	1	0
FGI z przedstawicielami szkół zawodowych, w których wdrażane były projekty w ramach Działania 12.4 Kształcenie zawodowe RPO WL (typ projektu nr 1)	1	1
FGI z przedstawicielami instytucji, które realizowały projekty w ramach Działania 12.4 Kształcenie zawodowe (typ projektu nr 2 i 3) oraz Działania 12.3 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych	1	3

Źródło: opracowanie własne.

2.1.7. FGI on-line z uczestnikami projektów – uczniami

Badanie ilościowe uczestników projektów – uczniów zrealizowane techniką CAWI/CATI zostało uzupełnione o badanie jakościowe, wywiady FGI, przeprowadzone na tej samej grupie badanej.

Zakres tematyczny obydwu badań (ilościowego i jakościowego) był bardzo zbliżony. O ile jednak badanie o charakterze ilościowym pozwoliło na określenie skali efektów projektów (np. w zakresie wykształcenia kompetencji i umiejętności kluczowych wśród uczniów), o tyle badania jakościowe pozwoliły na uzyskanie niereprezentatywnych w sensie statystycznym, ale za to pogłębionych wniosków na temat przyczyn osiągnięcia bądź nieosiągnięcia założonych efektów. Badania

o charakterze jakościowym pozwoliły także dogłębnie wyjaśnić motywacje uczniów do uczestniczenia oraz przyczyny braku uczestnictwa w ofercie edukacyjnej wdrażanej w ich szkołach w ramach projektów.

Wykonawca objął badaniem FGI uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, a w przypadku szkół zawodowych – także absolwentów tych szkół, którzy uczestniczyli w projektach, a mają już pierwsze doświadczenia na rynku pracy. Na każdy FGI zaproszonych zostało min. 8 uczestników. Z uwagi na fakt, że nie wszystkim osobom zrekrutowanym do udziału w poszczególnych FGI on-line udało się ostatecznie skutecznie dołączyć do dyskusji, przeprowadzono uzupełniające wywiady telefoniczne (TDI). W tabeli podano ostateczną liczbę FGI on-line i TDI, które zostały przeprowadzone na tym etapie badania.

Tabela 3. Struktura FGI on-line i wywiadów telefonicznych przeprowadzonych z przedstawicielami uczniów – uczestnikami projektów.

Typ FGI	Liczba FGI on-line	Liczba wywiadów TDI
FGI z uczniami szkół ogólnych, w których wdrażane były projekty w ramach Działania 12.2 Kształcenie ogólne i Działania 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego	2	1
FGI z uczniami szkół zawodowych, w których wdrażane były projekty w ramach Działania 12.4 Kształcenie zawodowe	2	2

Źródło: opracowanie własne.

2.1.8. Metoda kontryfaktyczna

W badaniu zastosowana została metoda kontryfaktyczna *propensity score matching* (PSM). Metoda ta pozwala na dokonanie analizy przyczynowej w badaniach ewaluacyjnych, umożliwia pomiar efektu przyczynowego, a więc tych zmian w badanej rzeczywistości, które rzeczywiście są efektem podjętej interwencji, nie zaś innych czynników (np. sytuacji makroekonomicznej). Metoda PSM umożliwia

zastosowanie w ewaluacji modelu wnioskowania podobnego, jak w przypadku klasycznego eksperymentu. W klasycznym badaniu eksperymentalnym dzieli się jednostki badane na grupę badaną (której aplikuje się czynnik – interwencję) oraz grupę kontrolną (identyczną, jak grupa badana, której jednak nie aplikuje się czynnika – interwencji). Następnie dokonuje się pomiaru na jednej i drugiej grupie. Różnica wyników pomiaru to właśnie efekt przyczynowy, spowodowany działaniem zaaplikowanego czynnika – interwencji. Istotą metody PSM jest – w największym uproszczeniu – dobór najlepszej możliwej grupy kontrolnej tak, by można było ją porównać z grupą badaną. Grupę kontrolną dobiera się spośród szerszej puli jednostek (osób) nie poddanych interwencji poprzez taką selekcję, by były one jak najbardziej podobne pod kątem istotnych cech (a więc mających wpływ na interesujący nas wynik interwencji) do jednostek znajdujących się w grupie badanej. Następnie dokonuje się pomiaru w obu grupach, a różnica między wynikami grupy badanej i grupy kontrolnej stanowi szukany efekt przyczynowy. Technika statystyczną zastosowaną w metodzie PSM jest regresja logistyczna, która pozwala oszacować tzw. propensity score (skłonność do partycypacji). Propensity score jest traktowana jako zmienna redukująca do jednego wymiaru wszystkie zmienne (niezależnie od ich liczby), które mogą mieć wpływ na uczestnictwo w warunku interwencji (programie/projektach, które poddane są ewaluacji) i wynik tej interwencji. Propensity score szacuje się dla wszystkich jednostek z grupy badanej (która może być oczywiście wylosowana spośród populacji uczestników interwencji) oraz wszystkich jednostek spośród szerszej puli jednostek, które nie zostały poddane interwencji. Następnie do każdej jednostki z grupy badanej dobiera się najbardziej podobną (a więc posiadającą najbliższą wartość propensity score) jednostkę (lub kilka jednostek) z szerszej puli jednostek nie poddanych interwencji. Te najbardziej podobne jednostki stanowią grupę kontrolną, którą należy poddać takiemu samemu pomiarowi, jak grupę badaną. W ramach niniejszego badania, badanie ilościowe przeprowadzone na grupie kontrolnej przyczyniło się do odpowiedzi na pytanie badawcze: Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO WL przyczynia się do podniesienia jakości nauczania na danym poziomie kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu? W tabeli przedstawiono strukturę i liczebność prób badawczych w analizie kontrfaktycznej. Liczebność i strukturę próby badawczej wykorzystanej w analizie przedstawiono w tabeli.

Tabela 4. Liczebność i struktura próby badawczej w analizie kontrfaktycznej.

Typ szkoły	Liczebność próby – grupa badana	Liczebność próby – grupa kontrolna
szkoły podstawowe	226	226
gimnazja	48	48
szkoły średnie (egzamin maturalne)	42	42
szkoły zawodowe	102	102

Źródło: opracowanie własne.

2.1.9. Warsztat ekspercki

Warsztat ekspercki został przeprowadzony na etapie bezpośrednio poprzedzającym tworzenie raportu końcowego. Jego zasadniczym celem było doprecyzowanie rekomendacji z badania ewaluacyjnego, które zostały wcześniej wypracowane przez Ewaluatora. Przeprowadzony został 1 warsztat ekspercki z przedstawicielami Wykonawcy i Zamawiającego. Warsztat odbył się on-line.

2.2. Przebieg badania ewaluacyjnego

Badanie terenowe przeprowadzono w okresie od września do listopada 2020 r. Ewaluator napotkał na utrudnienia w trakcie realizacji badania wynikające z faktu, że w tym okresie występowała w Polsce epidemia wirusa SARS-CoV-2. Wykonawca badania – w uzgodnieniu z Zamawiającym – starał się elastycznie dostosowywać formę i sposób realizacji technik badawczych do preferencji respondentów oraz możliwości dostępnych w sytuacji obowiązywania obostrzeń epidemiologicznych. W związku z tym, wszystkie grupowe wywiady zogniskowane zrealizowane zostały w formule FGI on-line, tj. wideokonferencji. W formie wideokonferencji przeprowadzony został również warsztat ekspercki. Także część wywiadów, które zaplanowane zostały do realizacji w formie bezpośredniej (IDI), przeprowadzona została zdalnie, w formie telefonicznego wywiadu pogłębionego (TDI). Ponadto, jak już wspomniano wcześniej, część osób zrekrutowanych do udziału w FGI napotkała na problemy techniczne, które uniemożliwiły im ostatecznie skuteczne połączenie się i wzięcie udziału w spotkaniu. W związku z tym przeprowadzono dodatkowe, uzupełniające wywiady FGI on-line i TDI.

3. Wyniki badania ewaluacyjnego

W kolejnych podrozdziałach zaprezentowano wyniki badania ewaluacyjnego, w kolejności zgodnej z listą celów szczegółowych badania.

3.1. Ocena wpływu wsparcia w zakresie 12 Osi Priorytetowej na wzrost liczby trwałych miejsc edukacji przedszkolnej oraz na rozszerzenie oferty dodatkowej placówek wychowania przedszkolnego

W wyniku interwencji podjętej w ramach 12 OP RPO WL znacznie wzrosła dostępność usług edukacji przedszkolnej w województwie lubelskim dla dzieci 3- i 4-letnich. Dzięki realizacji projektów dofinansowanych z Programu wzrosła przede wszystkim liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostępnych na obszarze gmin wiejskich. W wyniku realizacji Programu utworzono do momentu realizacji badania ewaluacyjnego 2 073 miejsca wychowania przedszkolnego⁶. Utworzone miejsca stanowiły w przybliżeniu około 3,4% ogółu miejsc edukacji przedszkolnej dostępnych na obszarze województwa lubelskiego⁷.

W wyniku realizacji Programu utworzono do momentu realizacji badania 1 354 miejsca edukacji przedszkolnej na obszarze gmin wiejskich⁸, co stanowiło w przybliżeniu około 9,7% ogólnej puli miejsc edukacji przedszkolnej w gminach wiejskich w regionie. Zgodnie z założeniami Programu tworzone były miejsca wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3-4 lata.

⁶ Źródło: Informacja kwartalna za II kwartał 2020 r. RPO WL 2014-2020.

⁷ Źródło: opracowano na podstawie danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych (dane dostępne w BDL są zamieszczane ze znacznym opóźnieniem czasowym, ostatnie aktualne dane dot. liczby miejsc edukacji przedszkolnej obejmują 2018 rok).

⁸ Źródło: Na podstawie danych z wniosków o dofinansowanie projektów objętych analizą w ramach badania ewaluacyjnego.

Tabela 5. Dostępność do usług edukacji przedszkolnej w województwie lubelskim w latach 2015-2018.

Liczba miejsc edukacji przedszkolnej	2015	2016	2017	2018
Liczba placówek	1 350	1 377	1 372	1 386
Miejsca edukacji przedszkolnej (wychowanie przedszkolne razem) ogółem w regionie ⁹	50 622	54 140	55 311	57 603
<ul style="list-style-type: none"> w tym w gminach wiejskich (typ obszaru realizacji według GUS) 	14 196	15 133	15 372	13 931
Dzieci	59 715	69 123	70 334	70 967

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>.

Jak wynika z danych podanych przez przedstawicieli beneficjentów projektów realizowanych w ramach Działania 12.1 i 12.5 RPO WL – uczestników badania ankietowego **bardzo wysoka jest trwałość miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach projektu – zarówno trwałość formalna (rozumiana jako gotowość do świadczenia usług), jak też faktyczna trwałość mierzona stopniem wykorzystywania miejsc utworzonych w ramach projektów:**

- formalnie wszystkie utworzone miejsca edukacji przedszkolnej były nadal trwałe tzn. zostały wpisane w Arkusze organizacyjne OWP,
- faktyczna trwałość miejsc edukacji przedszkolnej również była dość wysoka (w momencie realizacji badania **94% utworzonych w ramach projektów miejsc edukacji przedszkolnej była faktycznie zajęta**),
- w analizowanych przypadkach zaobserwować można wysokie wykorzystanie miejsc edukacji przedszkolnej (zarówno tych utworzonych w ramach projektów, jak i funkcjonujących już wcześniej) – **aż 96% dostępnych miejsc w OWP**,

⁹ Przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne.

w których utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej było zajętych na dzień 30.09.2020 r.,

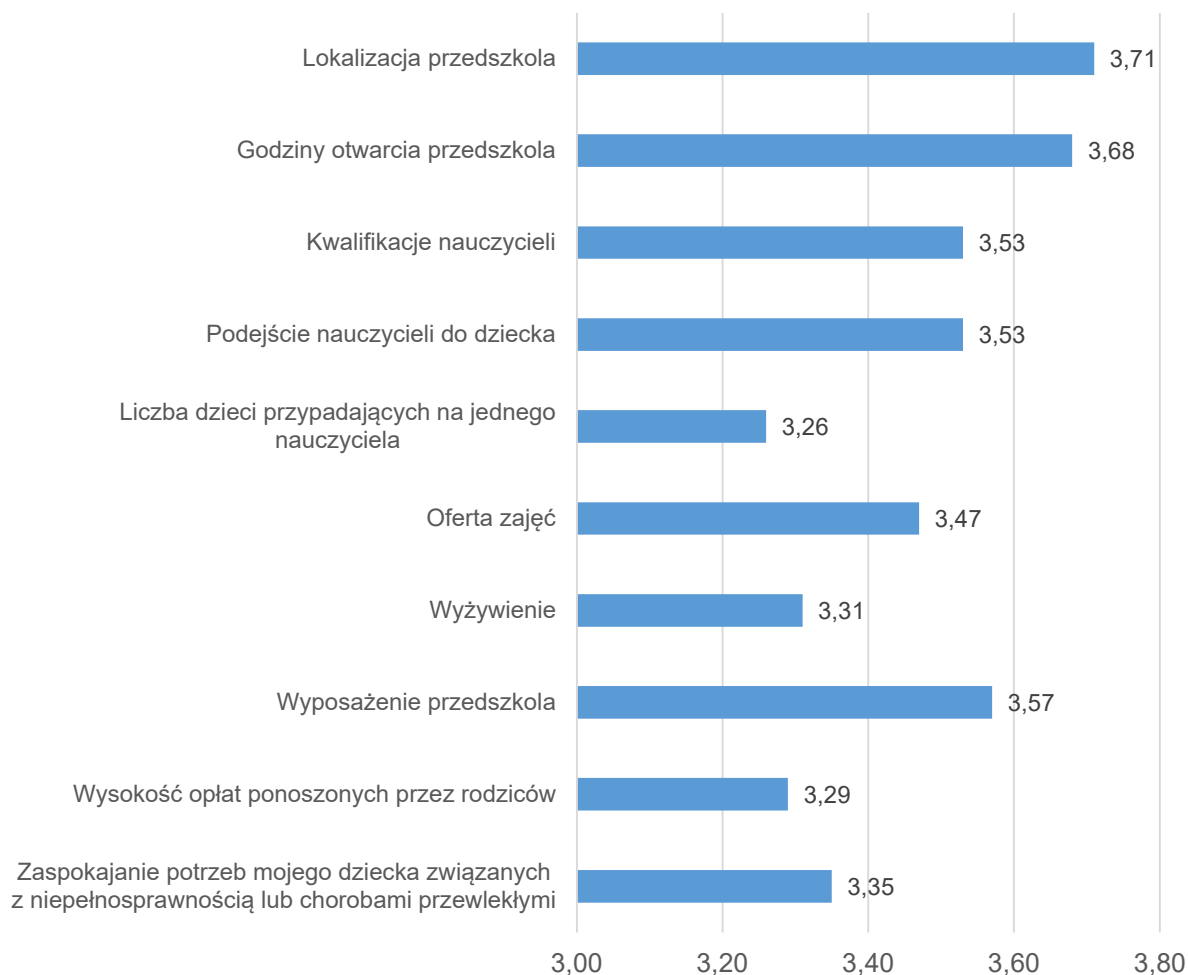
- w przypadku 4 spośród 18 projektów, dla których pozyskano pełne dane, liczba faktycznie zajętych miejsc edukacji przedszkolnej była (według stanu na dzień 30.09.2020 r.) niższa niż liczba utworzonych miejsc (w jednym przypadku – radykalnie niższa – zaledwie 6 miejsc zajętych wobec 35 utworzonych). Jak wynika z wywiadów z rodzicami/opiekunami dzieci, jednym z powodów, dla których dzieci zapisane do placówki do niej nie uczęszczają może być trwający stan epidemii (niektórzy rodzice obawiają się posyłania dziecka do przedszkola w tym czasie).

Również w opinii rodziców/opiekunów dzieci, którzy wzięli udział w wywiadach telefonicznych oraz zdaniem przedstawicieli OWP, którzy uczestniczyli w wywiadach FGI miejsca wychowania przedszkolnego utworzone w ramach projektu są trwałe i według ich wiedzy zapełnione, co więcej w przypadku niektórych placówek zainteresowanie rodziców zapisaniem dziecka do niej jest większe niż liczba miejsc, jaką dysponuje placówka. W opinii przedstawicieli OWP, którzy wzięli udział w FGI, występuje nadal zapotrzebowanie na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w części placówek, aby np. stworzyć oddzielne oddziały dla dzieci w różnych grupach wiekowych zamiast oddziałów łączonych.

Miejsca edukacji przedszkolnej utworzone w ramach projektu rodzice/opiekunowie dzieci, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, ocenili wysoko w każdym z analizowanych kryteriów, przy czym najlepiej ocenione zostały takie aspekty ich funkcjonowania, jak lokalizacja przedszkola (średnia ocena 3,71 w skali od 1 do 4) oraz godziny otwarcia przedszkola (średnia ocena 3,68). Najbardziej (choć również wysoko) ocenione zostały takie aspekty, jak: liczba dzieci przypadających na jednego nauczyciela (średnia ocena 3,26; 11,5% ocen negatywnych), wysokość opłat ponoszonych przez rodziców (średnia ocena 3,29; 10,8% ocen negatywnych) oraz wyżywienie (średnia ocena 3,31; 11,2% ocen negatywnych). W toku badań jakościowych problem zapewnienia dzieciom odpowiedniego wyżywienia czy też nadmiernej liczby dzieci w oddziałach przedszkolnych (przekraczającej ustawowo określone liczebności) nie został zidentyfikowany, można zatem uznać, że negatywne oceny formułowane w ramach badania ilościowego oparte były na subiektywnych odczuciach rodziców/opiekunów dzieci (poczuciu, że np. generalnie mniej liczne grupy dzieci byłyby bardziej

odpowiednie, a wielkość czy walory smakowe posiłków mogłyby być inne od dostępnych w danym OWP). Wyniki oceny jakości miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektów zaprezentowano na wykresie.

Wykres 1. Średnie oceny miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów. Zastosowano skalę 4-stopniową: 1 – zdecydowanie niezadowolony/a; 2 – raczej niezadowolony/a; 3 – raczej zadowolony/a; 4 – zdecydowanie zadowolony/a; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „Nie wiem/trudno powiedzieć/nie dotyczy”.

Rodzice/opiekunowie dzieci z niepełnosprawnością byli raczej zadowoleni z tego, w jaki sposób w placówce zaspokajane są potrzeby ich dzieci związane z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi (średnia ocena wyniosła 3,35). Respondentów, którzy zadeklarowali, że są zdecydowanie niezadowoleni lub

raczej niezadowolony z tego aspektu funkcjonowania przedszkola poproszono o wskazanie barier w zaspokojeniu tych potrzeb. Najistotniejszą barierą, wskazaną przez 72,3% rodziców/opiekunów niezadowolonych z poziomu zaspokojenia potrzeb dziecka związanych z niepełnosprawnością był brak odpowiedniego przygotowania nauczycieli wychowania przedszkolnego do pracy z dziećmi z niepełnosprawnością, następnie zaś brak specjalistycznych zajęć rehabilitacyjnych (29,3%) oraz brak możliwości zapewnienia wyżywienia dla dziecka ze specjalnymi potrzebami pokarmowymi (26,2%). Wyniki badania zaprezentowano na wykresie.

Wykres 2. Bariery w zaspokajaniu potrzeb dzieci z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi w OWP, w których utworzono miejsca edukacji przedszkolnej w ramach projektów wskazywane przez rodziców/opiekunów.

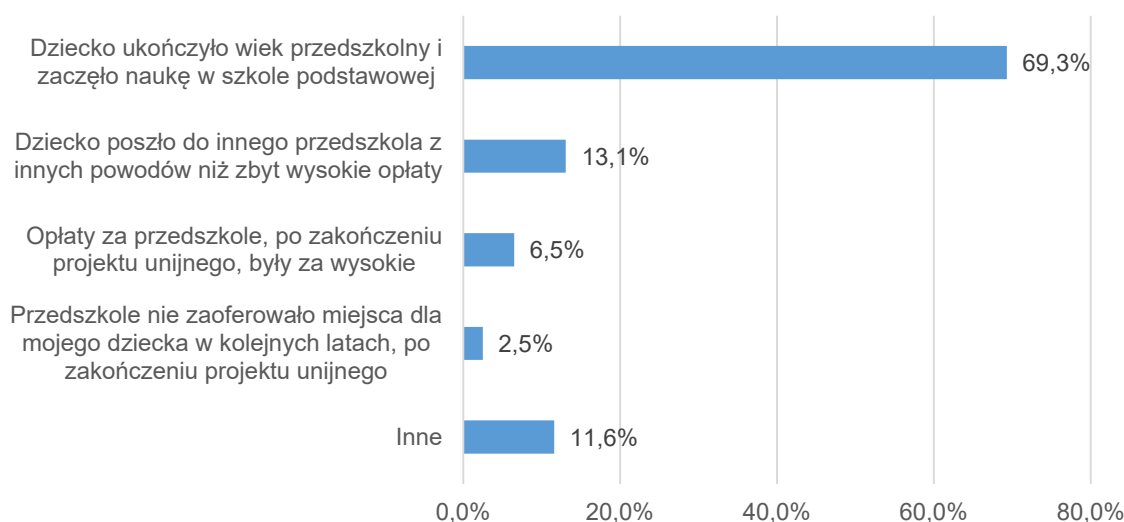

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów; istniała możliwość wskazania kilku odpowiedzi.

Mniej niż połowa (43,4%) rodziców/opiekunów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym zadeklarowało, że ich dziecko nie uczęszcza już do przedszkola, w którym realizowany był projekt w ramach Działania 12.1 RPO WL. Tych respondentów poproszono o wskazanie przyczyny lub przyczyn, dla których dziecko nie uczęszcza już do przedszkola, w którym realizowany był projekt. **Zdecydowanie**

najczęściej przyczyną, dla której dziecko nie uczęszcza już do przedszkola jest ukończenie przez dziecko wieku przedszkolnego i rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej, w tym także przejście do oddziału zerowego przy szkole podstawowej (69,3% analizowanych przypadków). Pozostałe przyczyny zakończenia uczęszczania do przedszkola, w którym realizowany był projekt występują znacznie rzadziej. W 13,1% przypadków zmiana przedszkola nastąpiła z innych powodów niż zbyt wysokie opłaty, w 6,5% analizowanych przypadków respondenci zadeklarowali, że przyczyną zmiany przedszkola były zbyt wysokie opłaty za przedszkole ponoszone przez rodziców po zakończeniu realizacji projektu zaś **2,5% respondentów wskazało, iż problemem był brak miejsc w przedszkolu po zakończeniu projektu.** Wyniki badania w tym zakresie zaprezentowano na wykresie.

Wykres 3. Przyczyny, dla których dziecko nie uczęszcza już do przedszkola, w którym realizowany był projekt w ramach Działania 12.1 RPO WL.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów; istniała możliwość wskazania kilku odpowiedzi.

Problem podnoszenia opłat ponoszonych przez rodziców po zakończeniu okresu realizacji projektu unijnego nie jest, jak wynika z deklaracji respondentów, powszechny, choć jest zauważalny. Jedynie 8,8% badanych zadeklarowało, iż w okresie, w którym dziecko uczęszczało do przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny, znacząco wzrosły opłaty za przedszkole ponoszone przez rodziców, co wiązać można właśnie z zakończeniem dofinansowania kosztów

wychowania przedszkolnego ze środków projektowych (większość respondentów nie była w stanie wskazać przyczyny wzrostu opłat). Równocześnie należy podkreślić, że jak wynika z wywiadów FGI on-line w przedszkolach, w których realizowane były projekty, ze środków projektowych finansowane były często wszystkie koszty związane z uczęszczaniem dziecka do przedszkola, a w części rodzice ponosili jedynie opłaty za wyżywienie. W związku z tym wzrost kosztów ponoszonych przez rodziców po ustaniu finansowania z zewnątrz był w zasadzie nieunikniony, bardziej istotne jest natomiast pytanie, czy koszty, które ponosić musieli rodzice stanowiły dla znacznej części z nich istotne obciążenie. W opinii uczestników wywiadów FGI, zapotrzebowanie na miejsca w placówkach generalnie raczej nie zmniejszy się w wyniku tego, że po zakończeniu realizacji projektu rodzice partycypować będą musieli w kosztach związanych z pobytem dziecka w placówce: w ich opinii wysokość tych kosztów obiektywnie nie jest wysoka, a także jest ciągle dużo niższa w porównaniu z kosztami, jakie rodziny musiałyby ponosić, gdyby dziecko uczęszczało do placówki prywatnej/nie dofinansowywanej ze środków publicznych.

Okolo 10% wszystkich utworzonych w ramach projektów miejsc edukacji przedszkolnej dedykowanych było dzieciom z niepełnosprawnościami.

W kontekście danych na temat odsetka dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do placówek w których realizowano projekty (4,4%) uznać można, iż jest to liczba wystarczająca w stosunku do potrzeb. W dwóch na dwanaście analizowanych przypadków, dla których pozyskano pełne dane, liczba dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do przedszkola jest niższa niż liczba miejsc edukacji przedszkolnej dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością utworzonych w ramach projektu. Potwierdza to wniosek, iż nie ma problemu z niedoborem miejsc edukacji przedszkolnej dla dzieci z niepełnosprawnością w OWP, które brały udział w projektach. Jak wynika z przeprowadzonych wywiadów jakościowych, początkowy czy przejściowy problem z wypełnieniem miejsc w OWP zaplanowanych do zajęcia przez dzieci z niepełnosprawnością wynikać może z faktu, że rodzice/opiekunowie dzieci ze specjalnymi potrzebami w zakresie opieki mogą potrzebować większej ilości czasu, by przekonać się do tego, że jej jakość w nowo powstałej placówce jest wystarczająco wysoka, by zapisać dziecko właśnie tam. Potrzebny jest również czas, by informacja o tym, że dostępne stały się dodatkowe miejsca opieki dla dzieci z niepełnosprawnościami, dotarła do rodziców/opiekunów właśnie takich dzieci (często kluczowym argumentem jest w tym aspekcie polecenie danej placówki przez innych rodziców dzieci z niepełnosprawnością, co siłą rzeczy

wymaga, by funkcjonowała ona przynajmniej przez pewien czas).

Rodzice/opiekunowie dwójki dzieci z niepełnosprawnością, którzy wzięli udział w wywiadach byli bardzo zadowoleni z jakości opieki świadczonej dzieciom w placówkach wspartych w ramach Programu. Udział w projekcie pozwolił im zapewnić dzieciom odpowiednią opiekę i terapię, a równocześnie znacznie usprawnił ich organizację – rodzice nie musieli dojeżdżać z dzieckiem na zajęcia terapeutyczne popołudniami, przeznaczając na to swój czas i ograniczając wolny czas dziecka (w sytuacji, gdy specjalistyczne zajęcia terapeutyczne prowadzone są w przedszkolu, dziecko dysponuje większą ilością czasu, w którym może odpocząć lub spędzić go z rodzeństwem). Stwarzało to również tym rodzicom możliwość zaoszczędzenia pieniędzy, które w innym przypadku musieliby przeznaczyć na opłacenie dziecku zajęć terapeutycznych świadczonych przez specjalistów komercyjnie.

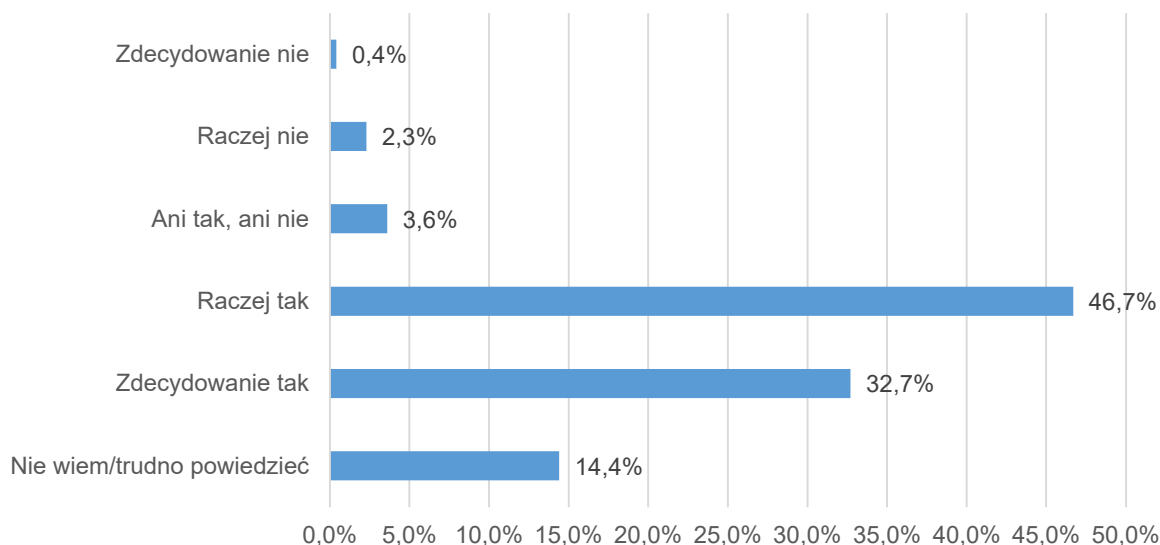
Na podstawie wyników badania **trafność lokalizacji miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektów ocenić należy wysoko – miejsca edukacji przedszkolnej powstawały w ramach projektów tam, gdzie był na nie popyt. Co więcej można założyć, że w kolejnych latach, po zakończeniu realizacji projektów oraz okresu trwałości, miejsca te również będą wykorzystywane (zajęte). Konieczność partycypowania przez rodziców w kosztach związanych z uczęszczaniem przez dziecko do przedszkola nie powinna stanowić przeszkody w tym zakresie.** Ogółem na podstawie wyników badania dostępność dla mieszkańców województwa lubelskiego miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach Programu przy uwzględnieniu różnych czynników determinujących tę dostępność (przestrzennych, organizacyjnych, finansowych, kadrowych) należy ocenić bardzo wysoko (na 5 w skali 5-stopniowej).

3 987 dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej objętych zostało w ramach Programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne¹⁰. W wyniku realizacji Programu 114 placówek rozszerzyło swoją ofertę o zajęcia dodatkowe.

Zgodnie z informacjami pozyskanymi od rodziców/opiekunów dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych, **cieszyły się one dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców, co świadczy o ich adekwatności w stosunku do potrzeb.** Wyniki badania w tym zakresie zaprezentowano na wykresie.

¹⁰ Źródło: Informacja kwartalna za II kwartał 2020 r. RPO WL 2014 - 2020.

Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy zajęcia dodatkowe realizowane w przedszkolu w ramach projektu cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów.

Spośród przedstawicieli beneficjentów realizujących tę formę wsparcia w ramach projektów, 18,2% przyznało, że zajęcia nie cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców. Ogółem rodzice/opiekunowie uczestniczący w wywiadach bardzo pozytywnie ocenili fakt prowadzenia zajęć dodatkowych w OWP i deklarowali, że inni rodzice/opiekunowie również generalnie byli nimi bardzo zainteresowani. Kluczowym czynnikiem sukcesu (ujmowanym jako chęć i możliwość uczestniczenia dziecka w zajęciach) jest w opinii uczestników wywiadów odpowiednie dopasowanie typu zajęć do potrzeb (deficytów) i zainteresowań dziecka a także przychylność rodziców, którzy muszą np. uwzględniać plan zajęć dodatkowych (i np. w określone dni w późniejszych godzinach odbierać dziecko z przedszkola) lub motywować dziecko, aby np. nie opuszczało ich z błahych powodów).

Abstrahując od zainteresowania rodziców i dzieci, warto zauważyć, że w **opinii przedstawicieli placówek wychowania przedszkolnego, którzy uczestniczyli w FGI, występuje przede wszystkim bardzo duże zapotrzebowanie na wspieranie rozwoju dzieci poprzez organizację dodatkowych zajęć zwiększających ich szanse edukacyjne.** Wynika ono z **dużej skali deficytów obserwowanych przez nich wśród dzieci, przede wszystkim w obszarze rozwoju mowy, a także w sferze rozwoju fizycznego.** Przedstawiciele OWP

sygnalizowali potrzebę pobudzania rozwoju mowy u dzieci oraz prowadzenia terapii logopedycznej. Analogicznie w zakresie rozwoju fizycznego, dostrzegali potrzebę zachęcania dzieci do podejmowania aktywności fizycznej oraz korygowania wad/nieprawidłowości, np. w zakresie postawy. W opinii uczestników FGI zasadne jest stworzenie możliwości udziału w zajęciach tego typu również dzieciom, które nie brały udziału w analizowanych projektach (w tym objęcie nimi również dzieci z innych roczników). Należy także zauważyć, że obecność w OWP specjalistów (terapeutów), którzy są w nim zatrudnieni lub spotykają się z dziećmi, gdy prowadzą zajęcia, zwiększa szansę na wczesne zauważenie, zdiagnozowanie trudności czy deficytów dziecka oraz szybkie wdrożenie odpowiedniej terapii – ma to bardzo duże znaczenie, zwłaszcza gdy mowa jest o placówkach, która opiekują się najmłodszymi przedszkolakami. W związku z tym **bardzo istotne jest uwzględnianie w programach kierowanych do OWP możliwości finansowania specjalistycznych szkoleń dla kadry zatrudnionej w przedszkolu.**

Na wykresie przedstawiono typy zajęć dodatkowych realizowanych w przedszkolach w ramach Działania 12.1 (na podstawie deklaracji rodziców/opiekunów dzieci).

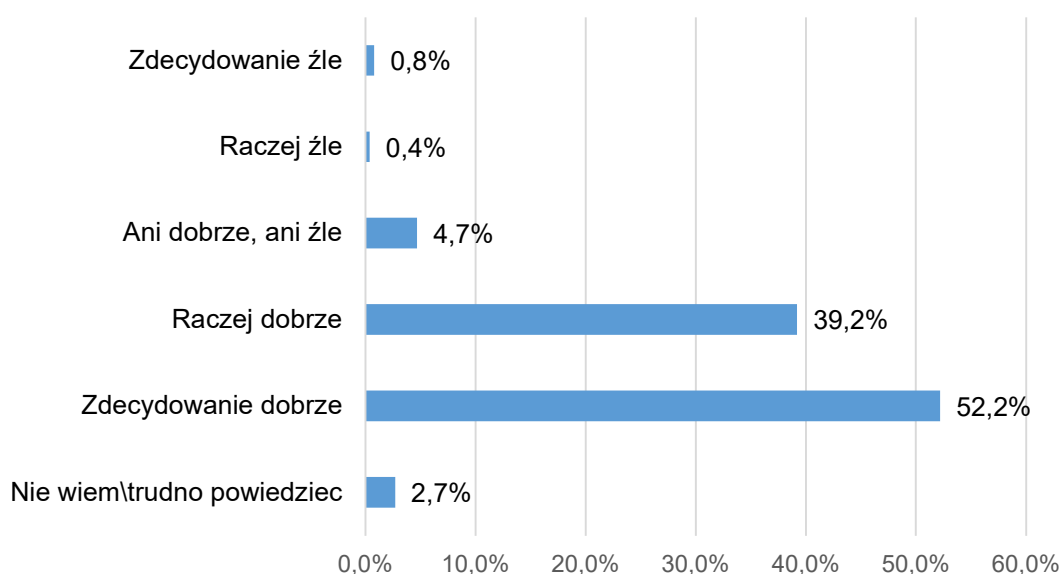
Wykres 5. Typy zajęć dodatkowych prowadzonych w ramach projektów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów; istniała możliwość wskazania kilku odpowiedzi.

Ogółem 91,4% rodziców/opiekunów dzieci, które uczestniczyły w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach projektów, **było zadowolonych z jakości zajęć dodatkowych**. Średnia ocena jakości zajęć w skali od 1 do 5 to 4,45. Zmienne takie jak niepełnosprawność dziecka, znajdowanie się w innej niekorzystnej sytuacji, subregion czy obszar zamieszkania nie wpływają istotnie na ocenę jakości zajęć dodatkowych, w których uczestniczyło dziecko. Wyniki badania w tym zakresie zaprezentowano na wykresie.

Wykres 6. Ocena jakości zajęć dodatkowych realizowanych w ośrodkach wychowania przedszkolnego w ramach projektów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów

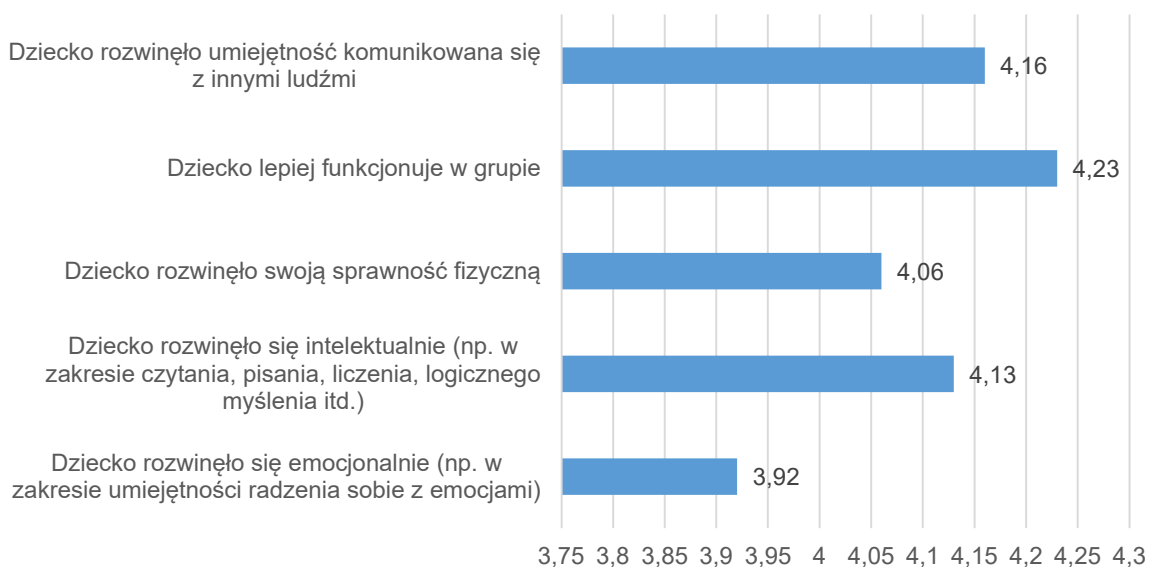
Badanie ankietowe rodziców/opiekunów dzieci pozwoliło także na ocenę efektów zajęć dodatkowych w kontekście rozwoju ich uczestników. Ogólne pojęcie „rozwój dziecka” zdefiniowano na potrzeby badania jako:

- rozwój kompetencji społecznych dziecka, umiejętności komunikowania się z innymi ludźmi i poprawą funkcjonowania w grupie,
- rozwój fizyczny dziecka,
- rozwój intelektualny dziecka,
- rozwój emocjonalny dziecka.

Zdecydowana większość rodziców uczestniczących w badaniu ankietowym dostrzegła wpływ udziału dziecka w zajęciach dodatkowych na rozwój kompetencji społecznych i/lub niwelację deficytów rozwojowych dzieci, w tym: rozwój umiejętności komunikowania się z innymi ludźmi (87,3% respondentów), lepsze funkcjonowanie w grupie (86,2%), rozwój intelektualny (85,9%), rozwój sprawności fizycznej (81,1%) oraz rozwój emocjonalny (75,2% respondentów).

Wszystkie analizowane efekty zajęć dodatkowych zostały osiągnięte, wedle opinii rodziców/opiekunów dzieci, na poziomie dość wysokim, przy czym **najlepsze efekty dostrzegane są w zakresie rozwoju umiejętności funkcjonowania w grupie (średnia ocena 4,23 w skali od 1 do 5) i umiejętności komunikacyjnych (4,16)**, a następnie w zakresie rozwoju intelektualnego (4,13) oraz w zakresie rozwoju fizycznego (4,06), zaś **najłabsze, choć również dość wysokie efekty dostrzegane są przez rodziców/opiekunów w zakresie rozwoju emocjonalnego dziecka (3,92)**. Zmienne takie jak płeć dziecka, niepełnosprawność dziecka, znajdowanie się w innej niekorzystnej sytuacji, subregion czy obszar zamieszkania nie wpływają istotnie na ocenę efektów zajęć dodatkowych. Wyniki badania w tym zakresie zaprezentowane zostały poniżej.

Wykres 7. Średnia ocena stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów udziału dziecka w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach projektów.

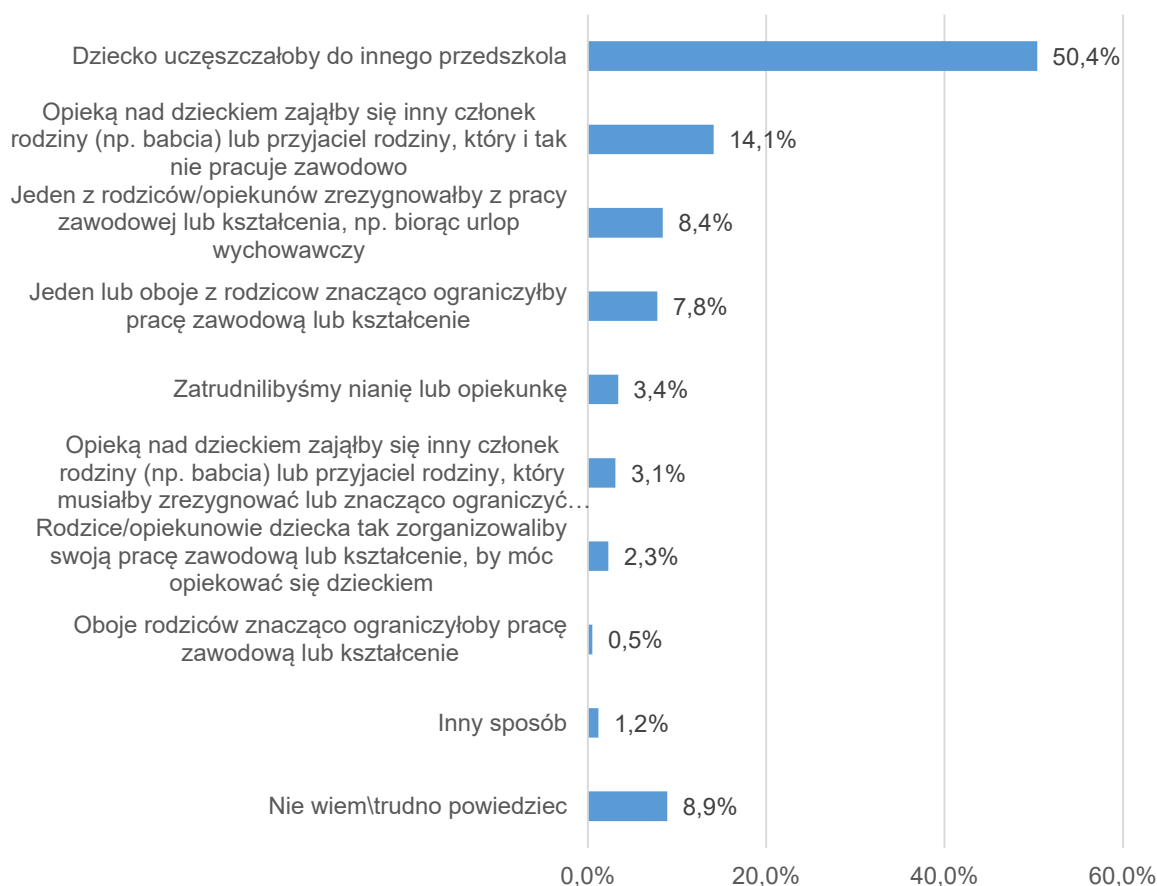
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów.

Trwałość zajęć dodatkowych realizowanych w OWP w ramach projektów rozumianą jako kontynuacja ich realizacji należy ocenić jako umiarkowanie wysoką. Jak wynika z danych przekazanych przez beneficjentów, w 40% analizowanych przypadków po zakończeniu projektu zajęcia dodatkowe w OWP były kontynuowane w takim samym zakresie, jak w ramach projektu, zaś w przypadku 50% – w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej). **Jedynie w 10% analizowanych przypadków zajęcia w ogóle nie były kontynuowane.** Jak wynika z przeprowadzonych wywiadów FGI, zakres zajęć po zakończeniu realizacji projektów zazwyczaj był mniejszy, przy czym jednak wsparciem były obejmowane dzieci, które miały największe deficyty/potrzeby (wcześniej, w ramach projektu w zajęciach często udział mogły brać wszystkie dzieci z danej grupy). 14,9% rodziców/opiekunów dzieci, którzy uczestniczyli w badaniu ilościowym, jednoznacznie zadeklarowało, że zajęcia dodatkowe nie były kontynuowane po zakończeniu projektu, co można uznać za wynik zbieżny z wynikami badania ilościowego, w którym wzięli udział beneficjenci.

Bardzo pozytywnie należy ocenić fakt, że **rodzice nie musieli płacić za te zajęcia po zakończeniu okresu realizacji projektu** (zadeklarowało tak 73,9% rodziców/opiekunów, również z badania z beneficjentami wynika, że w 87% analizowanych przypadków rodzice nadal nie musieli ponosić kosztów uczestniczenia w nich przez dzieci). Na tej podstawie można wyciągnąć wniosek, że kiedy już organ prowadzący OWP/właściciel przedszkola zdecydował się na kontynuowanie realizacji zajęć dodatkowych po zakończeniu projektu, gdyż dostrzegł zapotrzebowanie na ich realizację i/lub w ramach projektu stworzone zostały warunki, by zajęcia mogły być realizowane (np. kadra OWP została przeszkolona w odpowiedni sposób lub zatrudnieni zostali specjaliści), **kwestia finansowania zajęć nie stanowiła bariery i zajęcia były kontynuowane.** Taki wniosek wynika również z badania FGI – w opinii uczestników wywiadów rzeczywiście stosunkowo często zdarza się, że w momencie, kiedy przedstawiciele organów prowadzących, przekonają się, że warto inwestować w obszar edukacji przedszkolnej i dysponują pewną pulą wolnych środków, realizację tego typu zajęć są skłonni finansować. W FGI wzięł udział również przedstawiciel placówki, w którym zakres zajęć nie tylko nie zmienił się, ale dodatkowo organ prowadzący zdołał wyasygnować dodatkowe środki finansowe na zwiększenie skali wsparcia psychologiczno-pedagogicznego realizowanego w placówce tak, by odpowiedzieć na duże zapotrzebowanie na tę formę wsparcia rodzin korzystających z usług placówki.

Jednym z efektów projektów realizowanych w ramach Działania 12.1 RPO WL, było zwiększenie aktywności zawodowej i/lub edukacyjnej rodziców dzieci w wieku przedszkolnym. Zapewnienie wychowania przedszkolnego dla dziecka uwalnia pulę czasu rodziców lub innych członków gospodarstwa domowego, która – bez dostępu do edukacji przedszkolnej – musiałaby zostać przeznaczona na zapewnienie opieki dziecku. Wpływ projektów realizowanych w ramach Działania 12.1 RPO WL na aktywność zawodową rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym ocenić należy jako dość znaczący. **Łącznie 19,8% rodziców/opiekunów zadeklarowało, że gdyby dziecko nie dostało się do przedszkola, w którym realizowany był projekt, musieliby ograniczyć aktywność zawodową lub edukacyjną (najczęściej jedno z nich) lub aktywność zawodową ograniczyłby inny członek rodziny (np. babcia).** Wyniki badania przedstawiono na wykresie.

Wykres 8. Deklarowane przez rodziców/opiekunów alternatywne sposoby zapewnienia opieki nad dzieckiem w sytuacji braku miejsca w przedszkolu, w którym utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej w ramach Działania 12.1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym – uczestnikami projektów.

Przedstawiciele OWP, którzy uczestniczyli w wywiadach FGI przyznawali, że chęć podjęcia zatrudnienia nie zawsze jest dla rodziców głównym celem, jakim się kierują decydując się na umieszczenie dziecka w przedszkolu. **Równie często motywacją jest chęć zapewnienia dziecku odpowiednich warunków rozwoju i prawidłowe przygotowanie go do podjęcia nauki w szkole, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem.** Ponadto zwracano uwagę na fakt, że możliwość zapewnienia dziecku opieki w OWP, nie zawsze może skutkować tym, że rodzic podejmie zatrudnienie – zależy to bowiem również od sytuacji gospodarczej w miejscowości, w której OWP funkcjonuje i dostępności do miejsc pracy w miejscu zamieszkania danej rodziny. Niekiedy zaś rodziny dzieci, które uczestniczyły w projektach, zamieszkują tereny rolnicze, gdzie rodzice pracują we własnych gospodarstwach rolnych i wówczas efektem posłania dziecka do przedszkola również niekoniecznie będzie poszukiwanie i podjęcie zatrudnienia w sektorze pozarolniczym.

Możliwość skorzystania w ramach RPO WL ze wsparcia finansowego na utworzenie i prowadzenie miejsc edukacji przedszkolnej dla najmłodszych dzieci stanowi bardzo istotne wsparcie dla samorządów. Od roku szkolnego 2017/2018 każda gmina ma obowiązek zapewnić możliwość korzystania z wychowania przedszkolnego, dzieciom w wieku od trzech do sześciu lat, zamieszkałym na jej obszarze i zgłoszonym podczas postępowania rekrutacyjnego, jednak jak wynika z kontroli prowadzonych w tym zakresie, nie zawsze zadanie to jest priorytetem dla gmin. Organy prowadzące nie zawsze też dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi. **Kluczową przeszkodą, z jaką borykają się często gminy jest niedysponowanie odpowiednim lokalem, w którym mogłoby funkcjonować przedszkole** (stąd, jak wynika z badania, pewnej części projektów towarzyszyły inwestycje infrastrukturalne, zakładające budowę lub modernizację budynku/pomieszczeń, niekiedy przy dofinansowaniu z EFRR). Wzrasta liczba dzieci, które posiadają deficyty rozwojowe (wymagających terapii psychologiczno-pedagogicznej, logopedycznej), w tym dzieci posiadających opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W ramach projektów unijnych OWP powinny zostać przygotowane do świadczenia wysokiej jakości wsparcia dzieciom z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami rozwojowymi oraz przyjęcia do oddziałów masowych większej liczby dzieci z niepełnosprawnościami (zgodnie z dążeniem Komisji Europejskiej, by w ramach funduszy unijnych wdrażana była idea edukacji włączającej).

3.2. Ocena wpływu działań na podniesienie jakości nauczania i poszerzenie oferty edukacyjnej szkół obejmowanych wsparciem.

3.2.1. Zmiany wprowadzone w szkołach w wyniku realizacji projektów.

W projektach realizowanych w ramach Działania 12.2 i 12.6 RPO WL realizowane były zróżnicowane formy wsparcia, przy czym **prawie wszystkie projekty obejmowały: organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów, zakup wyposażenia do pracowni matematyczno-przyrodniczych, zakup wyposażenia do pracowni komputerowych oraz dofinansowanie kursów, szkoleń i studiów podyplomowych oraz innych form podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu.** Mniej popularne były formy wsparcia takie jak pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów (realizowana w 50,6% analizowanych projektów) oraz doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów (57,3%). Na podstawie danych pozyskanych w toku badania CAWI z beneficjentami, uznać można, iż **projekty realizowane w ramach tych Działań miały charakter kompleksowy.**

W projektach realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzących kształcenie na poziomie zawodowym (w ramach Działania 12.4, typ projektu 1) organizowane były różne formy wsparcia, przy czym **prawie wszystkie projekty obejmowały organizację staży lub praktyk zawodowych dla uczniów u pracodawców (94,1% analizowanych przypadków), dodatkowe zajęcia specjalistyczne, umożliwienie uczniom uzyskiwania i uzupełniania wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych (94,1%) a także zakup wyposażenia do pracowni przedmiotów zawodowych (94,1%).** W zdecydowanej większości projektów dofinansowano udział w kursach i szkoleniach oraz studiach podyplomowych i innych formach doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu (88,2%). W ponad dwóch trzecich projektów realizowano wsparcie dla uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy (79,4%). Mniej popularne były formy wsparcia zakładające zwiększenie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami (50,0%), zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów (44,1%) oraz wsparcie w zakresie zwiększenia/nawiązania współpracy szkół i placówek

kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi (23,5%). **Rzadko realizowane było doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów (8,8%), wdrażanie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego (8,8%) oraz organizacja lub udział szkół i placówek w targach edukacyjnych (2,9%)¹¹. W żadnym z analizowanych przypadków nie przewidziano wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.** Na podstawie danych pozyskanych w toku badania CAWI, uznać można, iż **projekty miały charakter kompleksowy, gdyż w ramach większości kompleksowo wdrażane były kluczowe formy wsparcia przyczyniające się do podniesienia kompetencji uczniów oraz jakości nauczania w szkołach.**

3.2.2. Trwałość zmian wprowadzonych w szkołach w ramach projektów.

3.2.2.1. Trwałość efektów w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej.

Na podstawie wyników badania stwierdzono, że **efekty w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej wprowadzone w ramach projektów realizowanych w Programie są mało trwałe.**

Oceny trwałości w zakresie rozszerzenia oferty edukacyjnej o zajęcia dodatkowe dokonano w odniesieniu do form wsparcia realizowanych w ramach projektów w podziale na typ Działania i formę wsparcia. Na podstawie wyników można stwierdzić, że projekty zrealizowane w szkołach i placówkach oświatowych w ramach Działań 12.2 i 12.6 RPO WL ocenić należy jako raczej mało trwałe w rozumieniu kontynuowania tego typu wsparcia po zakończeniu realizacji projektu, w tym:

- **trwałość zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów rozumianą jako ich kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako raczej niską.** Jedyne w 8,6% analizowanych przypadków zajęcia te są kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 65,5% analizowanych przypadków zajęcia są kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w **25,9% analizowanych przypadków – w ogóle nie są kontynuowane po zakończeniu projektu,**
- **trwałość doradztwa edukacyjno-zawodowego rozumianą jako jego kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako raczej niską.**

¹¹ Ten typ wsparcia nie był realizowany od początku wdrażania RPO WL, został wprowadzony w ramach renegotjacji w roku 2019.

Jedynie w 3,7% analizowanych przypadków zajęcia te są kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 77,8% analizowanych przypadków doradztwo edukacyjno-zawodowe jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w 18,5% analizowanych przypadków – w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu,

- **trwałość pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów rozumianą jako jej kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako umiarkowaną.** Jedynie w 5,9% analizowanych przypadków wsparcie to jest kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 85,3% analizowanych przypadków wsparcie jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w 8,8% analizowanych przypadków – w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu.

Projekty zrealizowane w szkołach i placówkach oświatowych w ramach Działania 12.4, typ projektu 1 ocenić należy jako raczej mało trwałe w rozumieniu kontynuowania tego typu wsparcia po zakończeniu realizacji projektu, w tym:

- **trwałość staży lub praktyk zawodowych dla uczniów szkół zawodowych u pracodawców rozumianą jako ich kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako niską.** Jedynie w 12,5% analizowanych przypadków wsparcie to jest kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 29,2% analizowanych przypadków wsparcie jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w **58,3% analizowanych przypadków wsparcie w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu,**
- **trwałość dodatkowych zajęć specjalistycznych, umożliwiających uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych rozumianą jako ich kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako niską.** Jedynie w 8,3% analizowanych przypadków wsparcie to jest kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 33,3% analizowanych przypadków wsparcie jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w **58,3% analizowanych przypadków wsparcie w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu,**

- **trwałość zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów rozumianą jako ich kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako raczej niską.** Jedyne w 7,7% analizowanych przypadków zajęcia te są kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 46,2% analizowanych przypadków są kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w **46,2% analizowanych przypadków wsparcie w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu,**
- **trwałość wsparcia uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy rozumianą jako jego kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako bardzo niską.** W żadnym z analizowanych przypadków wsparcie nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu w takim samym zakresie, jak w ramach projektu. W 31,6% analizowanych przypadków wsparcie jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu, zaś w **68,4% analizowanych przypadków wsparcie w ogóle nie jest kontynuowane po zakończeniu projektu,**
- **trwałość doradztwa edukacyjno-zawodowego rozumianą jako jego kontynuowanie po zakończeniu projektu ocenić należy jako umiarkowaną.** W każdym z analizowanych przypadków przedstawiciele beneficjentów zadeklarowali, że doradztwo edukacyjno-zawodowe jest kontynuowane, ale w mniejszym zakresie niż w ramach projektu,
- **trwałość wsparcia w zakresie zwiększenia współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami rozumianą jako kontynuowanie współpracy z pracodawcami, z którymi nawiązano/rozszerzono współpracę w ramach projektu należy jako umiarkowanie wysoką.** Co prawda wszyscy beneficjenci zadeklarowali, że współpraca ta jest kontynuowana po zakończeniu projektu, lecz w zdecydowanej większości przypadków (85,7%) w mniejszym zakresie niż w okresie jego realizacji,
- **trwałość wsparcia w zakresie zwiększenia/nawiązania współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi rozumianą jako kontynuowanie współpracy z uczelniami wyższymi, z którymi nawiązano lub rozszerzono współpracę w ramach projektu należy ocenić jako umiarkowanie wysoką.** 85,7% beneficjentów zadeklarowało, że współpraca ta jest kontynuowana po zakończeniu projektu, lecz w mniejszym zakresie niż

w okresie jego realizacji, zaś w pozostałych przypadkach współpraca ta w ogóle nie jest kontynuowana,

- **trwałość wsparcia w postaci wdrożenia nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego rozumianą jako stosowanie tych form nauczania po zakończeniu projektu należy ocenić jako bardzo wysoką.** We wszystkich analizowanych przypadkach te formy nauczania są stosowane w szkołach/placówkach, w których wdrażano projekt,
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie była realizowana w ramach żadnego projektu objętego badaniem ilościowym, więc jej trwałość nie mogła zostać zmierzona.

3.2.2.2. Kwalifikacje nabyte przez nauczycieli w ramach różnych form wsparcia i stopień ich wykorzystywania w pracy zawodowej.

W ramach RPO WL nauczyciele zatrudnieni w szkołach i placówkach oświatowych prowadzących kształcenie na poziomie ogólnym i zawodowym (w ramach Działania 12.2, 12.6 i 12.4, typ projektu 1) wzięli udział przede wszystkim w szkoleniach i kursach ukierunkowanych na rozwój kompetencji dydaktycznych i wychowawczych nauczycieli. Ich tematyka obejmowała **przede wszystkim stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu a ponadto także stosowanie metod dydaktycznych i form organizacyjnych ukierunkowanych na rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych** oraz stosowanie metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki a także zagadnienia wchodzące w zakres pedagogiki specjalnej. Poza tym nauczyciele brali także **udział w sieciach współpracy i samokształcenia nauczycieli wspartych w ramach projektów unijnych**, dzięki czemu mogli nabyć nową wiedzę i umiejętności przydatne w pracy nauczyciela a także wymienić się doświadczeniami z innymi nauczycielami. Pewna część nauczycieli wzięła udział w **kursie kwalifikacyjnym lub studiach podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych oraz w innych kursach i szkoleniach ukierunkowanych na rozwój kompetencji branżowych, specjalistycznych**. Ponadto pewna część nauczycieli wzięła również **udział w studiach podyplomowych lub kursach ukierunkowanych na pozyskanie lub rozwój kwalifikacji doradcy edukacyjno-zawodowego**.

Ogółem większym zainteresowaniem nauczycieli cieszyły się formy doskonalenia zawodowego trwające krócej niż studia podyplomowe – kursy i szkolenia. Najczęściej wybieranym kierunkiem studiów podyplomowych była pedagogika specjalna.

Jakość kursów/szkoleń oraz studiów podyplomowych została oceniona wysoko w ramach większości kryteriów, przy czym najwyżej ocenione zostały kompetencje i nastawienie do kursantów oraz umiejętności dydaktyczne osób prowadzących kursy, szkolenia i studia podyplomowe. Najniżej oceniona została jakość wyposażenia (komputerów i innych urządzeń) wykorzystywanego na zajęciach praktycznych w trakcie kursów i studiów podyplomowych. Ogólna ocena jakości kursów/szkoleń (na skali 5-stopniowej) wyniosła 4,58. Kursy i szkolenia wszystkich typów zostały ocenione na podobnym wysokim poziomie, przy czym uczestnicy kursów kwalifikacyjnych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych ogółem najwyżej ocenili szkolenia i kursy, w których wzięli udział.

Jeśli chodzi o efekty doskonalenia zawodowego, w **ramach kursów dotyczących wykorzystania technologii TIK w procesie dydaktyki, nauczyciele nabyli przede wszystkim kompetencje w zakresie wykorzystywania zasobów dostępnych w Internecie.** Dzięki udziałowi w kursach/szkoleniach dotyczących stosowania metod dydaktycznych i form organizacyjnych ukierunkowanych na rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, nauczyciele nabyli przede wszystkim **kompetencje w zakresie rozwijania u uczniów umiejętności pracy zespołowej, kreatywności, innowacyjności i przedsiębiorczości oraz umiejętności uczenia się.** Dzięki udziałowi w kursach/szkoleniach w obszarze pedagogiki specjalnej, nauczyciele nabyli przede wszystkim **kompetencje w zakresie stosowania pomocy dydaktycznych do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi.** Dzięki udziałowi w studiach podyplomowych w obszarze „pedagogika specjalna”, nauczyciele nabyli przede wszystkim umiejętność rozpoznawania i zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka/ucznia.

Zdecydowana większość uczestników kursów kwalifikacyjnych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych (87,5%) zadeklarowała, że dzięki udziałowi w kursie w bardzo wysokim lub wysokim stopniu jest przygotowana do pracy w roli nauczyciela

kształcenia zawodowego (w zawodzie, w którym się kształcili na kursie).

Średnia ocena skuteczności kursów tego typu wyniosła 4,28 (w skali od 1 do 5).

Połowa uczestników szkoleń/kursów ukierunkowanych na podnoszenie kwalifikacji doradców edukacyjno-zawodowych (57,4%) zadeklarowała, że w bardzo wysokim lub w wysokim stopniu rozwinęła umiejętności niezbędne do świadczenia doradztwa edukacyjno-zawodowego wysokiej jakości dla uczniów. Średnia ocena skuteczności kursów/szkoleń w tym obszarze wyniosła 3,80 (w skali od 1 do 5).

Połowa uczestników szkoleń/kursów dotyczących stosowania metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki (52,1%) zadeklarowała, że w bardzo wysokim lub wysokim stopniu rozwinęła umiejętności w zakresie wykorzystywania tej metody. W opinii 4,9% uczestników tego typu kursów/szkoleń, ich skuteczność była niska. Średnia ocena skuteczności kursów/szkoleń w tym obszarze wyniosła 3,61 (w skali od 1 do 5) i była stosunkowo niska w porównaniu do efektów kursów/szkoleń realizowanych w innych obszarach.

W opinii ponad połowy uczestników kursów i szkoleń oraz studiów podyplomowych, dzięki udziałowi w tych formach doskonalenia są w stanie skutecznej przygotować uczniów do egzaminów zewnętrznych: egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego oraz egzaminu na kwalifikację zawodową.

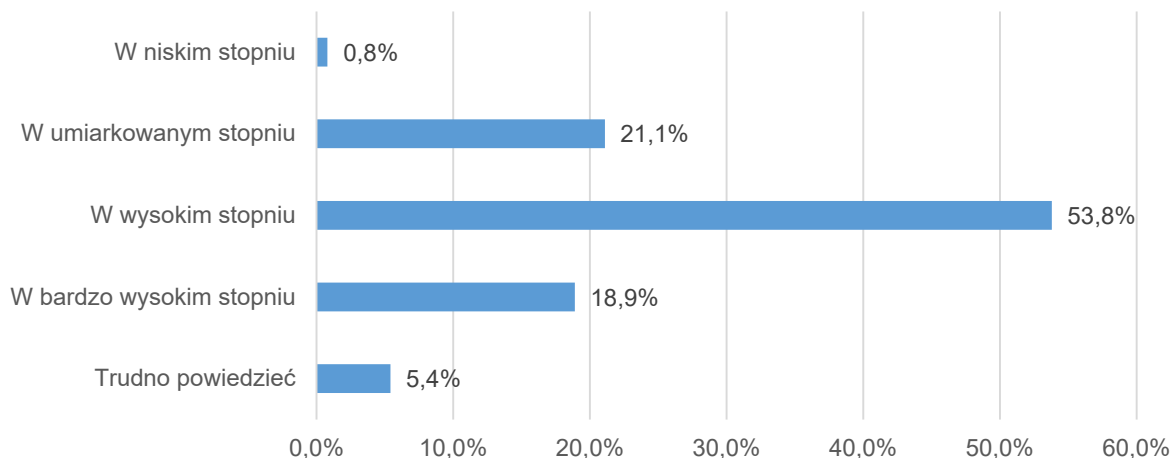
Warto również zauważyć, że choć w szkoleniach/studiach podyplomowych/stażach ukierunkowanych na rozwój kompetencji branżowych/specjalistycznych a także w kursach i szkoleniach przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych wzięła udział stosunkowo mała liczba badanych, to równocześnie charakteryzowały się one wysoką skutecznością w zakresie osiągnięcia celów edukacyjnych założonych w ich ramach. Ponadto to właśnie nauczyciele uczestniczący w tych formach wsparcia deklarowali najczęściej, że dzięki temu będą mogli lepiej przygotowywać uczniów do egzaminów.

Stopień wykorzystania przez nauczycieli kwalifikacji nabytych w ramach różnych form wsparcia dostępnych w projektach jest dość wysoki.

Większość nauczycieli, którzy w ramach projektów odbyli studia podyplomowe (72,7%) zadeklarowała, że w bardzo wysokim lub w wysokim stopniu wykorzystuje wiedzę i umiejętności nabyte na studiach podyplomowych w swojej pracy zawodowej, przy czym najniżej możliwości wykorzystania nabytych

kwalifikacji w pracy zawodowej ocenili uczestnicy studiów przygotowujących nauczycieli do podjęcia roli doradcy edukacyjno-zawodowego. Dane w tym zakresie przedstawiono na wykresie.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie „W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na studiach podyplomowych w pracy zawodowej?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z nauczycielami – uczestnikami projektów.

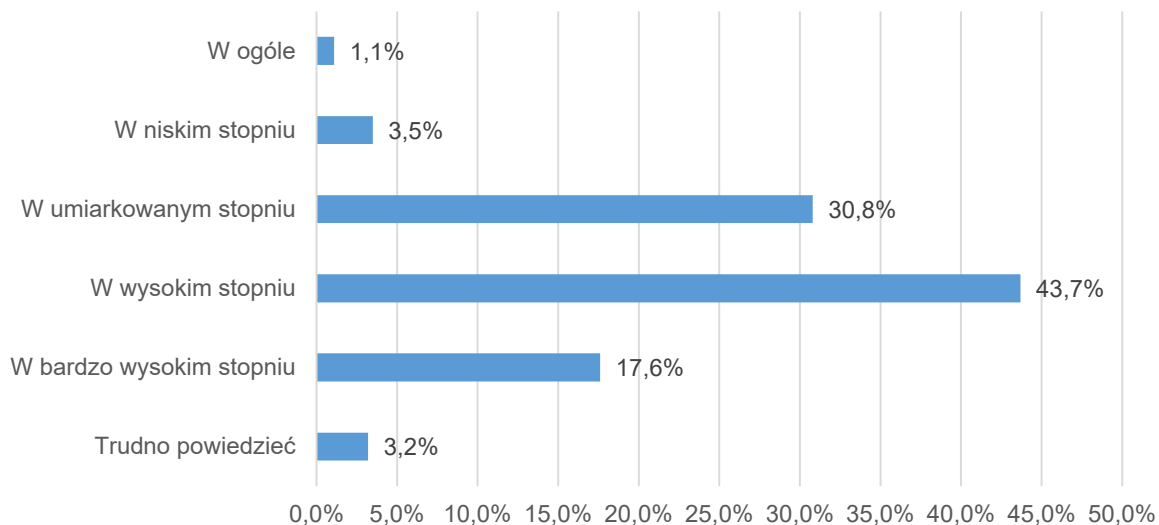
Średnia ocena trwałości w skali od 1 (w bardzo niskim stopniu) do 5 (w bardzo wysokim stopniu) wynosi 4,07. Poniżej podano średnie oceny dotyczące trwałości w ramach poszczególnych form doskonalenia zawodowego nauczycieli:

- inne studia podyplomowe ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu) – 4,14;
- studia podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych) – 4,13;
- studia podyplomowe ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela – 4,11;
- studia podyplomowe ukierunkowane na pozyskanie kwalifikacji doradcy edukacyjno-zawodowego – 3,59.

Również większość uczestników kursów i szkoleń (61,3%) zadeklarowała, że w bardzo wysokim lub wysokim stopniu wykorzystuje wiedzę i umiejętności nabyte w ich trakcie w swojej pracy zawodowej. Jedynie 4,6% nauczycieli

zadeklarowało, że w niskim stopniu lub w ogóle nie wykorzystuje w pracy zawodowej wiedzy i umiejętności nabytych w ramach doskonalenia zawodowego realizowanego w ramach Programu.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie „W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na kursie/szkoleniu w Pana/Pani pracy zawodowej?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z nauczycielami – uczestnikami projektów.

Średnia ocena trwałości w skali 1-5 wyniosła 3,76. Poniżej podano średnie oceny dotyczące trwałości w stosunku do poszczególnych typów kursów:

- kurs kwalifikacyjny przygotowujący do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych) – 4,28;
- kurs lub szkolenie ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji doradców edukacyjno-zawodowych – 3,84;
- kurs lub szkolenie ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela – 3,79;
- inny kurs lub szkolenie ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu) – 3,52.

Warto zauważyć, że **najczęściej możliwość wykorzystywania wiedzy i umiejętności nabytych w ramach doskonalenia zawodowego deklarowali nauczyciele przedmiotów zawodowych (choć ogółem deklarowany poziom wykorzystania nabytych wiedzy i umiejętności był wysoki).**

3.2.2.3. Zakres wykorzystania przez szkoły wyposażenia zakupionego w ramach projektu.

W ramach Działań 12.2 i 12.6 RPO WL 363 szkoły i placówki systemu oświaty wyposażone zostały w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych. W 345 szkołach doposażone zostały w ramach omawianych Działań pracownie przedmiotowe. W ramach Działania 12.4 (typ projektu 1) RPO WL, 175 szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych zostało w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego¹².

Zakres wykorzystania przez szkoły i placówki oświatowe wyposażenia zakupionego w projektach w ramach Działań 12.2, 12.6 oraz 12.4 RPO WL jest bardzo wysoki (choć zidentyfikowano przypadki braku lub niepełnego jego wykorzystywania w przypadku Działań 12.2 i 12.6 RPO WL). Jak wynika z badania ankietowego z udziałem beneficjentów, w odniesieniu do Działań 12.2 i 12.6, jedynie w 3,6% analizowanych przypadków nie jest wykorzystywane wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych a w 2,6% wykorzystywane nie było wyposażenie pracowni ICT. W przypadku Działania 12.4 RPO WL (typ projektu 1) wszyscy beneficjenci zadeklarowali, że wyposażenie pracowni przedmiotów zawodowych jest wykorzystywane po zakończeniu projektów.

3.2.3. Wpływ RPO WL na realizację planu rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim.

„Diagnoza i plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim do roku 2025” ma charakter uniwersalny i wyznacza ogólne ramy i kierunki rozwoju szkolnictwa zawodowego w regionie. Kluczowym elementem diagnozy jest pogłębiona analiza potencjału rozwojowego badanych szkół, która w sposób szczegółowy opisuje aktualny stan rozwoju szkół zawodowych w regionie, wskazując jednocześnie na ich główne potrzeby w zakresie modernizacji istniejącej infrastruktury oraz podniesienia jakości kształcenia i jego lepszego dostosowania do wymogów rynku pracy¹³.

¹² Źródło: Informacja kwartalna za II kwartał 2020 r. RPO WL 2014-2020.

¹³ Źródło: Diagnoza i plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim do roku 2025 (obejmująca szkoły prowadzone przez powiaty ziemskie i grodzkie), Konwent Powiatów Województwa Lubelskiego, Lublin 2016, s. 6-7.

Na podstawie Diagnozy opracowano plan rozwoju szkół zawodowych w województwie lubelskim, ujęty w postaci czterech celów strategicznych, dla których przyporządkowano cele operacyjne, a następnie grupy rozwiązań i działań. **Działania wdrażane w ramach 12 OP RPO WL przyczyniają się – w mniejszym lub większym zakresie – do realizacji wszystkich celów strategicznych wskazanych w Planie** i wyznaczających główne kierunki rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim:

- **w sposób szczególny RPO WL oddziałuje w kierunku realizacji celu strategicznego 3, w tym Celu operacyjnego 3.1. Modernizacja wyposażenia i bazy lokalowej szkół zawodowych** oraz Celu operacyjnego 3.2. Wyposażenie uczniów w wiedzę i praktyczne umiejętności zawodowe oraz kluczowe kompetencje dostosowane do wymagań nowoczesnego rynku pracy. Realizacja działań ujętych w ramach tego celu, również w ramach RPO WL, zapewni ma dostosowanie szkół do postępu technologicznego w zakresie wysoko wykwalifikowanej kadry dydaktycznej oraz wyposażenia pracowni, w tym pracowni kształcenia zawodowego,
- cel strategiczny 1 wskazany w Planie obejmuje rozwój współpracy sieciowej szkół oraz podniesienie poziomu ich ucyfrowienia poprzez udzielanie szkołom dofinansowania na zakup wyposażenia do pracowni komputerowych – RPO WL przyczynia się do realizacji celu operacyjnego 1.3, który zakłada rozwój narzędzi i metod kształcenia opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, w tym realizację przedsięwzięć służących cyfryzacji szkół zawodowych w regionie oraz wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. cyfrowych materiałów dydaktycznych) w procesie kształcenia, m.in. poprzez wprowadzenie różnych form e-learningu i kształcenia na odległość. **Umożliwiając nauczycielom udział w różnych formach doskonalenia zawodowego ukierunkowanych na stosowanie TIK w procesie edukacji, RPO WL wspiera rozwój kompetencji kadry nauczycielskiej i umożliwia jej przygotowanie się do bardziej efektywnego i wszechstronnego wykorzystywania technologii w pracy zawodowej,**
- RPO WL wypełnia Cel operacyjny 2.1. Planu: Rozwój współpracy szkół zawodowych z pracodawcami, uczelniami wyższymi i powiatowymi urzędami pracy poprzez finansowanie staży dla uczniów oraz Cel operacyjny 2.3: Wzrost świadomości i umiejętności uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

w zakresie planowania kariery zawodowej, poprzez zwiększenie dostępności uczniów do wysokiej jakości poradnictwa edukacyjno-zawodowego w ramach projektów realizowanych przez szkoły zawodowe,

- ponadto w ramach RPO WL wdrażane są działania ukierunkowane na wypromowanie szkolnictwa zawodowego jako efektywnej ścieżki wchodzenia na rynek pracy (poprzez działania nakierowane na wzrost zainteresowania pracodawców współpracą ze szkołami zawodowymi oraz wzrost zainteresowania młodzieży kształceniem zawodowym), co również jest zbieżne z celami Diagnozy¹⁴.

3.2.4. Wpływ zmian wprowadzonych w szkołach w ramach Programu na poprawę wyników edukacyjnych uczniów.

Określenie, w jakim stopniu realizacja projektów w ramach OP 12 RPO WL wpłynęła na poprawę wyników edukacyjnych szkół i placówek uczestniczących w projektach oraz czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO WL przyczynia się do podniesienia jakości na danym poziomie kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu było celem analizy kontrfaktycznej przeprowadzonej w ramach badania ewaluacyjnego.

Analizę kontrfaktyczną przeprowadzono przy zastosowaniu metody PSM.

Wykorzystano przede wszystkim dane na temat wyników egzaminów zewnętrznych wszystkich szkół z województwa lubelskiego pozyskane z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie (wyniki egzaminów maturalnych, gimnazjalnych, egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej oraz egzaminów na kwalifikację zawodową). Dane na temat wyników egzaminacyjnych z lat 2015-2016 (dla szkół podstawowych oraz gimnazjów) lub z lat 2016-2017 (dla szkół ponadpodstawowych) oraz inne dane na temat szkół/placówek oświatowych (m.in. lokalizacja szkoły/placówki – subregion, typ gminy; dochody oraz wydatki na edukację ponoszone przez JST, w której zlokalizowana jest szkoła/placówka) posłużyły do wyznaczenia tzw. grupy kontrolnej (złożonej ze szkół i placówek, które nie uczestniczyły w projektach), która jest możliwie najbardziej podobna pod względem

¹⁴ Źródło: Diagnoza i plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim do roku 2025 (obejmująca szkoły prowadzone przez powiaty ziemskie i grodzkie), Konwent Powiatów Województwa Lubelskiego, Lublin 2016.

ww. zmiennych do tzw. grupy badanej (złożonej ze szkół i placówek, które uczestniczyły w projektach realizowanych w ramach OP 12 RPO WL). Za wyniki egzaminów zewnętrznych odzwierciedlające efekty zrealizowanych projektów uznać można z kolei te z sesji egzaminacyjnej przeprowadzonej w 2020 r. (dla gimnazjów – 2019 r., ostatni rok realizacji powszechnych egzaminów gimnazjalnych).

Dla Działania 12.2 oraz Działania 12.6 RPO WL przeprowadzono oddzielne analizy dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich kończących się egzaminem maturalnym (licea ogólnokształcące i technika). **W żadnej z tych grup nie odnotowano ani pozytywnego, ani negatywnego wpływu zrealizowanych projektów na wyniki osiągane przez szkoły i placówki oświatowe uczestniczące w tych projektach.** Poniżej przedstawiono wyniki analizy dla poszczególnych typów szkół.

W przypadku szkół podstawowych z grupy badanej średni wynik egzaminów z lat 2015-2016 to 67,76 pkt., a dla grupy kontrolnej 62,91 pkt. Średni wynik z 2020 r. dla grupy badanej to 48,99 pkt. (spadek średnio o 13,77 pkt.) zaś dla grupy kontrolnej 48,11 pkt. (spadek średnio o 14,80 pkt.). Zaobserwowane różnice pomiędzy grupą badaną i grupą kontrolną nie są jednak istotne statystycznie.

W przypadku gimnazjów z grupy badanej średni wynik egzaminów z lat 2015-2016 to 51,96 pkt., a dla grupy kontrolnej 51,91 pkt. Średni wynik z 2019 r. dla grupy badanej to 49,74 pkt. (spadek średnio o 2,22 pkt.) zaś dla grupy kontrolnej 50,26 pkt. (spadek średnio o 1,65 pkt.). Zaobserwowane różnice pomiędzy grupą badaną i grupą kontrolną nie są jednak istotne statystycznie.

W przypadku szkół średnich kończących się egzaminem maturalnym z grupy badanej średni wynik egzaminów maturalnych z lat 2016-2017 to 53,50 pkt., a dla grupy kontrolnej 53,21 pkt. Średni wynik z 2020 r. dla grupy badanej to 43,58 pkt. (spadek średnio o 9,92 pkt.) zaś dla grupy kontrolnej 44,69 pkt. (spadek średnio o 8,52 pkt.). Zaobserwowane różnice pomiędzy grupą badaną i grupą kontrolną nie są jednak istotne statystycznie.

Dla Działania 12.4 (typ projektu 1) RPO WL przeprowadzono wspólną analizę dla wszystkich szkół zawodowych (zasadnicze szkoły zawodowe/szkoły branżowe I stopnia, technika, szkoły policealne) kończących się egzaminem/egzaminami na kwalifikację zawodową, przy czym należy poczynić tutaj istotne zastrzeżenia metodologiczne:

- dobór grupy kontrolnej był znacząco utrudniony ze względu na dużą liczbę szkół/placówek, które brały udział w projektach, a tym samym niewielką możliwość wyboru do grupy kontrolnej szkół/placówek, które nie brały udziału w projektach,
- z konieczności w ramach analizy jako taki sam egzamin traktowano w rzeczywistości różne egzaminy na poszczególne kwalifikacje zawodowe, na dodatek realizowane w dwóch różnych formułach (tzw. formuła 2012 i formuła 2017).

W związku z powyższym do wyników analizy kontrfaktycznej w przypadku szkół zawodowych należy podchodzić ze szczególną ostrożnością.

Analiza kontrfaktyczna wykazała, że średni wzrost średnich wyników egzaminów na kwalifikację zawodową pomiędzy 2016 r. (przed), a 2020 r. (po) jest większy dla grupy kontrolnej (szkół/placówek, które nie uczestniczyły w Programie) i jest to różnica istotna statystycznie. W przypadku szkół zawodowych z grupy badanej średni wynik egzaminów z 2016 r. (uwzględniono zarówno sesję letnią, jak i zimową) to 60,13 pkt., a dla grupy kontrolnej 54,75 pkt. Średni wynik z 2020 r. (uwzględniono zarówno sesję letnią, jak i zimową) dla grupy badanej to 71,53 pkt. (wzrost średnio o 11,40 pkt.) zaś dla grupy kontrolnej 71,90 pkt. (wzrost średnio o 17,15 pkt.). Zaobserwowane różnice pomiędzy grupą badaną i grupą kontrolną są istotne statystycznie.

Na podstawie danych o braku wpływu zrealizowanych projektów na wyniki egzaminów zewnętrznych osiągnęte przez szkoły/placówki edukacyjne uczestniczące w projekcie nie można w opinii Ewaluatora wyciągnąć wniosku o braku skuteczności Programu w zakresie podniesienia jakości nauczania w szkołach/placówkach uczestniczących w nim, czy tym bardziej o negatywnym wpływie udziału w Działaniu 12.4 (typ projektu 1) na podniesienie jakości nauczania szkół zawodowych. Po pierwsze, odzwierciedlenie efektów Programu w wynikach egzaminów zewnętrznych może być odroczone w czasie (takie odzwierciedlenie może być zaobserwowane niekiedy dopiero po skorzystaniu z efektów Programu, np. szkoleń dla nauczycieli przez uczniów przechodzących przez cały cykl kształcenia). Po drugie, zrealizowane projekty często oddziaływały na kompetencje/umiejętności, które nie są mierzone na egzaminach zewnętrznych (np. umiejętność pracy grupowej, umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami). Po trzecie, ze względu na wskazane powyżej ograniczenia metodologiczne, wyniki analizy dla szkół

zawodowych mogą być niedokładne. W opinii Ewaluatora, należy rozważyć powtórzenie analizy kontrfaktycznej w II połowie 2023 r., przy uwzględnieniu wyników egzaminów zewnętrznych przeprowadzonych w 2023 r. – wyniki takiej analizy pełniej odzwierciedlałyby wpływ Programu na podniesienie jakości nauczania niż analiza przeprowadzona w 2020 r.

3.2.5. Wpływ realizacji projektów unijnych na zwiększenie zainteresowania absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w szkole zawodowej.

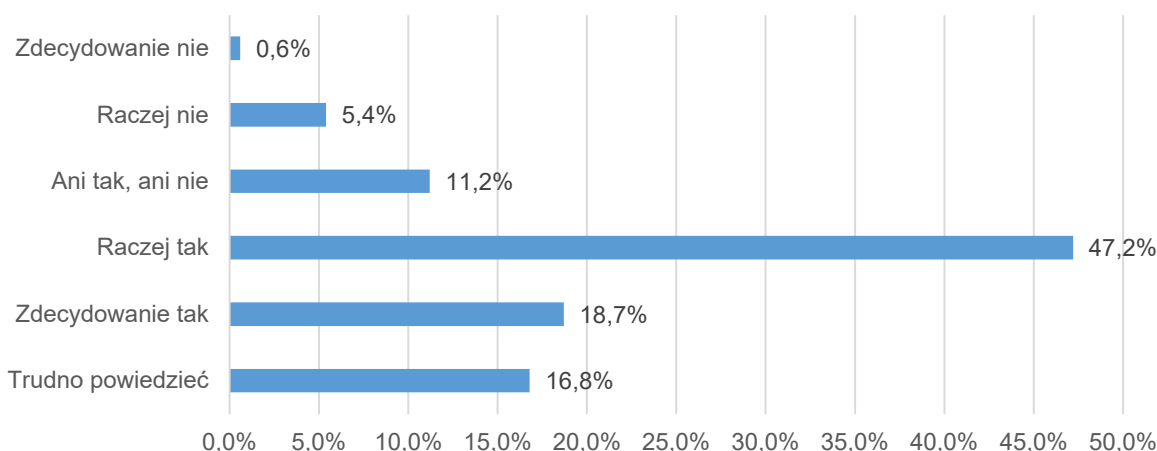
W opinii uczestników badania ewaluacyjnego, **działania realizowane w szkołach zawodowych w ramach 12 OP RPO WL przyczyniają się bezpośrednio do wzrostu atrakcyjności tych konkretnych szkół, które je realizują a pośrednio również do wzrostu atrakcyjności szkolnictwa zawodowego w ogóle.** Kluczowe znaczenie mają w ich opinii inwestycje w zakresie doposażenia szkół zawodowych współfinansowane w ramach Programu. Poprawa jakości bazy dydaktycznej wykorzystywanej w szkołach jest w odbiorze młodzieży najbardziej widocznym znakiem tego, że zmienia się podejście władz państwa i regionu do tego typu szkół, a jakość kształcenia w szkołach zawodowych poprawia się, również dlatego, że wartość absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy wzrasta. W rezultacie wizerunek szkół zawodowych poprawia się nie tylko wśród młodzieży, ale również w świadomości ich rodziców i najbliższego otoczenia społecznego (w tym grupy rówieśniczej), co jest bardzo istotne, gdyż mają oni bardzo duży wpływ na wybory dotyczące ścieżki dalszego kształcenia podejmowane przez absolwentów szkół podstawowych. Inwestycje w zakresie bazy dydaktycznej faktycznie przyczyniają się do poprawy warunków nauczania w szkołach.

W opinii uczniów – uczestników szkoleń, fakt podejmowania przez szkołę dodatkowych działań zmierzających do lepszego przygotowania uczniów do podjęcia zatrudnienia również przyczynia się do kształtowania pozytywnego wizerunku szkół zawodowych, choć w opinii części z nich oddziałuje to raczej w wymiarze wewnętrznym – jest odbierane bardzo pozytywnie, ale przez uczniów, którzy już i tak się w danej szkole uczą, gdyż szkoły zbyt mało informują o podejmowaniu tego typu działań i informacje o realizowanych projektach raczej nie przenikają do odbiorców na zewnątrz. Realizacja projektów może wpłynąć na promowanie nauki na poziomie zawodowym wśród uczniów szkół podstawowych, ale tylko w sytuacji, gdy w ramach kontaktów nieoficjalnych, prywatnych uczniowie przełożą tego typu informacje

młodszy kolegom – przy czym tzw. poczta pantoflowa to w opinii uczniów skuteczny kanał rozpowszechniania się opinii na temat szkół. Przynajmniej część uczniów biorących udział w projektach zdawała sobie sprawę, jakie koszty musieliby ponieść, gdyby w ramach własnych starań i budżetu, chcieli ukończyć tego typu kursy, które dostępne były w ramach projektu, zdobyć konkretne uprawnienia zawodowe czy nawet podjąć naukę języka obcego poza zajęciami szkolnymi. Skutecznie zwiększało to ich motywację do udziału w zajęciach dodatkowych, ale też budziło uznanie dla nauczycieli czy dyrekcji szkoły, którzy starali się bardziej zadbać o przyszłość uczniów. Warto odnotować w tym miejscu, że w opinii jednego z nauczycieli, zaprezentowanie tego typu informacji, na temat wysokości opłat za kursy zawodowe czy egzaminy, jakie uczeń będzie musiał ponieść chcąc zdobyć je „na własną rękę”, np. już po zakończeniu szkoły, stanowiło bardzo dobry argument, by ich do udziału w poszczególnych formach wsparcia przekonać.

W opinii 65,9% nauczycieli szkół zawodowych – uczestników projektów, którzy wzięli udział w badaniu CAWI, realizacja projektu unijnego w szkole sprawiła, że zwiększyło się zainteresowanie absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w niej. 22,2% respondentów nie miało jednoznacznej opinii na ten temat, a jedynie zdaniem 6% nauczycieli taki efekt realizacji projektu raczej nie wystąpił (średnia w skali od 1 do 5 wyniosła 3,94). Wyniki badania w tym zakresie przedstawiono na wykresie.

Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy realizacja projektu unijnego w Pana/Pani szkole [zawodowej] sprawiła, iż zwiększyło się zainteresowanie absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w Pana/Pani szkole?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z nauczycielami szkół zawodowych – uczestnikami projektów.

Jedyny beneficjent biorący udział w badaniu ankietowym, który zastosował w projekcie formę wsparcia w postaci promocji kształcenia zawodowego, w tym organizacji/udziału szkół/placówek w targach edukacyjnych ocenił wysoko jej skuteczność rozumianą jako wzrost zainteresowania absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w szkołach zawodowych/placówkach, w których realizowany był projekt.

3.2.6. Trafność zajęć dodatkowych

Na podstawie badania ankietowego z beneficjentami uzyskano następujące wnioski odnoszące się do trafności poszczególnych form wsparcia realizowanych w ramach Działań 12.2 i 12.6 RPO WL:

- trafność zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów ocenić należy jako bardzo wysoką: aż 98% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyły się one dużym zainteresowaniem uczniów,
- trafność formy wsparcia w postaci doradztwa edukacyjno-zawodowego ocenić należy jako wysoką: aż 88% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyło się ono dużym zainteresowaniem uczniów,
- trafność formy wsparcia w postaci pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów ocenić należy jako wysoką: aż 87% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyło się ono dużym zainteresowaniem uczniów.

Na podstawie wyników badania ankietowego uzyskano następujące wnioski odnoszące się do trafności poszczególnych form wsparcia realizowanych w ramach Działania 12.4, typ projektu 1:

- trafność wsparcia uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy ocenić należy jako bardzo wysoką: aż 96,3% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyły się one dużym zainteresowaniem uczniów,
- trafność formy wsparcia w postaci dodatkowych zajęć specjalistycznych, umożliwiających uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych ocenić należy jako wysoką: 93,7% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyły się one dużym zainteresowaniem uczestników (zadeklarowało tak też 76,7% uczniów),

- trafność formy wsparcia w postaci staży lub praktyk zawodowych dla uczniów szkół zawodowych u pracodawców ocenić należy jako bardzo wysoką: aż 90,7% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyły się one dużym zainteresowaniem uczniów,
- trafność zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów ocenić należy jako wysoką: aż 86,7% przedstawicieli beneficjentów zadeklarowało, że cieszyły się one dużym zainteresowaniem uczniów szkół zawodowych,
- trafność formy wsparcia w postaci doradztwa edukacyjno-zawodowego ocenić należy jako bardzo wysoką: wszyscy przedstawiciele beneficjentów zadeklarowali, że cieszyło się ono dużym zainteresowaniem uczniów.

Można uznać, że trafność samych form wsparcia dedykowanych uczniom dostępnych w projekcie jest wysoka – ich podejmowanie jest zasadne, gdyż przyczyniają się one do zwiększenia efektywności nauczania, w tym lepszego przygotowania uczniów do wejścia na rynek pracy.

Zainteresowanie uczniów udziałem w poszczególnych formach wsparcia było znaczne, choć, jak wynika z wywiadów FGI, w których brali udział przedstawiciele szkół, koordynatorzy projektów musieli często włożyć duży wysiłek w motywowanie uczniów do systematycznego udziału w zajęciach (zwłaszcza w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych). W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę na pewną barierę, która mogła utrudnić/uniemożliwić części uczniów udział w zajęciach dodatkowych, mimo potencjalnego zainteresowania. W opinii części przedstawicieli szkół biorących udział w FGI on-line pojawiały się bowiem niekiedy **trudności, by plan zajęć dodatkowych dopasować do planu kursowania autobusów, którymi uczniowie dojeżdżają do szkół**. Stanowiło to niedogodność dla uczniów, którzy w związku z uczestnictwem w zajęciach i koniecznością długiego oczekiwania na autobus, w rezultacie znacznie później wracali do domów (w konsekwencji mogli mieć mniej czasu na przygotowanie się do zwykłych lekcji). Pewna część uczniów mogła być z powodu tych trudności mniej chętna do udziału w zajęciach dodatkowych. Co jednak najważniejsze, mogło się zdarzyć, że jakaś część uczniów, potencjalnie zainteresowana udziałem w zajęciach dodatkowych, nie miała możliwości uczestniczenia w nich z uwagi na omawiane ograniczenia związane z organizacją przejazdów między szkołą i domem. Problem ten był dość szeroko omawiany w trakcie FGI z przedstawicielami szkół i był w ich opinii istotny również

z tego powodu, że ewentualne koszty, jakie organ prowadzący przeznaczyłby na opłacenie dodatkowych kursów autobusów szkolnych (jeśli miał możliwość, by takie dodatkowe kursy zorganizować), nie były kosztem kwalifikowalnym.

W opinii Ewaluatora, szkoły/organy prowadzące powinny przed przystąpieniem do realizacji projektów zakładających realizację zajęć dodatkowych dla uczniów, dokładnie rozpoznać sytuację uczniów dojeżdżających i w miarę możliwości w taki sposób zaplanować realizację zajęć i/lub dojazdów, by ograniczenia wynikające z dojeżdżania do szkoły nie uniemożliwiały żadnym uczniom udziału w projekcie.

Uczniowie uczestniczący w wywiadach FGI również sygnalizowali występowanie trudności w zakresie dopasowania **planu zajęć dodatkowych do codziennego planu zajęć uczniów** wynikających z realizacji podstawy programowej i/lub dopasowania go do planu kursowania autobusów. W związku z tym zajęcia realizowane były niekiedy w soboty lub późnym popołudniem, co w opinii uczniów uczestniczących w wywiadach FGI on-line stanowiło znaczne obciążenie zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli prowadzących zajęcia.

3.3. Ocena wpływu działań na wzrost kompetencji i właściwych postaw u uczniów, kluczowych z punktu widzenia wymagań niezbędnych na rynku pracy.

3.3.1. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia.

Zgodnie z informacją kwartalną, według stanu na dzień 30.06.2020 r. wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy objętych zostało 48 915 uczniów. Spośród nich **34 489 nabyło kompetencje po opuszczeniu programu¹⁵ (70,5% wszystkich uczniów uczestniczących w Programie).**

Wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub uniwersalnych objętych zostało według stanu na dzień 30.06.2020 r. **329 uczniów szkół zawodowych** (uczestników projektów realizowanych w ramach Działania 12.4, typ projektu 1). Należy jednak zauważyć, że wskaźnik ten został dodany w ramach renegotjacji w 2018 r. a dodatkowo w drugim kwartale 2020 r. realizacja projektów była utrudniona z uwagi na epidemię – przełożyło się to na niską realizację

¹⁵ Źródło: Informacja kwartalna za II kwartał 2020 r. RPO WL 2014 – 2020.

wskaźnika wyrażonego udziałem uczniów, którzy istotnie podnieśli swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne dzięki udziałowi w Programie (żaden uczestnik nie opuścił jeszcze Programu, w związku z czym wartość wskaźnika obejmującego liczbę osób, które istotnie podniosły omawiane kompetencje wyniosła 0). W momencie realizacji badania ewaluacyjnego podpisanych było 12 umów realizujących przedmiotowy wskaźnik a ich okresy realizacji zaczynały się w III kwartale 2019 r. lub w pierwszym półroczu 2020 r.

Jak wynika z badania ankietowego, poszczególne zajęcia dodatkowe dedykowane uczniom realizowane w szkołach w ramach projektów przyczyniają się przede wszystkim do doskonalenia ich umiejętności pracy w zespole. Ponadto, jak wynika z deklaracji uczestników poszczególnych form wsparcia, udział w zajęciach pozalekcyjnych (takich, jak kółka zainteresowań) oraz w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych wpłynął na to, że **zaczęli sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności.** Na podstawie wniosków z wywiadów FGI z uczniami stwierdzić można, że **do osiągnięcia tego typu efektów przyczynia się formuła realizacji tych form wsparcia – realizowane były one w mniejszych grupach niż standardowe zajęcia lekcyjne w klasie.** Dodatkowo na skuteczność zajęć pozalekcyjnych pozytywnie wpływał fakt, że brali w nich udział uczniowie chętni, zainteresowani danym tematem, zmotywowani do udziału w zajęciach i zdobywania wiedzy i umiejętności. Realizacja zajęć w mniej licznych grupach przez nauczycieli, których zaangażowanie i kompetencje zostały ocenione wysoko przez uczniów stwarzała uczniom możliwość pracy w zespole i doskonalenia związanych z tym umiejętności, a nauczycielowi możliwość bardziej indywidualnego podejścia do poszczególnych uczniów, skupienia się na treściach, których dany uczeń nie rozumiał wystarczająco dobrze lub którymi był szczególnie zainteresowany (w zależności od typu zajęć), co w rezultacie pozwalało uczestnikom skutecznie doskonalić wspomniane kompetencje kluczowe.

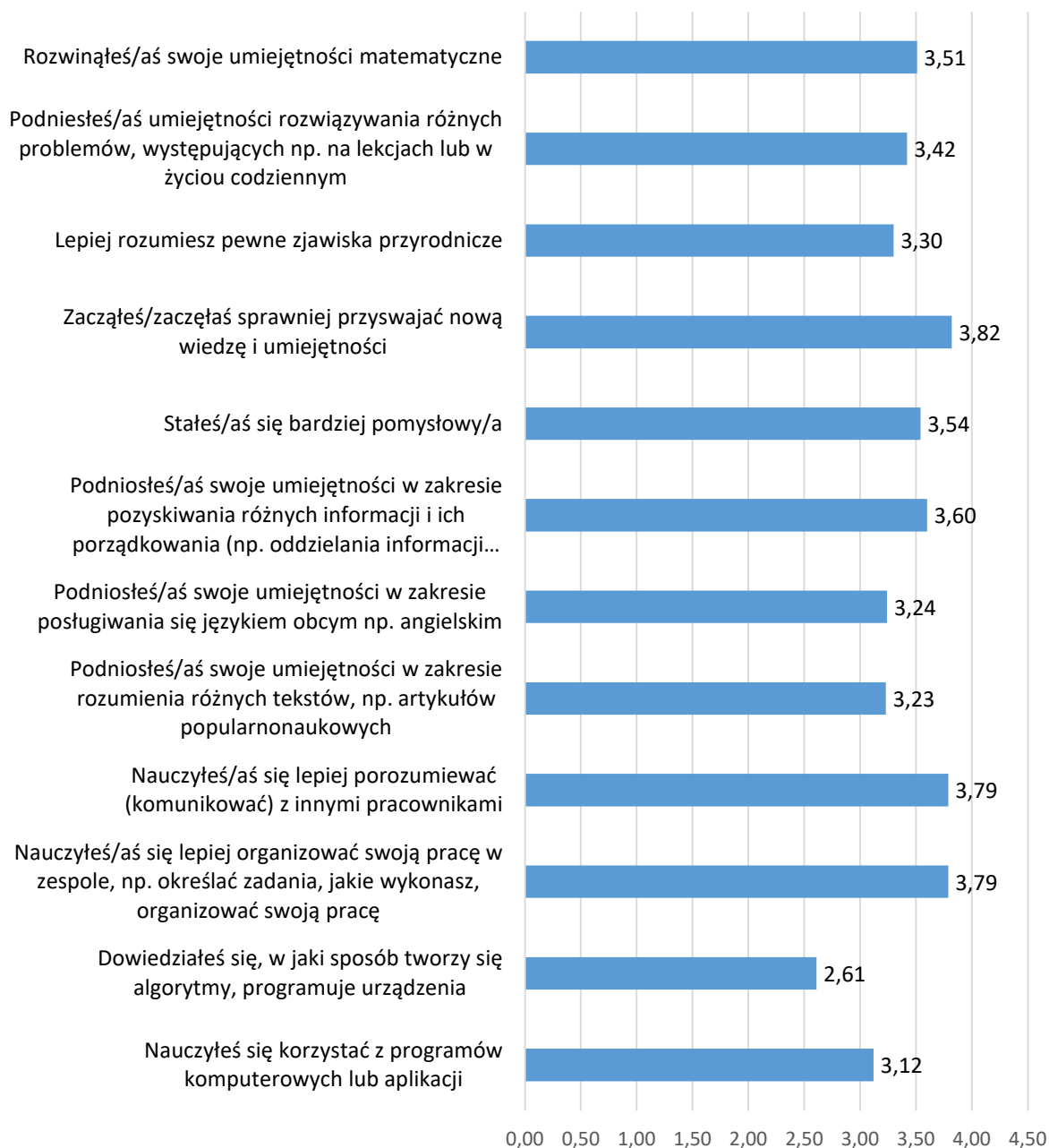
Negatywnie na skuteczność działań wpływało narzucanie im konieczności udziału w zajęciach wbrew ich chęciom lub zainteresowaniom. Jak wynika z wywiadów z uczniami, zdarzało się, że uczniowie byli „odgórnie” przypisywani do udziału w danych zajęciach, gdyż np. zdawali maturę z danego przedmiotu, zdarzały się również przypadki, że uczeń był kierowany na zajęcia z danego języka obcego, mimo że wolał uczyć się innego języka, z którego zajęcia również były prowadzone w ramach projektu, jednak z jakichś względów nie mógł się na nie zapisać (uczniowie

nie potrafili wskazać czym spowodowane były te sytuacje). W przypadku zajęć pozalekcyjnych sytuacja taka mogła spowodować po prostu brak zainteresowania ucznia udziałem w nich. Bardziej negatywne konsekwencje miał natomiast udział uczniów mało zmotywowanych do nauki w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych – jak wynika z wywiadów sytuacja taka utrudniała niekiedy znacznie naukę uczniom, którzy rzeczywiście chcieli uzupełnić wiedzę i umiejętności (nauczyciel musiał część czasu na zajęciach przeznaczać na wprowadzanie porządku i dyscypliny, w mniejszym stopniu mógł skupić się na nauczaniu). **Realizatorzy tego typu zajęć w szkołach powinni zadbać o odpowiedni dobór uczestników zajęć dodatkowych różnego typu – jest to bardzo istotny element, który może bezpośrednio rzutować na użyteczność i skuteczność tych form wsparcia.** Poniżej zaprezentowano szczegółowe wyniki badania w tym zakresie.

Dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych (takich jak np. kółka zainteresowań, warsztaty, laboratoria), uczniowie zaczęli przede wszystkim sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności (średnia ocen 3,82).

Osiągnięcie tego efektu zadeklarowało 72,0% uczniów. Ponadto nauczyli się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie mają do wykonania oraz lepiej porozumiewać (komunikować) z kolegami, z którymi pracują w zespole (średnie ocen 3,79; osiągnięcie tego typu efektu zadeklarowało odpowiednio 68,2% oraz 66,0% uczniów). Wyniki badania w tym zakresie przedstawiono na wykresie.

Wykres 12. Średnie oceny stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach pozalekcyjnych (np. kółkach zainteresowań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie nie, 2 – Raczej nie, 3 – Ani tak, ani nie, 4 – Raczej tak, 5 – Zdecydowanie tak; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Łącznie 70,0% uczestników uznało, iż udział w zajęciach pozalekcyjnych pozwolił im nabyć wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych. Średnia ocena skuteczności tej formy wsparcia w zakresie przygotowania do egzaminów zewnętrznych w skali od 1 do 5 wynosi 4,22.

Ogólnie jakość zajęć pozalekcyjnych uczniowie ocenili raczej wysoko, najlepiej w obszarze nauczycieli prowadzących zajęcia (średnie ocen w poszczególnych kryteriach w tym zakresie 4,25 - 4,30). Wyniki badania przedstawiono na wykresie.

Wykres 13. Średnia ocena twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć pozalekcyjnych realizowanych w ramach projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie się nie zgadzam, 2 – Raczej się nie zgadzam, 3 – Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam, 4 – Raczej się zgadzam, 5 – Zdecydowanie się zgadzam; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, uczniowie zaczęli przede wszystkim lepiej porozumiewać (komunikować) z kolegami, z którymi pracują w zespole (średnia ocen 3,86). Osiągnięcie tego efektu zadeklarowało 74,6% uczniów. Ponadto uczestnicy tej formy wsparcia zadeklarowali, że zaczęli sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności (średnia ocen 3,79; osiągnięcie tego efektu zadeklarowało 61,3% uczestników) oraz podnieśli swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania, np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych (średnia ocen 3,76; osiągnięcie tego typu efektu zadeklarowało 66,1% uczniów). Wyniki badania odnośnie do deklarowanych efektów udziału w tej formie wsparcia przedstawiono na wykresie.

Wykres 14. Średnie ocen stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie nie, 2 – Raczej nie, 3 – Ani tak, ani nie, 4 – Raczej tak, 5 – Zdecydowanie tak; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Łącznie 56,0% uczestników uznało, iż udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych pozwolił im nabyć wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych. Średnia ocena skuteczności tej formy wsparcia w zakresie przygotowania do egzaminów zewnętrznych w skali od 1 do 5 wynosi 3,67.

Ogólnie jakość zajęć dydaktyczno-wyrównawczych uczniowie ocenili raczej wysoko, najlepiej w zakresie nauczycieli prowadzących zajęcia (średnie ocen w poszczególnych kryteriach w tym zakresie 4,14 - 4,30). Wyniki badania przedstawiono na wykresie.

Wykres 15. Średnie oceny twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć dydaktyczno-wyrównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie się nie zgadzam, 2 – Raczej się nie zgadzam, 3 – Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam, 4 – Raczej się zgadzam, 5 – Zdecydowanie się zgadzam; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Połowa uczestników doradztwa edukacyjno-zawodowego (53,0%) zadeklarowała, że udział w tej formie wsparcia pomógł im podjąć decyzje, co do kierunku rozwoju ich kariery zawodowej i/lub dalszej edukacji.

Większość uczestników doradztwa psychologiczno-pedagogicznego (70,0%) zadeklarowała, że udział w tej formie wsparcia pomógł im lepiej radzić sobie z różnymi problemami np. osobistymi lub rodzinnymi. Z tej formy wsparcia

skorzystało jednak zaledwie 10 uczestników badania ankietowego, zatem przy wnioskowaniu na podstawie wyników badania w tym zakresie należy zachować szczególną ostrożność.

Skuteczność formy wsparcia polegającej na przyznawaniu stypendiów jest wysoka. W opinii niemal wszystkich uczniów, którzy skorzystali z tej formy wsparcia (95,3%), **otrzymanie stypendium jeszcze silniej zmotywowało ich do dalszej nauki.** Z kolei w opinii niemal dwóch trzecich uczniów (72,5%), **opiekun dydaktyczny pomógł im w dalszym rozwoju naukowym np. pomógł podjąć decyzje co do tego, w jakich dziedzinach uczestnik powinien się dalej rozwijać.** Równocześnie warto w tym miejscu przywołać opinię uczniów uczestniczących w FGI on-line – zwrócili oni uwagę na fakt, że możliwość otrzymania stypendium skutecznie oddziałuje na uczniów, którzy niejako i tak osiągają dobre wyniki w nauce. Uczniów, którzy uczą się przeciętnie lub osiągają niskie wyniki w nauce, możliwość uzyskania stypendium w niewielkim stopniu zmotywuje do bardziej wyężonej pracy, gdyż kryteria, jakie musi spełnić uczeń chcący uzyskać stypendium są bardzo wysokie – na oceny i osiągnięcia, które pozwalają skorzystać z tej formy wsparcia uczniowie muszą pracować systematycznie i przez długi okres czasu (możliwość uzyskania stypendium mogłaby motywować do nauki większą grupę uczniów, także tych obecnie uczących się przeciętnie, gdyby istniała większa pewność, że omawiana forma wsparcia będzie dostępna stale, również za kilka lat).

3.3.2. Skuteczność form wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych.

Skuteczność form wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych jest wysoka. Jak wynika z badania ankietowego, poszczególne formy wsparcia, w których wzięli udział uczniowie szkół zawodowych, były skuteczne i użyteczne w kontekście rozwijania posiadanych przez nich wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. **Podstawowym efektem było udoskonalenie przez uczestników projektów umiejętności interpersonalnych, obejmujących komunikację i umiejętność współpracy w grupie. Ponadto poprzez udział w dodatkowych aktywnościach, zwłaszcza w stażu oraz zajęciach specjalistycznych, uczniowie poznawali bliżej i w sposób praktyczny branże, w których się kształcą.** Jest to niezwykle istotne, zwłaszcza, gdy założymy, że zarówno szkoły, jak i uczniowie/absolwenci dążyć powinni do uzyskania zatrudnienia zgodnego z kierunkiem, w jakim się wykształcili – dzięki temu absolwent powinien mieć możliwość zatrudnienia nie na stanowisku niewymagającym żadnych lub tylko

podstawowych kwalifikacji, lecz na stanowisku specjalisty, dzięki czemu powinien mieć możliwość uzyskania wyższych zarobków i wykorzystania w praktyce umiejętności, na kształcenie których poniesione zostały nakłady w ramach systemu oświaty. **Dodatkowo, dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych uczniowie mieli możliwość podnieść swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w ich zawodzie.** Warto zauważyć, że efekt ten był z kolei stosunkowo rzadko osiągnięty w wyniku uczestnictwa w stażach/praktykach, co może świadczyć o tym, że niekiedy realizowane mogły być one w zakładach pracy słabo rozwiniętych pod względem technologicznym. Choć zasadność wykorzystywania specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych jest silnie zależna od branży (w niektórych nie jest to kluczowa umiejętność pracownika), to jednak w **opinii Ewaluatora, na ten aspekt organizacji staży/praktyk w kolejnych projektach tego typu realizatorzy powinni zwrócić szczególną uwagę.** Poniżej zaprezentowano szczegółowe wyniki badania.

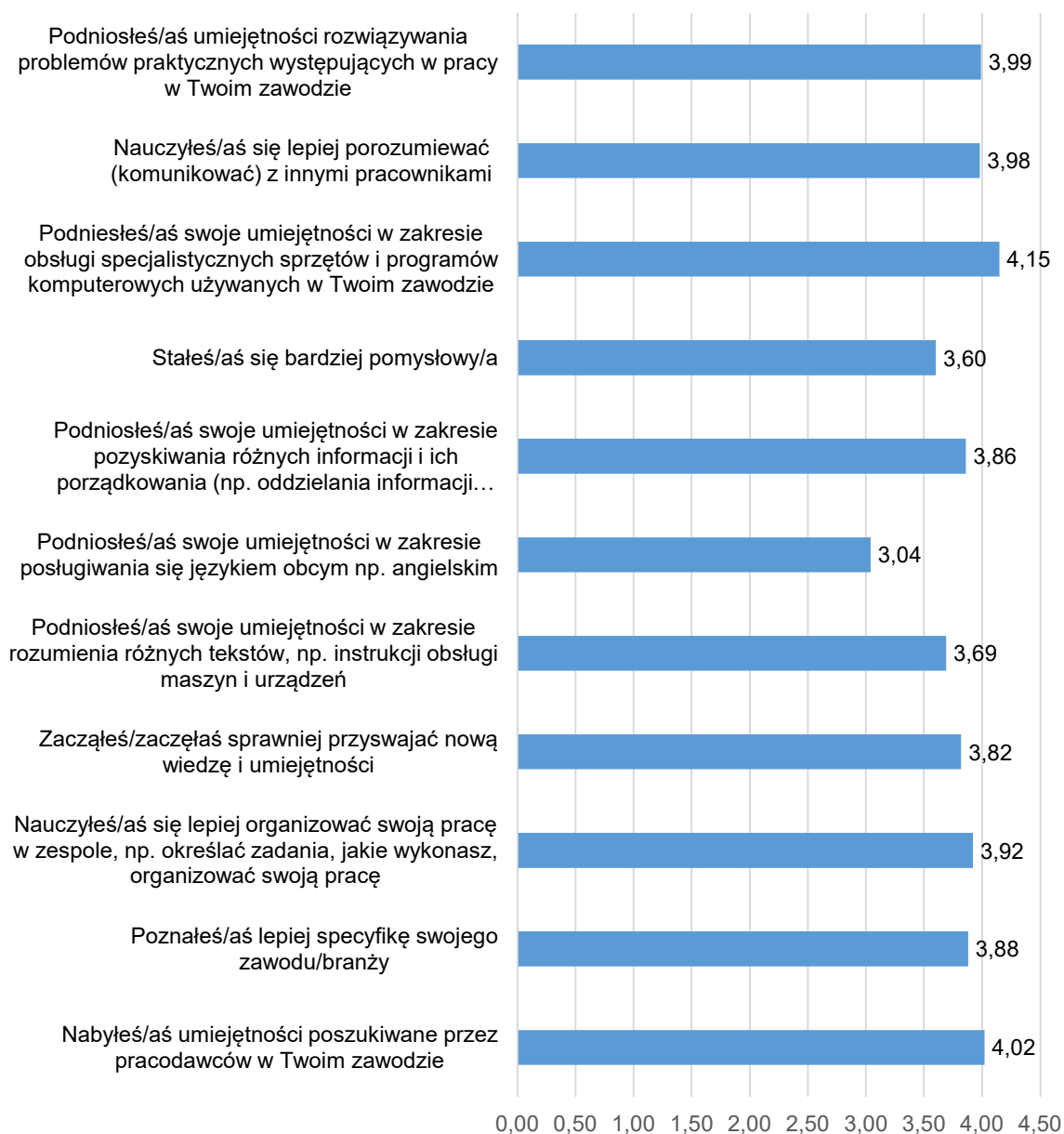
Skuteczność zajęć specjalistycznych w zakresie podnoszenia wiedzy, umiejętności i kwalifikacji uczniów szkół zawodowych należy ocenić wysoko.

Osiągnięcie poszczególnych efektów udziału w zajęciach specjalistycznych zadeklarowała zdecydowana większość uczestników tej formy wsparcia, w tym:

- 82,2% uczniów zadeklarowało, że podnieśli swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w ich zawodzie,
- 82,1% uczniów zadeklarowało, że podnieśli umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w ich zawodzie,
- 80,3% uczniów zadeklarowało, że nauczyli się lepiej porozumiewać (komunikować) z innymi pracownikami,
- 77,2% uczniów zadeklarowało, że nabyli umiejętności poszukiwane przez pracodawców w ich zawodzie,
- 75,3% uczniów zadeklarowało, że nauczyli się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie mają do wykonania, organizować swoją pracę,
- 71,7% uczniów zadeklarowało, że poznali lepiej specyfikę swojego zawodu, branży.

Dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych, uczniowie przede wszystkim podnieśli swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w zawodzie, w którym się kształcą (średnia ocena 4,15). Wyniki badania odnośnie do deklarowanych efektów udziału w tej formie wsparcia przedstawiono na wykresie.

Wykres 16. Średnie oceny stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach specjalistycznych

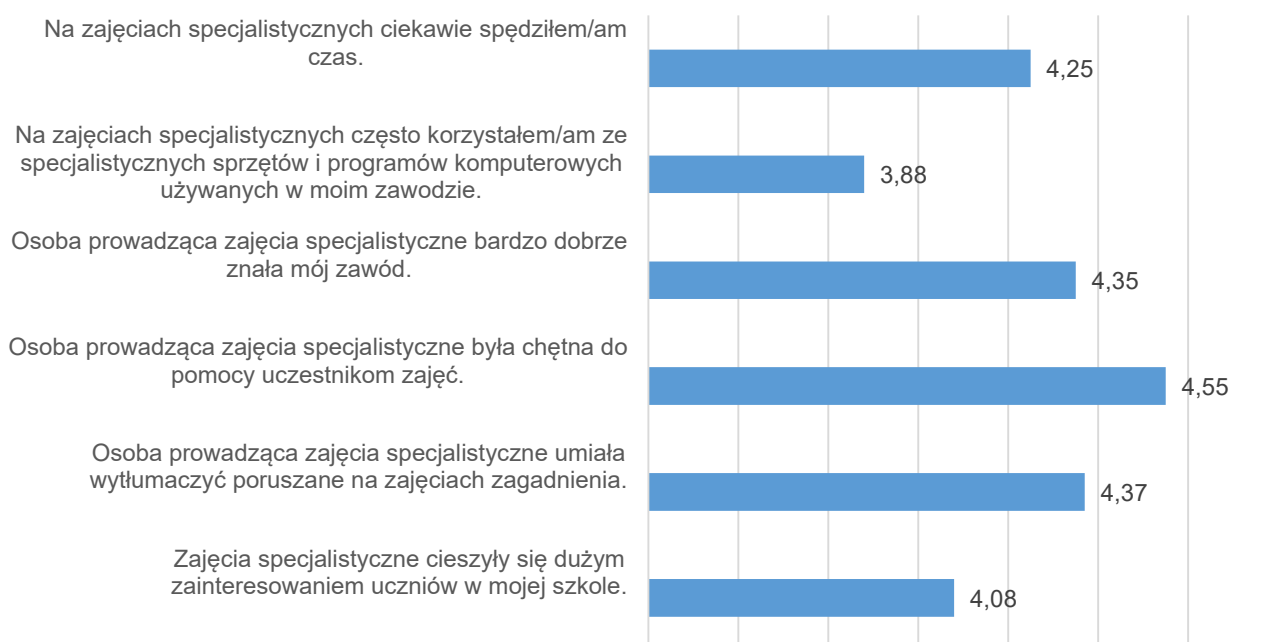

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie nie, 2 – Raczej nie, 3 – Ani tak, ani nie, 4 – Raczej tak, 5 – Zdecydowanie tak; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Łącznie **80,2%** uczestników zajęć specjalistycznych uznało, iż udział w zajęciach specjalistycznych pozwolił im nabyć wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzaminów na kwalifikację zawodową). Średnia ocena skuteczności tej formy wsparcia w zakresie przygotowania do egzaminów zewnętrznych w skali od 1 do 5 wynosi 4,22.

Ogólnie jakość zajęć specjalistycznych uczniowie ocenili raczej wysoko, najlepiej w obszarze osób prowadzących (średnie ocen w poszczególnych kryteriach w tym zakresie 4,35 - 4,55). Wyniki badania przedstawiono na wykresie.

Wykres 17. Średnie oceny twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć specjalistycznych realizowanych w ramach projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie się nie zgadzam, 2 – Raczej się nie zgadzam, 3 – Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam, 4 – Raczej się zgadzam, 5 – Zdecydowanie się zgadzam; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Ogólnie, skuteczność staży/praktyk w zakresie osiągnięcia efektów edukacyjnych ocenić należy umiarkowanie wysoko. Osiągnięcie poszczególnych efektów udziału w tej formie wsparcia zadeklarowała zdecydowana większość uczniów szkół zawodowych, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, w tym przede wszystkim:

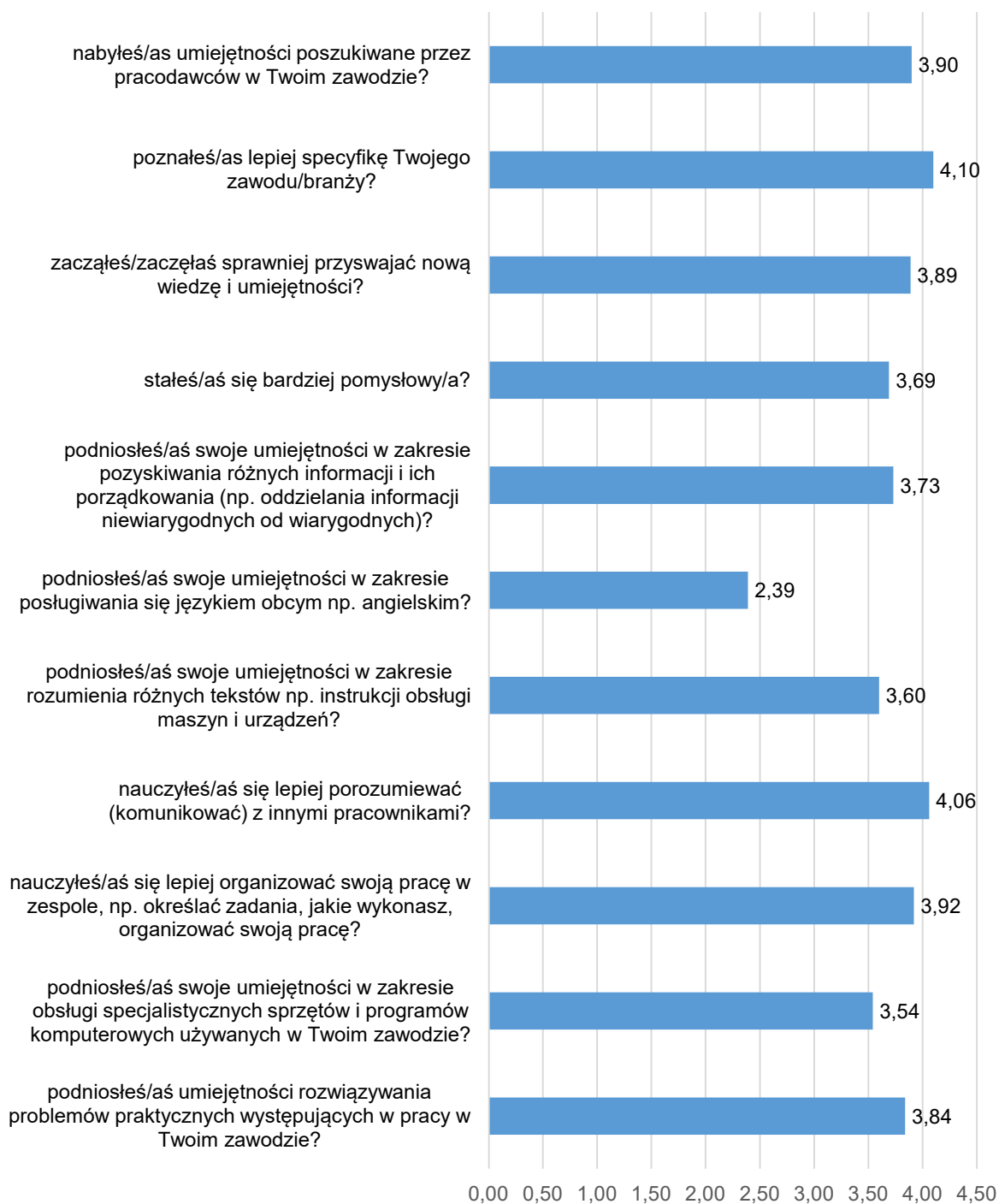
- 83,3% uczniów zadeklarowało, że lepiej poznali specyfikę swojego zawodu/branży,
- 79,7% uczniów zadeklarowało, że nauczyli się lepiej porozumiewać (komunikować) z innymi osobami,
- 73,1% uczniów zadeklarowało, że nauczyli się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie mają do wykonania, organizować swoją pracę,
- 72,2% uczniów zadeklarowało, że nabyli umiejętności poszukiwane przez pracodawców w ich zawodzie,
- 71,1% uczniów zadeklarowało, że zaczęli sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności,
- 70,1% uczniów zadeklarowało, że podnieśli swoje umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w ich zawodzie.

Spośród 11 analizowanych efektów edukacyjnych, uczniowie w największym stopniu, dzięki udziałowi w stażach/praktykach zawodowych poznali specyfikę zawodu/branży (średnia ocena 4,10), następnie zaś rozwinęli swoje umiejętności w zakresie współpracy w zespole pracowniczym: porozumiewania się/komunikacji z innymi pracownikami (4,06) oraz organizowania pracy w zespole (3,92). Zdecydowanie najsłabsze efekty staży/praktyk zawodowych dostrzec można w zakresie umiejętności posługiwania się językiem obcym (2,39), zaś umiarkowanie wysokie efekty dostrzec można w zakresie rozwoju takich umiejętności jak obsługa specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych (3,54) oraz rozumienia tekstów, np. instrukcji obsługi maszyn i urządzeń (3,60).

Z uwagi na fakt, iż umiejętność pracy zespołowej jest kluczową umiejętnością poszukiwaną przez pracodawców, **pozytywnie ocenić należy deklaracje uczniów, iż podczas staży/praktyk zawodowych najczęściej (51,8%) pracowali oni w zespole zarówno ze stażystami, jak i stałymi pracownikami firmy, w której odbywali staż/praktykę lub też wyłącznie ze stałymi pracownikami firmy (22,3%)**. Jedynie w 8,1% analizowanych przypadków uczniowie najczęściej pracowali podczas stażu/praktyki samodzielnie, bez współpracy z innymi, a więc bez możliwości rozwijania umiejętności pracy zespołowej.

Dane dotyczące stopnia osiągnięcia przez uczniów poszczególnych efektów udziału w stażach/praktykach zawodowych przedstawiono na wykresie.

Wykres 18. Średnie oceny stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w stażach/praktykach zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie nie, 2 – Raczej nie, 3 – Ani tak, ani nie, 4 – Raczej tak, 5 – Zdecydowanie tak; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Łącznie 63,9% uczestników staży/praktyk zawodowych uznało, iż udział w stażu/praktyce zawodowej pozwolił im nabyć wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzaminów na kwalifikację zawodową). Średnia ocena skuteczności tej formy wsparcia w zakresie przygotowania do egzaminów zewnętrznych w skali od 1 do 5 wynosi 3,61.

Ogólnie, jakość staży/praktyk zawodowych u pracodawców uczniowie ocenili raczej wysoko. Najlepiej w kryterium „opiekun stażu/praktyki” (średnia ocena 4,40), zaś najslabiej w kryterium „korzystanie ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych” (3,44) oraz „praktyczne wykorzystanie podczas stażu/praktyki wiedzy teoretycznej nabytej w szkole” (3,78). Dane przedstawiono na wykresie.

Wykres 19. Średnie oceny poszczególnych aspektów staży/praktyk zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczniami - uczestnikami projektów; Zastosowano 5-stopniową skalę Likerta: 1 – Zdecydowanie się nie zgadzam, 2 – Raczej się nie zgadzam, 3 – Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam, 4 – Raczej się zgadzam, 5 – Zdecydowanie się zgadzam; w obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Jakość zajęć prowadzonych w szkole wyższej została oceniona wysoko pod względem wszystkich kryteriów uwzględnionych w tym obszarze. Jeśli chodzi o główne efekty udziału w tej formie wsparcia, największa liczba uczniów zadeklarowała, że dzięki temu zaczęła sprawniej przyswajać nową wiedzę

i umiejętności, podniosła umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w zawodzie, w którym się kształci oraz poznała lepiej specyfikę swojego zawodu/branży. Z zajęć prowadzonych w szkole wyższej, w tym zajęć laboratoryjnych, kół lub obozów naukowych skorzystało tylko siedmioro uczniów szkół zawodowych biorących udział w badaniu ankietowym. Przy wyciąganiu wniosków na temat tej formy wsparcia na podstawie wyników badania ankietowego należy zatem zachować ostrożność.

Kursy przygotowawcze do kwalifikacyjnych egzaminów czeladniczych i mistrzowskich były rzadko wykorzystywaną formą wsparcia w projektach realizowanych w ramach Działania 12.4 RPO WL, zaś ich skuteczność w zakresie przygotowania do egzaminów ocenić należy wysoko. Spośród sześciu osób biorących udział w kursie przygotowawczym do egzaminu czeladniczego cztery zadeklarowały, że kurs zdecydowanie pomógł im przygotować się do tego egzaminu, zaś jedna, że raczej pomógł. Jedna osoba nie wyraziła opinii w tym zakresie. Cztery osoby przystąpiły już do egzaminu czeladniczego i wszystkie zdały ten egzamin. Spośród trzech osób uczestniczących w kursie przygotowującym do egzaminu mistrzowskiego jedna zadeklarowała, że kurs zdecydowanie pomógł jej przygotować się do egzaminu, jedna – że raczej pomógł, zaś jedna osoba nie wyraziła opinii na ten temat. Dwie spośród tych trzech osób przystąpiły już do egzaminu mistrzowskiego i obydwie zdały go. Z tej formy wsparcia skorzystało tylko ośmioro uczniów szkół zawodowych biorących udział w badaniu ankietowym, zatem przy wyciąganiu wniosków na temat tej formy wsparcia na podstawie wyników badania ankietowego należy zachować ostrożność.

Niemal wszyscy (97,6%) uczestnicy kursów przygotowujących do uzyskania uprawnień zawodowych, którzy przystąpili do egzaminu na uprawnienia zawodowe, zaliczyli go pozytywnie, co świadczy o wysokiej skuteczności tej formy wsparcia. Średnia na skali od 1 do 5 wynosi 4,29.

3.3.3. Rola technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w budowaniu kompetencji kluczowych.

Umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii informacyjno – komunikacyjnych w pracy, w życiu codziennym, porozumiewaniu się jest samo w sobie jedną z kompetencji kluczowych. Obejmuje ona znajomość i umiejętność skutecznego posługiwania się aplikacjami komputerowymi czy pocztą elektroniczną w sposób zgodny z zasadami bezpieczeństwa, etyki i prawa. Kompetencja ta powinna być

kształcona w procesie edukacji. Z drugiej strony **technologie TIK mogą i powinny być wykorzystywane w nauczaniu innych kompetencji kluczowych, takich jak:**

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- porozumiewanie się w językach obcych,
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętność uczenia się,
- inicjatywność i przedsiębiorczość,
- kompetencje społeczne i obywatelskie,
- świadomość i ekspresja kulturalna¹⁶.

Wykorzystywanie aktywnych metod nauczania (takich jak metoda projektów, metoda odwróconej lekcji, nauczanie kooperatywne) wspomaganych TIK jest szczególnie skuteczne w budowaniu kompetencji kluczowych uczniów (sam fakt korzystania przez nauczyciela z technologii, np. tablicy interaktywnej choć może usprawnić prowadzenie lekcji, nie będzie miał wpływu na budowanie kompetencji kluczowych uczniów). Wspomniane metody powinny być wykorzystywane na zajęciach przedmiotowych, pozalekcyjnych, rewalidacyjnych i zajęciach z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym dydaktyczno-wyrównawczych. **Dzięki szerokiemu a zarazem planowemu i przemyślanemu wykorzystaniu technologii TIK w szkole, zwłaszcza poprzez stosowanie aktywnych metod nauczania wspomaganych TIK, proces dydaktyki może być bardziej skuteczny i efektywny i prowadzić do rozwoju kompetencji kluczowych uczniów.** By wspomniane metody mogły być skutecznie stosowane, nauczyciele powinni zostać wyposażeni w odpowiednie kompetencje dydaktyczne i cyfrowe, a szkoły i placówki oświatowe muszą dysponować odpowiednim zapleczem infrastrukturalnym i w sposób planowy wdrażać model nauczania nastawiony na aktywność uczniów w procesie zdobywania wiedzy i umiejętności. Zjawisko tak silnego przenikania technologii do wszystkich sfer

¹⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006), s. L 394/13 [online, dostęp dn. 18.11.2020].

życia człowieka (w tym także do edukacji) jest czymś nowym zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli, w związku z czym **kompetencje nauczycieli w tym obszarze powinny być w sposób planowy i systematyczny doskonalone**. Kluczową rolę w tym zakresie odgrywać powinny szkolenia dostępne w różnych formach (zarówno w formach krótkotrwałych takich jak kursy, jak i bardziej kompleksowych, długotrwałych, jak studia podyplomowe, realizowanych stacjonarnie lub zdalnie) oraz na różnych poziomach zaawansowania, jeśli chodzi o przekazywane treści i kształcone umiejętności (od najbardziej podstawowych po specjalistyczne czy branżowe). Przedmiotem doskonalenia zawodowego nauczycieli powinny być wszystkie elementy składające się na kompetencję: postawy, wiedza i wreszcie konkretne umiejętności. Poniżej wskazano podstawowe cechy i umiejętności, jakie powinni posiadać nauczyciele skutecznie przygotowani do wykorzystywania technologii TIK w dydaktyce.

Na poziomie postaw nauczyciele powinni:

- być otwartymi na zmiany wynikające z rozwoju technologicznego,
- być gotowymi do radzenia sobie z dynamicznie zmieniającą się pod wpływem nowych technologii rzeczywistością i angażowania się w profesjonalny rozwój z wykorzystaniem TIK,
- być otwartymi na doskonalenie się i współpracę oraz dzielenie się swoją wiedzą z innymi nauczycielami (np. przez uczestnictwo w sieciach współpracy i samokształcenia).

Na poziomie wiedzy nauczyciele obowiązani są:

- znać potencjalne zagrożenia związane z komunikacją za pośrednictwem mediów elektronicznych (takie jak cyberprzemoc czy ograniczenie prywatności, obecność treści szkodliwych), ale też znać możliwości wynikające ze stosowania technologii TIK w nauczaniu, związane ze swobodnym dostępem do wiedzy, możliwości uczenia się poprzez zabawę, wspierania uczniów posiadających specjalne potrzeby edukacyjne, w tym różnego typu dysfunkcje,
- znać kierunki i trendy w zakresie wykorzystania nowych technologii w procesie edukacyjnym, takie jak używanie technologii mobilnej w edukacji (tabletów, robotów itp.),

- znać modele wykorzystania TIK w pracy z uczniami oraz aktywne metody nauczania wspomagane TIK takie, jak metoda projektów, metoda odwróconej lekcji, nauczanie kooperatywne,
- posiadać wiedzę o społecznościach internetowych i narzędziach zapewniających społecznościowy model użytkowania zasobów internetu w procesie edukacyjnym (np. wiedzę na temat e-learningu, platform e-learningowych, wykorzystywania otwartych zasobów edukacyjnych),
- znać narzędzia współpracy grupowej oraz komunikacji online, takie jak poczta elektroniczna, komunikatory internetowe, fora dyskusyjne, portale społecznościowe, tele- i wideokonferencje, aplikacje komputerowe wspomagające proces edukacyjny,
- znać narzędzia TIK wspomagające pracę z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych na zajęciach rewalidacyjnych i zajęciach z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym dydaktyczno-wyrównawczych.

Na poziomie umiejętności nauczyciele powinni potrafić:

- wykorzystywać TIK w procesie edukacyjnym, stosując zasady bezpiecznego używania narzędzi mobilnych, komputerów, oprogramowania komputerowego i mobilnego oraz internetu: na zajęciach pozalekcyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów, na zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, podczas różnych szkolnych wydarzeń i projektów edukacyjnych,
- dokonywać wyboru narzędzi TIK i oprogramowania stosownie do własnych potrzeb i możliwości oraz potrzeb i możliwości uczniów,
- stosować różnorodne modele wykorzystania TIK w pracy z uczniami oraz aktywne metody nauczania wspomagane TIK,
- aktywizować uczniów do twórczego, kreatywnego i innowacyjnego wykorzystania nowych technologii w procesie edukacyjnym oraz dla własnego rozwoju,
- wykorzystywać formy e-learningu, platformy nauczania zdalnego, otwarte zasoby edukacyjne w procesie edukacyjnym,
- wykorzystywać TIK do osiągania osobistych celów, wykonywania zadań, rozwiązywania problemów, budowania zespołu, współpracy i komunikacji z innymi ludźmi, integracji wiedzy,

- potrafić dokonać analizy i oceny merytorycznej oraz przydatności pedagogicznej istniejących zasobów TIK.

Równocześnie **posiadający odpowiednie kompetencje nauczyciele będą mogli je wykorzystać do budowania kompetencji kluczowych uczniów tylko w sytuacji, gdy w szkole zostaną stworzone warunki do nowoczesnego nauczania** poprzez:

- przygotowanie infrastruktury teletechnicznej do realizacji procesu kształcenia wspomaganego TIK poprzez zapewnienie swobodnego dostępu do Internetu o odpowiedniej przepustowości oraz do sieci wi-fi każdemu nauczycielowi, który będzie chciał z niego skorzystać, wyposażenie multimedialnych pracowni dydaktycznych, zapewnienie specjalistycznego oprogramowania a także opracowanie planu zastosowania i wykorzystania TIK w procesie kształcenia formalnego przez nauczycieli w szkole,
- wykorzystywanie TIK w szkole do współpracy i komunikacji (wykorzystywanie e-dziennika oraz narzędzi umożliwiających komunikację i współpracę w chmurze edukacyjnej, np. Google Drive, Dropbox),
- wdrażanie modelu nauczania nastawionego na rozwijania kreatywności uczniów, uczenie ich współpracy oraz krytycznego myślenia czy samodzielnego pozyskiwania i integrowania posiadanych informacji,
- zachęcanie nauczycieli do wykorzystywania TIK w nauczaniu/uczeniu się uczniów oraz planowe i systematyczne wspieranie ich w procesie doskonalenia odpowiednich kompetencji,
- analizowanie i doskonalenie sposobów, w jaki stosowane przez nauczycieli narzędzia TIK wspomagają realizację celów lekcji na poszczególnych przedmiotach¹⁷.

¹⁷ Opr. na podstawie „Wspomaganie szkół w wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w nauczaniu/ uczeniu się uczniów”, B. Solecka, D. Schmidt, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2017.

3.4. Ocena wpływu interwencji na podwyższenie kompetencji osób dorosłych.

W ramach kształcenia ustawicznego wsparciem w RPO WL objętych zostało 12 824 osób w wieku powyżej 25 lat posiadających niskie kwalifikacje¹⁸, z tego 12 000 osób uzyskało kompetencje po opuszczeniu Programu. 6 737 osób, które skorzystały ze wsparcia było w wieku 50 lat i więcej. **Realizacja projektów w ramach 12 OP RPO WL poprawiła zatem istotnie sytuację w zakresie kształcenia ustawicznego w województwie lubelskim, w szczególności w zakresie liczby osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym** (według dostępnych najbardziej aktualnych danych GUS, w ramach edukacji pozaformalnej kształciło się w 2016 r. w województwie lubelskim zaledwie 318 osób dorosłych).

W ramach OP 12 RPO WL osoby dorosłe mogły uczestniczyć w szkoleniach z zakresu ICT zakończonych procesem certyfikacji i szkoleniach językowych zakończonych procesem certyfikacji (w ramach Działania 12.3) oraz w kursach zawodowych: kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych kursach umożliwiającym uzyskanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych (w ramach Działania 12.4).

Stwierdzono dość wysoką skuteczność kursów zawodowych oraz szkoleń ICT w zakresie wpływania na nabycie przez uczestników umiejętności będących przedmiotem kursu (średnia ocena twierdzenia dotyczącego wzrostu umiejętności zawodowych uczestników w wyniku udziału w kursie/szkoleniu wyniosła 4,08, w przypadku wzrostu umiejętności obsługi komputera i programów komputerowych – 3,93). **W odniesieniu do szkoleń językowych stwierdzono umiarkowaną skuteczność** (średnia ocena twierdzenia dotyczącego wzrostu umiejętności posługiwania się językiem obcym w wyniku udziału w kursie/szkoleniu wyniosła 3,41 na skali 5-stopniowej). **Program w znacznym stopniu wpłynął zatem na podwyższenie kompetencji dorosłych mieszkańców regionu.**

Zbadano motywacje osób dorosłych do udziału w kursach/szkoleniach.

W przypadku szkoleń ICT i szkoleń językowych zdecydowanie dominują motywacje inne niż poprawa sytuacji na rynku pracy. Co ciekawe, motyw rozwoju osobistego, zdobycia nowych umiejętności, które niekoniecznie zostaną wykorzystane w pracy zawodowej, jest też najistotniejszy w przypadku kursów

¹⁸ Źródło: Informacja kwartalna za II kwartał 2020 r.,

zawodowych, choć w **przypadku kursów zawodowych istotne są także motywacje zawodowe, w tym w szczególności – chęć/konieczność przekwalifikowania się**. Wśród innych motywacji udziału w kursie/szkoleniu pojawiały się m.in. następujące:

- chęć szeroko rozumianego rozwoju osobistego (w przypadku kursów ICT oraz językowych),
- emigracja zarobkowa dzieci respondenta (można przypuszczać, że chodzi o możliwość porozumiewania się w języku obcym w kraju zamieszkania dzieci respondenta) oraz chęć porozumienia z niepolskojęzycznymi członkami rodziny (w przypadku kursów językowych),
- niezagospodarowana pula czasu wolnego (w przypadku kursów językowych),
- szeroko rozumiany rozwój zawodowy (w przypadku kursów zawodowych).

Nabyte w ramach Programu umiejętności/kompetencje/kwalifikacje przyczyniły się także do poprawy sytuacji na rynku pracy uczestników projektów – osób dorosłych. W przypadku największej części badanych, niezależnie od typu kursu, w którym uczestniczyli (a także niezależnie czy z analizy wykluczone zostały osoby posiadające status emeryta/rencisty czy też nie), deklarowanym efektem udziału w kursie było **zdobycie kwalifikacji/umiejętności wymaganych przez pracodawców** (efekt ten był wskazywany najczęściej przez uczestników kursów zawodowych (54,1%) i szkoleń ICT (31,6%). Ponadto często uczestnicy szkoleń wskazywali na taki efekt udziału w kursie, jak **utrzymanie pracy w miejscu, w którym respondent pracował w momencie rozpoczynania kursu** (na efekt taki wskazało 29,8% uczestników szkoleń językowych, 25,6% uczestników kursów zawodowych i 20,0% uczestników szkoleń ICT). Udział w kursach przyczynił się również do bardziej znaczących zmian w sytuacji respondentów, jednak dotyczyło to znacznie mniejszych grup.

Udział w kursie zawodowym lub kursie ICT miał najczęściej spośród analizowanych typów kursów wpływ na pozyskanie przez respondenta nowego stanowiska/miejsca pracy, choć jak już wspomniano, na wymierną zmianę sytuacji respondenta na rynku pracy (rozumianą, jako zdobycie nowej pracy, awansu lub podwyżki), udział w Programie miał wpływ raczej rzadko:

- zdobycie nowej pracy, w innej firmie lub innym dziale firmy, dzięki udziałowi w kursie i nabyciu umiejętności zadeklarowało 17,7% uczestników kursów

zawodowych, 14,9% uczestników szkoleń ICT i 12,4% uczestników szkoleń językowych,

- uzyskanie podwyżki w wyniku udziału w kursie i nabyciu umiejętności, które były jego przedmiotem, zadeklarowało 14,1% uczestników kursów zawodowych, 7,7% uczestników szkoleń językowych oraz 5,6% uczestników szkoleń ICT,
- podobnie uzyskanie awansu w wyniku udziału w Programie, zadeklarowało 14,1% uczestników kursów zawodowych, 7,7% uczestników szkoleń językowych i 5,6% uczestników szkoleń ICT.

Brak dużego wymiernego wpływu udziału w kursach na zmianę sytuacji zawodowej nie jest zaskakujący biorąc pod uwagę, że znaczną część uczestników kursu stanowili emeryci i renciści (choć nawet po wykluczeniu osób posiadających ten status z analiz, wymierna zmiana sytuacji na rynku pracy dotyczyła niewielkiego odsetka badanych). Na wyniki analizy w tym obszarze wpływ mógł mieć również czas realizacji badania ewaluacyjnego, który zbiegł się ze stanem epidemii (stan ten stanowił obiektywny czynnik, który utrudniał uczestnikom szkoleń poszukiwanie zatrudnienia czy nowego miejsca pracy).

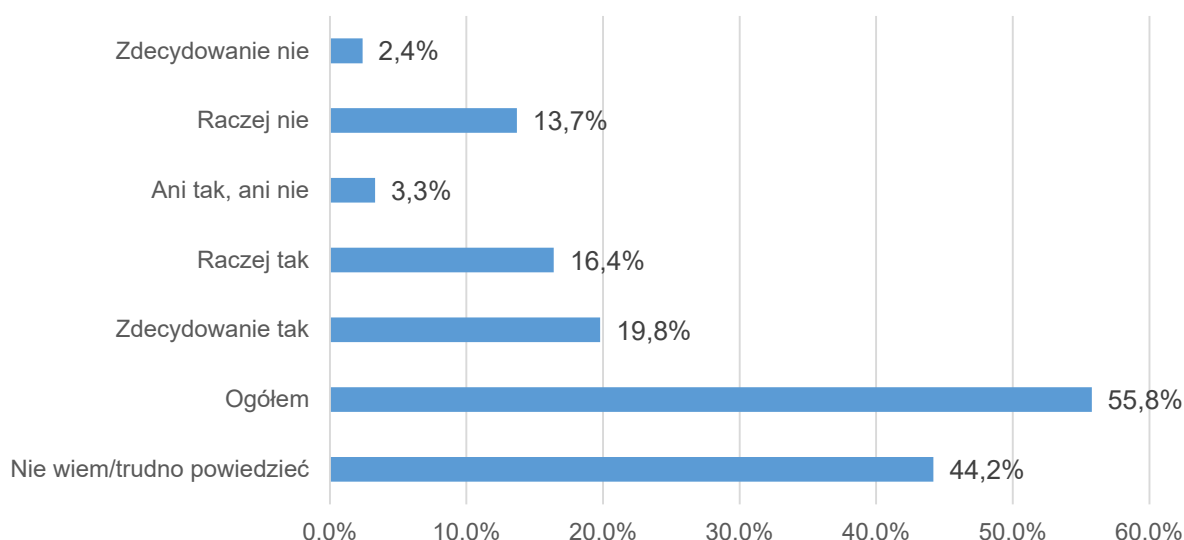
Stwierdzono bardzo wysoką skuteczność kursów/szkoleń w zakresie rozwoju osobistego osób dorosłych – 78,6% badanych uczestników szkoleń zadeklarowała, że dzięki udziałowi w szkoleniu zdobyła umiejętności przydatne w życiu codziennym, poza pracą zawodową.

Zainteresowanie udziałem w szkoleniach i kursach realizowanych w Programie na etapie rekrutacji projektów było duże. Trafność kursów/szkoleń dla osób dorosłych realizowanych w ramach Działań 12.3 i 12.4 ocenić należy, na podstawie deklaracji beneficjentów, jako bardzo wysoką. Jedynie 3,1% z nich zadeklarowało, że nie cieszyły się one zainteresowaniem mieszkańców regionu. Z opinii uczestników wywiadów wynika równocześnie, że zainteresowanie udziałem w kursach i szkoleniach dla osób dorosłych nie było z kolei na tyle duże, by znacząco utrudniać możliwość wzięcia w nich udziału (choć zdarzyło się, że 1 z respondentek wcześniej musiała oczekiwać na liście osób rezerwowych).

Udział w projektach realizowanych w ramach OP 12 RPO WL w bardzo dużym stopniu przyczynił się do podwyższenia skłonności uczestniczących w nich osób dorosłych do dalszego podnoszenia umiejętności i kwalifikacji – wzrost

zainteresowania udziałem w kolejnych kursach i szkoleniach zadeklarowało ogółem 78,1% uczestników (81% badanych uczestników szkoleń językowych, 76,9% uczestników kursów zawodowych i 74,4% uczestników szkoleń ICT). Większość uczestników badania (75,6%) zadeklarowała, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy zamierza wziąć udział w jakimś kursie lub szkoleniu. Dane przedstawiono na wykresie.

Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy w ciągu najbliższych 12 miesięcy zamierza Pan/i wziąć udział w jakimś innym kursie lub szkoleniu?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z osobami dorosłymi - uczestnikami kursów/szkoleń w ramach projektów

Średnia odpowiedzi w skali od 1 (zdecydowanie nie) do 5 (zdecydowanie tak) to 3,67, w tym dla uczestników szkoleń ICT: 3,88, dla uczestników szkoleń językowych 3,66, dla uczestników kursów zawodowych 3,94.

Jakość kursów i szkoleń została oceniona przez uczestników dość wysoko w ramach wszystkich analizowanych kryteriów, przy czym najwyżej ocenione zostały osoby prowadzące zajęcia (średnia ocen poszczególnych aspektów uwzględnionych w tym obszarze wyniosła od 4,44 do 4,69), a także organizacja kursu/szkolenia, np. przepływ informacji między uczestnikami kursu/szkolenia, a podmiotem prowadzącym kurs szkolenie, sprawność załatwiania wszelkich formalności itd. (średnia ocen 4,39). Ogółem średnia ocena kursów wyniosła 4,35.

Mankamenty w zakresie organizacji szkoleń dostrzegane przez część uczestników kursów to rotacja i/lub zróżnicowany poziom wiedzy trenerów prowadzących kursy

oraz braki w zakresie infrastruktury technicznej, z której korzystali uczestnicy szkoleń (nienajnowsze oprogramowanie). Trudności występujące po stronie uczestników to najczęściej: problemy zdrowotne lub sytuacje rodzinne, które nie pozwalały im wziąć udziału we wszystkich zajęciach. Zaletą kursów z punktu widzenia uczestników jest stosunkowo krótki czas ich trwania, co jest szczególnie istotne w przypadku osób pracujących zawodowo, ale też osób obciążonych w znaczny sposób obowiązkami rodzinnymi.

Jak wynika z wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu, Baza Usług Rozwojowych powinna w ramach kolejnej perspektywy stanowić istotne narzędzie w procesie realizacji działań w obszarze kształcenia ustawicznego (będzie umożliwiać osobom zainteresowanym udziałem w kursach i szkoleniach zapoznanie się z dostępną ofertę wsparcia i dołączenie do procesu rekrutacji). W związku z tym istotne jest, by w Bazie dostępna była duża liczba kursów i szkoleń realizowanych na terenie województwa lubelskiego.

3.5. Ocena działań podejmowanych w ramach 12 OP w zakresie zwiększania szans na zatrudnienie uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, w szczególności poprzez poprawę skuteczności kształcenia zawodowego.

Skuteczność staży/praktyk zawodowych w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy uczniów/absolwentów szkół zawodowych ocenić należy jako wysoką, przy czym wyższa jest skuteczność w zakresie przygotowania do świadczenia pracy (średnia ocena 3,63 w skali od 1 do 5) niż w zakresie ułatwienia znalezienia zatrudnienia (średnia 3,10). Zgodnie z wynikami badania ankietowego:

- **39,7% spośród wszystkich badanych uczestników staży i praktyk zawodowych oraz 62,8% spośród tych, którzy mają już doświadczenie świadczenia pracy w zawodzie zadeklarowało, że odbycie stażu/praktyki zawodowej ułatwiło im wykonywanie pracy w zawodzie.** 28,0% spośród wszystkich uczestników staży i praktyk zawodowych oraz 45,7% spośród tych, którzy mają już doświadczenie szukania pracy w swoim zawodzie zadeklarowało, że odbycie stażu/praktyki zawodowej ułatwiło im znalezienie pracy.

Skuteczność zajęć specjalistycznych w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy uczniów/absolwentów szkół zawodowych ocenić należy jako wysoką, przy czym nieco wyższa jest skuteczność w zakresie ułatwienia znalezienia zatrudnienia (średnia 3,87) niż przygotowania do świadczenia pracy (średnia ocena 3,59 w skali od 1 do 5) – odwrotnie niż w przypadku staży/praktyk zawodowych. Zgodnie z wynikami badania ankietowego:

- **43,7% spośród wszystkich uczestników zajęć specjalistycznych oraz 66,1% spośród tych, którzy mają już doświadczenie szukania pracy w swoim zawodzie zadeklarowało, że udział w zajęciach specjalistycznych ułatwił im znalezienie pracy.** 38,9% spośród wszystkich badanych uczestników zajęć specjalistycznych oraz 64,2% spośród tych, którzy mają już doświadczenie świadczenia pracy w zawodzie zadeklarowało, że udział w zajęciach specjalistycznych ułatwił im wykonywanie pracy w zawodzie.

W opinii uczestniczących w FGI uczniów szkół zawodowych, nabycie dodatkowych umiejętności, uprawnień czy doświadczeń w wyniku uczestnictwa w takich formach wsparcia, jak staż, kurs zawodowy, w sposób znaczący wpłynęło na poprawę ich sytuacji na rynku pracy, w tym zwiększyło szansę na znalezienie zatrudnienia a także ułatwiło jej wykonywanie. Jak wynika z doświadczeń uczniów, którzy mają doświadczenie w zakresie starania się o pozyskanie zatrudnienia, uczestnictwo we wszelkiego typu kursach, szkoleniach, stażach jest bardzo pozytywnie postrzegane przez potencjalnych pracodawców – wyróżnia absolwentów czy młodych uczniów na tle osób, które zatrudnienia poszukują, stawia ich na korzystniejszej pozycji. Wysoką skuteczność staży potwierdzają opinie przedstawicieli szkół, którzy sygnalizowali, że nie rzadko zdarzały się sytuacje, że po zakończeniu stażu uczeń był zatrudniany przez danego pracodawcę.

Działania podejmowane w ramach RPO WL w znaczącym stopniu wpływają na zwiększenie szans na zatrudnienie na regionalnym rynku pracy uczniów kształcących się w szkołach zawodowych, gdyż wpływają na poprawę warunków i jakości kształcenia w szkołach zawodowych. Kluczowe znaczenie mają następujące działania podejmowane w ramach Programu:

- doposażanie pracowni zawodowych w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie na poziomie zawodowym w wysokiej jakości maszyny i urządzenia przekłada się bezpośrednio na poziom kształcenia w szkołach, dodatkowo

przyczynia się do większej specjalizacji szkół zawodowych funkcjonujących w regionie (między innymi poprzez zapewnienie bazy dydaktycznej, która umożliwi prowadzenie egzaminów w danym zawodzie),

- doskonalenie zawodowe kadry zatrudnionej w szkołach zawodowych, w szczególności nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu – realizacja tego typu form wsparcia ma bardzo duże znaczenie, gdyż niedobór nauczycieli kształcenia zawodowego, zwłaszcza instruktorów praktycznej nauki zawodu stanowi systemową barierę rozwoju szkolnictwa zawodowego nie tylko w regionie, ale również na poziomie krajowym,
- realizacja form wsparcia dedykowanych uczniom szkół zawodowych – jak wynika z badania trwałość tych form wsparcia jest niska (po zakończeniu realizacji projektu nie są one kontynuowane lub są kontynuowane w ograniczonym zakresie), jednak nie zmienia to faktu, że dzięki realizacji Programu znaczna część uczniów szkół zawodowych nabyła konkretne umiejętności i doświadczenie, dzięki czemu została lepiej przygotowana do wejścia na rynek pracy. Dodatkowo, realizacja Programu przyczynia się do popularyzacji określonych form wsparcia, zwłaszcza staży, wśród przedstawicieli szkół, pracodawców i uczniów,
- stymulowanie podejmowania przez przedstawicieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe współpracy z pracodawcami (jej zacieśnienie następowało w wyniku współpracy podejmowanej w zakresie organizacji staży i praktyk zawodowych dla uczniów) – mimo, że realizacja staży po zakończeniu realizacji projektu często nie była kontynuowana, realizatorzy projektów deklarowali, że współpraca z pracodawcami będzie kontynuowana.

3.6. Wyniki badania dotyczące wybranych innych aspektów realizacji projektów w ramach RPO WL.

3.6.1. Oddziaływanie wsparcia z EFS na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (Country Specific Recommendations).

Semestr Europejski jest elementem unijnego zarządzania gospodarczego, jest to zapoczątkowana w 2011 r. przez Komisję Europejską (KE) procedura, podczas której koordynuje się politykę gospodarczą i budżetową w UE. Sprawozdanie krajowe (ang. *Country reports*) jest dokumentem analitycznym Komisji Europejskiej będącym

jednym z elementów procedury Semestru Europejskiego. Pierwsze sprawozdania pojawiły się w 2015 r. Zapisy sprawozdania dotyczą oceny: ogólnej sytuacji gospodarczej, ram polityki fiskalnej i stabilności makroekonomicznej, wybranych polityk gospodarczych i społecznych (w tym: podatki, rynek pracy, otoczenie biznesu itp.), realizacji zaleceń Rady UE z roku poprzedniego, realizacji poszczególnych celów strategii „Europa 2020”, realizacji celów Europejskiego Filaru Praw Socjalnych. Publikacja zaleceń dla poszczególnych państw członkowskich (ang. country-specific recommendations – CSR) stanowi końcowy etap corocznego cyklu Semestru Europejskiego. Ostatecznie zalecenia są przyjmowane przez ECOFIN. Zalecenia w postaci konkretnych działań powinny znaleźć odzwierciedlenie w kolejnej aktualizacji Krajowego Programu Reform oraz aktualizacji Programu Stabilności lub Konwergencji.

Poniżej wskazano zalecenia wydawane w latach 2016 – 2020 przez Komisję Europejską, które dotyczą obszarów, na które oddziałują projekty realizowane w ramach 12 OP RPO WL:

1. Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w tym przez poprawę dostępu do opieki nad dziećmi i do opieki długoterminowej oraz w celu likwidacji utrzymujących się przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia. Wspieranie wysokiej jakości kształcenia i umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych (zalecenia działań do podjęcia w latach 2019-2020)¹⁹,
2. Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w tym przez poprawę dostępu do opieki nad dziećmi i rozwój umiejętności przydatnych na rynku pracy, zwłaszcza przez wspieranie uczenia się dorosłych oraz w celu likwidacji utrzymujących się przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia (zalecenia działań do podjęcia w latach 2018-2019)²⁰,

¹⁹ Źródło: Zalecenia Rady z dnia 9 lipca 2019 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r., Bruksela, 9 lipca 2019 r.

²⁰ Źródło: Zalecenia rady z dnia 13 lipca 2018 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2018 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2018 r., Bruksela, 13 lipca 2018 r.

3. Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w szczególności w odniesieniu do kobiet, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, w tym przez wspieranie odpowiednich umiejętności i usunięcie przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia (zalecenia działań do podjęcia w latach 2017-2018)²¹,
4. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy (zalecenia na lata 2016-2017)²².

3.6.2. Skala występowania projektów partnerskich.

73,3% projektów, których beneficjenci wzięli udział w badaniu ankietowym realizowanych było samodzielnie, zaś 26,7% - w partnerstwie z innymi podmiotami. Z analizy wniosków o dofinansowanie projektów wynikało, że w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego zrealizowano 12 projektów. **Najczęściej występują partnerstwa mieszane podmiotów publicznych z prywatnymi.** W ramach 121 partnerstw zidentyfikowanych w ramach analizy wniosków o dofinansowanie, liderem najczęściej były podmioty publiczne (57 przypadków), a następnie podmioty prywatne (42 przypadki), organizacje pozarządowe (21 przypadków) i w 1 przypadku – kościół katolicki.

Nie zaobserwowano większych różnicowań w tym zakresie pomiędzy poszczególnymi Działaniami w ramach OP 12 RPO WL.

Deklarowanym motywem zawiązania partnerstwa projektowego były najczęściej:

- zwiększenie jakości wsparcia udzielanego w ramach projektu (przyczyna wskazana przez 64,6% beneficjentów projektów partnerskich),
- brak potencjału niezbędnego do realizacji projektu np. wymaganego doświadczenia w realizacji innych projektów, zabezpieczenia finansowego itd. (przyczyna wskazana przez 45,8% beneficjentów projektów partnerskich),

²¹ Źródło: Zalecenia Rady z dnia 11 lipca 2017 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2017 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2017 r., Bruksela, 11 lipca 2017 r.,

²² Źródło: Zalecenia Rady z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2016 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2016 r., Bruksela, 12 lipca 2016 r.

- premiowanie realizacji projektu w partnerstwie przez instytucję organizującą nabór projektów (przyczyna wskazana przez 31,3% beneficjentów projektów partnerskich).

Efekty zawiązania partnerstwa projektowego oceniane są przez beneficjentów pozytywnie, przy czym za najistotniejszy efekt uważają oni zwiększenie jakości wsparcia udzielanego w ramach projektu (ocena osiągnięcia tego efektu to 4,35 w skali od 1 do 5), następnie zaś ułatwienie dotarcia do grupy docelowej projektu (3,98) oraz zwiększenie skali realizacji projektu (3,57).

3.6.3. Poziom komplementarność pomiędzy wsparciem oferowanym w ramach 12 Osi Priorytetowej współfinansowanej z EFS a powstałą lub zmodernizowaną infrastrukturą wspartą w ramach 13 Osi Priorytetowej.

Jak wynika z badania ankietowego z udziałem beneficjentów, w 28,9% analizowanych przypadków działania w ramach projektu realizowanego w ramach OP 12 RPO WL realizowane były przy wykorzystaniu infrastruktury utworzonej/zakupionej/zmodernizowanej w ramach projektów zrealizowanych w ramach OP 13 RPO WL. **Skala realizacji projektów komplementarnych jest zatem dość wysoka, przy czym zaobserwować można dość znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi Działaniami. Najwięcej projektów komplementarnych zrealizowano w przypadku Działania 12.1 RPO WL (53,8% wszystkich analizowanych przypadków) oraz Działania 12.4 RPO WL (41,7% analizowanych przypadków).** W przypadku Działania 12.2 RPO WL, udział projektów komplementarnych z projektami zrealizowanymi w ramach OP 13 RPO WL w ogólnej puli projektów wynosi 27,1%. Nie zidentyfikowano projektów komplementarnych z OP 13 RPO WL w przypadku Działania 12.3 RPO WL oraz 12.6 RPO WL.

3.6.4. Efektywność projektów.

Jak wynika z badania, projekty realizowane w ramach Programu cechowały się dużą efektywnością. Jest też ona niejako wymuszana przez określone mechanizmy, które regulują wysokość wydatków, jakie realizatorzy projektów poszczególnych typów mogą ponieść w związku z ich wdrażaniem. Efektywność wydatków w ramach projektów zapewniana jest z jednej strony przez konieczność przestrzegania konkretnych uregulowań prawnych (które wyznaczają np. kwoty wynagrodzeń, jakie mogą uzyskać nauczyciele). Z drugiej strony, na podstawie rozeznania cen rynkowych, na potrzeby realizacji konkursów przygotowywane były

(w formie załącznika do ogłoszenia) zestawienia obejmujące najczęściej pojawiające się w danym typie projektu kategorie wydatków i stawki cenowe (w formie „widełek”), w ramach których dany wydatek musiał się zmieścić (w ramach Działania 12.3 obowiązywały z kolei stawki jednostkowe regulujące koszty szkoleń). W tej sytuacji **ostateczny koszt realizacji danego projektu (oraz wszystkich projektów danego typu) uzależniony był wprost od skali i zakresu wsparcia, jaki został w ich ramach zaplanowany do realizacji, w tym liczby uczestników poszczególnych form wsparcia** (tym bardziej, że w ramach poszczególnych typów projektów znów dość ściśle określony był katalog działań, jakie mogły być w ich ramach podejmowane). W tej sytuacji, a także biorąc pod uwagę odmienną specyfikę poszczególnych typów projektów, dokonywanie porównań w zakresie wysokości wydatków ponoszonych na realizację projektów poszczególnych typów nie ma uzasadnienia (nie doprowadzi do uzyskania dodatkowych, użytecznych wniosków). Wszystkie działania/formy wsparcia wdrażane w ramach RPO WL ocenione zostały jako skuteczne (w zakresie osiągnięcia celów, do jakich miały prowadzić) oraz trafne i adekwatne z punktu widzenia uczestników, co uzasadnia koszty poniesione na ich realizację.

Jedynie 5,1% beneficjentów, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym przyznało, iż patrząc z perspektywy czasu, można byłoby zrezygnować z jakichś elementów projektu bez istotnej szkody dla jakości wsparcia i uzyskanych efektów, przy czym proponowano raczej zmniejszenie intensywności wsparcia dla uczestników, niż rezygnację z którejś z form wsparcia.

Uczestnicy badania jakościowego również wskazywali raczej czynniki, które powodują, że pieniędzy w budżecie przeznaczonym na realizację projektu na etapie ubiegania się o jego dofinansowanie, w trakcie realizacji okazuje się być zbyt mało. Problem ten dotyczy przede wszystkim zakupów urządzeń elektronicznych. Z uwagi na inflację, ale też dużą zmienność cen na rynku urządzeń elektronicznych oraz mocno rozciągniętą w czasie procedurę zamówień, w ramach której dokonywane są zakupy tego typu sprzętu, a także ograniczone zainteresowanie firm udziałem w tego typu postępowaniach, beneficjenci napotykają niekiedy na trudność, by sfinalizować proces zakupu sprzętu elektronicznego w ramach kosztów, które zaplanowali. Poszczególne działania zrealizowane w ramach projektów nie tylko nie mogłyby być prowadzone w ramach niższych kosztów finansowych, ale też w większości przypadków nie mogłyby być, jak wynika z badania, wdrażane bez pozyskania przez

beneficjenta dofinansowania w ramach funduszy zewnętrznych – z RPO WL. Szczególnie dotyczy to inwestycji infrastrukturalnych, związanych z zakupem maszyn i urządzeń do pracowni zawodowych czy też budowy/adaptacji/modernizacji pomieszczeń w celu tworzenia dodatkowych miejsc edukacji przedszkolnej. Jednak również niska trwałość projektów w innych obszarach (obejmujących poszerzenie oferty edukacyjnej szkół czy poszczególne formy wsparcia dedykowane uczniom) wskazuje na to, że większość podmiotów, zwłaszcza szkół i placówek, nie dysponuje zasobami finansowymi, by móc kontynuować realizację tych działań po ustaniu dofinansowania z zewnątrz.

3.6.5. Trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji w ramach RPO WL.

Blisko połowa przedstawicieli beneficjentów, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym zadeklarowała, że w toku realizacji projektu nie wystąpiły żadne problemy/trudności. Pozostali beneficjenci najczęściej wskazywali na takie problemy/trudności jak:

- zbyt niski budżet projektu uniemożliwiający realizację wsparcia w większej skali, np. objęcie wsparciem większej liczby osób (problem wskazany przez 9,4% beneficjentów),
- zbyt niski budżet projektu uniemożliwiający realizację wsparcia lepszej jakości (problem wskazany przez 10,6% beneficjentów),
- konieczność modyfikacji założeń projektu (problem wskazany przez 10,6% beneficjentów),
- problemy z pozyskaniem wykonawców zewnętrznych poszczególnych działań w ramach projektu (problem wskazany przez 9,4% beneficjentów),
- niskie zainteresowanie potencjalnych uczestników projektu udziałem w oferowanych formach wsparcia (problem wskazany przez 7,8% beneficjentów),
- konieczność modyfikacji założeń projektu ze względu na epidemię koronawirusa (problem wskazany przez 7,2% beneficjentów).

Wśród innych problemów, beneficjenci wskazywali m.in. ustawowe podniesienie wynagrodzeń nauczycieli, przez co niektóre kategorie wydatków (wynagrodzenia dla nauczycieli) zaplanowane na etapie tworzenia projektu, musiały ulec modyfikacji oraz

problemy z rekrutacją uczestników projektów spełniających odpowiednie kryteria w projektach realizowanych w ramach Działania 12.3.

Przedstawiciele szkół, którzy uczestniczyli w wywiadach FGI wskazywali na następujące trudności w zakresie realizacji projektów:

- trudności związane z koniecznością stosowania procedury Prawa Zamówień Publicznych w przypadku działań zakładających zakup wyposażenia. W wyniku jej stosowania proces zakupów jest bardzo rozciągnięty w czasie, co z kolei utrudnia (a nawet uniemożliwia) zsynchronizowanie pewnych działań, np. prowadzenia szkoleń dla uczniów przez nauczycieli zatrudnionych w szkole z wykorzystaniem sprzętu zakupionego w ramach projektu. Występują niekiedy trudności na etapie wyboru wykonawcy zlecenia (ich zainteresowanie udziałem w przetargach jest umiarkowane), co dodatkowo wydłuża proces dokonywania zakupów, zwłaszcza jeśli sytuacja wymaga powtórzenia procedury wyłaniania wykonawcy,
- brak efektywnej komunikacji między przedstawicielem szkoły/organu prowadzącego i opiekunem projektu po stronie Urzędu Marszałkowskiego wynikający np. z częstych zmian na stanowisku opiekuna,
- trwające długi czas procedury akceptowania zmian proponowanych do wprowadzenia we wniosek, co powoduje brak płynności procesu realizacji projektu, opóźnienia w zakresie rozliczania wniosków o płatność powodują niekiedy konieczność wykładania własnych środków finansowych podmiotu realizującego projekt (to ostatnie może stanowić dużą trudność zwłaszcza dla małych, wiejskich placówek oświatowych czy wychowawczych),
- sprzęt zakupiony w ramach projektów do szkół prowadzących kształcenie ogólne nie zawsze miał odpowiednie parametry techniczne i/lub liczba i rodzaj zakupionych pomocy dydaktycznych nie do końca odpowiadała potrzebom szkół. Przyczyny wystąpienia tego typu sytuacji były różnorakie i obejmowały: trudności na etapie wyboru wykonawcy, który oferowałby możliwość zakupu odpowiedniego sprzętu, nieścisłości w zakresie specyfikacji zamówienia, nieporozumienia na linii szkoła – organ prowadzący w zakresie tego, jaki dokładnie sprzęt/pomoce dydaktyczne powinny zostać zakupione w ramach projektu, w jakiej ilości, jakie powinny mieć funkcjonalności itd. (różnorako rozwiązywana była kwestia podziału zadań związanych z zakupem sprzętu

i pomocy dydaktycznych między organ prowadzący i szkołę, podmiotem odpowiedzialnym za zakup sprzętu był organ prowadzący lub szkoła, czasem przedstawiciel szkoły odpowiadał za opracowanie specyfikacji zamówienia a za przeprowadzenie procedury zakupu i odbiór towaru odpowiedzialne były odpowiednie osoby/wydziały w instytucji będącej organem prowadzącym),

- trudność w zmobilizowaniu uczniów do udziału w działaniach prowadzonych w ramach projektu – jak już sygnalizowano, udział części uczniów w projekcie może być utrudniony, gdyż poza określonymi godzinami, w których kursują autobusy szkolne, nie mają możliwości dojechania do szkoły i/lub powrotu do domu, część uczniów jest niechętna do udziału w projekcie, gdyż wiązałoby się to z koniecznością długiego oczekiwania na zajęcia realizowane w ramach projektu i/lub możliwość powrotu do domu, niekiedy niechęć uczniów do udziału w projekcie wynika z faktu, że spędzają oni w szkole dużo czasu, mają mocno rozbudowany plan lekcji (co wynika z konieczności realizowania w szkole rozbudowanych podstaw programowych), a zajęcia w ramach projektu organizowane są we wczesnych godzinach porannych/późnym popołudniem lub nawet w weekendy,
- trudność w dopasowaniu grafiku zajęć realizowanych w ramach projektu do planu zajęć realizowanych w szkole w ramach podstawy programowej, brak wolnych sal, itp.,
- ograniczone możliwości wynagradzania osób bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie projektu, zwłaszcza koordynatora, ale też nauczycieli, którzy opiekują się uczniami w trakcie wycieczek czy osób zaangażowanych w kwestie administracyjne – biorąc pod uwagę, jak dużego zaangażowania wymaga koordynowanie działań realizowanych w ramach projektu, sytuacja taka może budzić niechęć pracowników szkół czy OWP do podejmowania się zadań związanych z realizacją projektów,
- konieczność pozyskiwania od uczniów licznych deklaracji, zgód i prowadzenia rozbudowanej sprawozdawczości oraz innej dokumentacji dotyczącej działań prowadzonych w ramach projektu stanowi duże obciążenie dla osób odpowiedzialnych za realizację i koordynowanie działań w ramach projektów (jest to zadanie czasochłonne),

- trudność w pozyskaniu do pracy w ramach projektu nauczycieli z zewnątrz, w tym pedagogów, psychologów, logopedów – gdy osoby te są zatrudnione w instytucjach poza szkołą, stawki oferowane im za pracę w ramach projektu – zgodne z przepisami Prawa oświatowego, Kartą Nauczyciela – bywają dla nich mało atrakcyjne.

Przyczyną przynajmniej części wskazanych trudności może być brak doświadczenia przedstawicieli organów prowadzących, szkół oraz OWP w zakresie realizacji projektów, w tym brak dogłębnej znajomości zasad regulujących sposób realizacji projektów oraz przepisów regulujących zasady realizacji projektów w obszarze edukacji, np. przepisów Prawa Oświatowego (skądinąd dość skomplikowanych).

3.6.6. Kluczowe zmiany zachodzące w obszarze edukacji na terenie województwa lubelskiego.

Poniżej przedstawiono informacje na temat kluczowych zmian zachodzących w ostatnich kilku latach na terenie województwa lubelskiego w obszarze edukacji (a także zmian demograficznych i gospodarczych powiązanych z tym obszarem):

- województwo lubelskie dotknięte jest **negatywnymi zjawiskami demograficznymi**, które od lat ulegają pogłębieniu, wysoki ubytek ludności wynika zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego, jak i znaczącej emigracji, co może wynikać z przyczyn ekonomicznych i społecznych, konsekwencją tych tendencji oraz wydłużania się życia jak również uwarunkowań kulturowych są obserwowane od lat zmiany struktury demograficznej, z rosnącym udziałem osób starszych; odzwierciedleniem ogólnych trendów demograficznych jest zmniejszająca się liczba uczniów na wszystkich poziomach nauczania,
- poziom urbanizacji nie zmienia się, widoczna jest tendencja koncentracji ludności w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym oraz wokół ośrodków subregionalnych,
- w ostatnich latach zauważalne są korzystne zmiany w wychowaniu przedszkolnym, poprawa sytuacji jest efektem zwiększonej liczby miejsc oferowanych przez placówki, ale i zmniejszającej się liczby dzieci; **wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-6 lat wzrósł, jednak nadal odczuwalne są braki w dostępie do przedszkoli publicznych,**
- następuje poprawa lokalowych warunków nauczania, jednak nadal istnieją w tym zakresie potrzeby, w szczególności dotyczące wyposażenia szkół w nowoczesne

pomoce dydaktyczne, sprzęt i systemy teleinformatyczne oraz dostosowania obiektów do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami,

- województwo lubelskie charakteryzuje się rozbudowaną siecią i dużą ilością małych szkół funkcjonujących głównie na terenach wiejskich (na podstawie danych SIO, według stanu na 30.09.2019 r. w województwie funkcjonowało 254 tzw. małe szkoły podstawowe liczące do 70 uczniów) o ograniczonym dostępie do Internetu (brak sygnału lub sygnał słaby), w związku z czym istnieje problem dostępności cyfrowej uczniów i nauczycieli tych szkół, co utrudnia organizację zdalnego nauczania, jak również kształcenie kompetencji cyfrowych,
- średnie wyniki z egzaminu uzyskane przez uczniów szkół gimnazjalnych województwa lubelskiego były zbliżone do tych uzyskiwanych w kraju, wskaźnik zdawalności egzaminów maturalnych w województwie lubelskim podobnie jak w skali całego kraju wykazują tendencję spadkową,
- wskaźnik osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu z roku na rok sukcesywnie maleje, jednak generalnie w województwie lubelskim wciąż jest wyższy niż średnio w kraju. W 2019 r. wskaźnik ten wynosił 5,5%, a w kraju 4,8%. W 2018 roku z możliwości podnoszenia kwalifikacji na studiach podyplomowych skorzystało 8,1 tys. osób. Pod względem liczby słuchaczy woj. lubelskie było na 8. miejscu w kraju. Na koniec 2019 roku w woj. lubelskim wykształceniem wyższym legitymowało się 23,9% mieszkańców, podczas gdy średnio w kraju 25,1% osób. Województwo lubelskie w 2019 r. zajmowało pod tym względem 7. miejsce w kraju, podobnie jak w 2010 r.,
- mieszkańcy województwa lubelskiego przejawiają wyższą aktywność, w stosunku do wskaźników krajowych, w zdobywaniu wiedzy i umiejętności po zakończeniu kształcenia formalnego, niemniej jednak jest ona nadal niewystarczająca w stosunku do potrzeb regionu i wymaga dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy,
- pomimo rozwiniętej sieci szkół, mieszkańcy obszarów wiejskich mają trudniejszy dostęp do oświaty, problem ten występuje na każdym poziomie nauczania i wynika głównie z konieczności dojazdów do szkół i placówek kształcenia dla dorosłych, co wiąże się z ponoszeniem zwiększonych wydatków,

- zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. lubelskim sukcesywnie maleje, ale wciąż utrzymuje się powyżej średniej w kraju, występuje niepokojąca tendencja powiększania się grupy rodzin, które uzyskują bardzo niskie dochody pomimo aktywności zawodowej,
- tendencje zmian bezrobocia rejestrowanego w regionie odzwierciedlają sytuację krajową, ale stopa bezrobocia przewyższa średnią krajową, niepokojącym zjawiskiem jest utrzymywanie się wysokiego udziału osób biernych zawodowo. Częściowo jest to efekt rosnącej liczby osób w wieku emerytalnym, relatywnie niskiego zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami oraz ukrytego bezrobocia w rolnictwie, ale także występującego braku zainteresowania pracą. Wśród biernych zawodowo wysoki jest udział osób młodych do 30 roku życia oraz osób długotrwale bezrobotnych, konieczne są działania zachęcające i stymulujące ludzi do podejmowania pracy, podnoszenia, uzupełnienia oraz zmiany kwalifikacji zawodowych oraz kształtowania postaw przedsiębiorczych²³.

²³ Źródło: Strategia rozwoju województwa lubelskiego do 2030 roku. Projekt. Lublin, październik 2020 r. Na podstawie danych zaprezentowanych w tym dokumencie opracowano całość informacji na temat kluczowych zmian zachodzących w obszarze edukacji na terenie województwa lubelskiego zamieszczonych w tym podrozdziale.

3.7. Najważniejsze wnioski i rekomendacje.

W tabeli zaprezentowano rekomendacje sformułowane przez Ewaluatora na podstawie wyników i wniosków z badania.

Tabela 6. Rekomendacje.

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	Wsparcie psychologiczno – pedagogiczne nie było powszechnie oferowane uczniom i/lub wychowankom w projektach realizowanych w ramach RPO WL 2014 – 2021. Równocześnie wzrasta liczba uczniów i dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, którzy wymagają wsparcia w tym obszarze. Szkoły i placówki wychowania przedszkolnego obowiązane są uwzględniać specjalne potrzeby uczniów/ wychowanków w procesie opieki/ kształcenia, nie zawsze jednak dysponują odpowiednim zapleczem (zwłaszcza kadrowym), by efektywnie wspierać ich w tym zakresie (s. 41, 45-46, 51).	Zwiększenie skali realizacji w projektach wdrażanych w obszarze edukacji w RPO WL 2021-2027 form wsparcia ukierunkowanych na profilaktykę zdrowia psychicznego/działań mających na celu zwiększenie dostępności uczniów do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego i terapeutycznego (w tym logopedycznego) świadczonego na profesjonalnym poziomie (na każdym szczeblu edukacji: w przedszkolu, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej).	DZ RPO / DW EFS	Dalsze finansowanie w ramach projektów działań ukierunkowanych na profilaktykę zdrowia psychicznego/ zwiększenie dostępności wsparcia psychologiczno-pedagogicznego i terapeutycznego (w tym logopedycznego) dla uczniów/ wychowanków. Zgodnie z indywidualnymi potrzebami szkół/placówek przedszkolnych działania obejmować powinny: szkolenia kadry, realizację zajęć, doposażenie gabinetu psychologa/pedagoga/logopedy w sprzęt/pomoce wymagane do pracy).	Perspektywa finansowa 2021 – 2027 (II kwartał)	programowa, operacyjna

2.	<p>Działania podejmowane przez szkoły i placówki zawodowe cechują się ogółem dużą skutecznością a także trwałością (w odniesieniu do inwestycji w zakresie wyposażenia). Równocześnie wiele z nich wymaga modernizacji i kompleksowego wsparcia. Istotną potrzebą jest również wzmocnienie kadry zatrudnionej w tego typu szkołach, w tym nauczycieli prowadzących szkolenie zawodowe i instruktorów praktycznej nauki zawodu, gdyż niedobory kadrowe stanowią systemową barierę rozwoju szkolnictwa zawodowego w Polsce (s. 61-62).</p>	<p>Przewidziane w Programie formy wsparcia dedykowane szkołom zawodowym powinny być kontynuowane, przy czym kluczowymi obszarami jest doskonalenie zawodowe nauczycieli kształcenia zawodowego, dalsza modernizacja bazy dydaktycznej, jaką dysponują szkoły oraz zwiększanie dostępności uczniów z niepełnosprawnościami do edukacji w szkołach tego typu.</p>	<p>DZ RPO / DW EFS</p>	<p>Dalsze finansowanie działań/projektów realizowanych przez szkoły zawodowe. Projekty powinny być kompleksowe i zgodne z indywidualnymi potrzebami szkół.</p>	<p>Perspektywa finansowa 2021-2027 (II kwartał)</p>	<p>programowa, operacyjna</p>
3.	<p>Doradztwo edukacyjno-zawodowe nie było powszechnie oferowane uczniom i/lub dzieciom w projektach realizowanych w ramach RPO WL 2014 – 2021 Równocześnie, jak wynika z badania, ta forma wsparcia cechuje się dużą trafnością i adekwatnością w stosunku do potrzeb dzieci i młodzieży oraz wysoką skutecznością (s. 52-53, 76).</p>	<p>Zwiększenie skali realizacji w projektach działań mających na celu świadczenie wysokiej jakości doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach (na każdym szczeblu edukacji, zwłaszcza na poziomie szkoły podstawowej).</p>	<p>DZ RPO / DW EFS</p>	<p>Dalsze finansowanie w ramach projektów działań ukierunkowanych na zwiększenie dostępności uczniów do wsparcia doradcy edukacyjno-zawodowego. Projekty powinny być kompleksowe i uwzględniać wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne wspierające proces świadczenia wysokiej jakości doradztwa.</p>	<p>Perspektywa finansowa 2021-2027 (II kwartał)</p>	<p>programowa, operacyjna</p>

4.	<p>Szkoły prowadzące kształcenie na poziomie ogólnym i zawodowym powinny posiadać odpowiednie zaplecze techniczne i kadrowe, dzięki któremu będą mogły skutecznie oddziaływać na rozwój kompetencji uniwersalnych i umiejętności kluczowych uczniów. Nadal natomiast istnieją w tym zakresie potrzeby, w szczególności dotyczące wyposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne, sprzęt i systemy teleinformatyczne oraz dostosowania obiektów do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami (s. 88, 104).</p>	<p>Dofinansowywanie w ramach RPO WL 2021+ kompleksowych projektów wdrażanych przez szkoły prowadzące kształcenie ogólne (w tym obejmujących działania ukierunkowane na zwiększenie dostępności placówki dla osób z niepełnosprawnościami).</p>	<p>DZ RPO / DW EFS</p>	<p>Dalsze finansowanie w ramach Programu kompleksowych projektów wdrażanych przez szkoły prowadzące kształcenie na poziomie ogólnym, obejmujących doposażenie w nowoczesne pomoce dydaktyczne, sprzęt i systemy teleinformatyczne oraz dostosowanie obiektów do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnościami).</p>	<p>Perspektywa finansowa 2021-2027 (II kwartał)</p>	<p>programowa, operacyjna</p>
5.	<p>Kadra każdego OWP powinna być przygotowana na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością. Istotne jest również, by pracownicy OWP posiadali kompetencje w zakresie zaburzeń rozwojowych tak, by mogli jak najszybciej i trafnie rozpoznawać deficyty/specyficzne trudności dzieci (s. 41, 46, 51).</p>	<p>Kontynuowanie wsparcia w zakresie finansowania szkoleń/kursów ukierunkowanych na zwiększenie kompetencji nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami i/lub deficytami.</p>	<p>DZ RPO / DW EFS</p>	<p>Dalsze finansowanie w ramach Programu działań ukierunkowanych na doskonalenie zawodowe kadry ośrodków wychowania przedszkolnego w obszarze pedagogiki specjalnej.</p>	<p>Perspektywa finansowa 2021-2027 (II kwartał)</p>	<p>programowa, operacyjna</p>

6.	<p>Baza Usług Rozwojowych będzie najprawdopodobniej ramach kolejnej perspektywy stanowić istotne narzędzie w procesie realizacji działań w obszarze kształcenia ustawicznego (będzie umożliwiać osobom zainteresowanym udziałem w kursach i szkoleniach zapoznanie się z dostępną ofertę wsparcia i dołączenie do procesu rekrutacji). Udział w szkoleniach /kursach cieszy się dużym zainteresowaniem osób dorosłych i jest to adekwatna do ich potrzeb forma wsparcia. By zaspokoić potrzeby mieszkańców, istotne jest, by w Bazie Usług Rozwojowych dostępna była duża liczba kursów i szkoleń realizowanych na terenie województwa lubelskiego (s. 89-91).</p>	<p>Prowadzenie działań ukierunkowanych na zwiększenie oferty szkoleń dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych, przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia dostępności szkoleń dla osób z niepełnosprawnościami. W dalszej kolejności zasadne będzie wdrożenie mechanizmów służących zapewnieniu jakości szkoleń dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych.</p>	PARP	<p>Włączenie dużej liczby firm/instytucji w proces tworzenia oferty szkoleń dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych.</p>	<p>Perspektywa finansowa 2021-2027 (II kwartał)</p>	<p>horyzontalna, strategiczna</p>
----	--	--	------	---	---	-----------------------------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosków z badania i ustaleń podjętych w ramach warsztatu eksperckiego.

4. Aneks

4.1. Kwestionariusz ankiety CAWI – uczestnicy kształcenia ustawicznego

Wzór maila do uczestników projektów

Tytuł maila: Ankieta dla uczestników kursów i szkoleń realizowanych w ramach projektów unijnych

<Imię i nazwisko uczestnika projektu>

<Adres zamieszkania uczestnika projektu>

W związku z Pana/Pani udziałem w kursie/szkoleniu realizowanym w ramach projektu <nazwa projektu> (w ankiecie: „projekt unijny”) uprzejmie proszę o wypełnienie krótkiej ankiety.

Wypełniając ankietę będzie miał/a Pan/i okazję podzielić się swoimi opiniami i wrażeniami związanymi z udziałem w kursie/szkoleniu. Wyniki ankiety zostaną wykorzystane do tego, by lepiej dopasować tego typu projekty do potrzeb osób dorosłych – mieszkańców województwa lubelskiego.

Pana/Pani dane osobowe otrzymaliśmy od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, który zarządza Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego realizowany był projekt unijny i zlecił nam przeprowadzenie ankiety. Wyraził/a Pan/Pani na to zgodę w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie unijnym. Dane przetwarzamy wyłącznie na potrzeby przeprowadzenia ankiety.

Poniżej niniejszej wiadomości znajduje się wzór ankiety, dzięki czemu może Pan/Pani przejrzeć jej treść przed przystąpieniem do wypełnienia ankiety. Dołączamy także skan listu polecającego wystawionego nam przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zachęcającego do udziału w ankiecie.

Ankieta jest całkowicie anonimowa. Pana/Pani odpowiedzi na pytania w ankiecie zostaną wykorzystane wyłącznie do tworzenia zestawień statystycznych. Nie będzie możliwości zidentyfikowania jakich odpowiedzi udzieliła konkretna osoba.

Ankietę proszę wypełnić w wersji on-line. Ankieta rozpocznie się po kliknięciu w poniższy link.

<link do ankiety>

Jeżeli link jest nieaktywny, proszę go skopiować i wpisać w polu adresu przeglądarki internetowej i wcisnąć Enter.

W razie jakichkolwiek pytań lub wątpliwości proszę o kontakt mailowy lub telefoniczny <adres mailowy i telefoniczny do kierownika badania>.

<Skan ankiety> <Skan listu polecającego>

Wzór kwestionariusza ankiety CAWI

1. W jakiego typu kursie/szkoleniu wziął Pan/wzięła Pani udział w ramach projektu unijnego? Proszę zaznaczyć wszystkie kursy/szkolenia, w których brał/a Pan/i udział w ramach projektu unijnego.

- a. Szkolenie w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (szkolenie komputerowe)
 - b. Szkolenie językowe, w zakresie języka angielskiego
 - c. Szkolenie językowe, w zakresie języka niemieckiego
 - d. Szkolenie językowe, w zakresie języka francuskiego
 - e. Szkolenie językowe, w zakresie innego języka obcego – proszę wpisać jakiego ...
 - f. Kwalifikacyjny Kurs Zawodowy (KKZ) – proszę wpisać nazwę kursu/kwalifikacji ...
 - g. Inny kurs zawodowy – proszę wpisać jaki ...
2. Skąd dowiedział/a się Pan/i o możliwości uczestnictwa w tym kursie/szkoleniu? Proszę zaznaczyć tylko jedną odpowiedź, najbardziej pasującą do Pana/Pani sytuacji.
- a. Od doradcy zawodowego z Powiatowego Urzędu Pracy lub z innej instytucji
 - b. Od aktualnego lub przyszłego pracodawcy
 - c. Z Bazy Usług Rozwojowych (BUR) zawierającej kursy i szkolenia dofinansowane ze środków unijnych
 - d. Z reklamy lub innej informacji znalezionej w Internecie np. na stronach internetowych podmiotu realizującego kurs/szkolenie
 - e. Z reklamy lub innej informacji znalezionej w mediach tradycyjnych takich jak prasa, radio, telewizja
 - f. Z reklamy lub innej informacji znalezionej w przestrzeni publicznej np. plakat, billboard, ulotka itd.
 - g. Od rodziny/przyjaciół/znajomych
 - h. Z innych źródeł – proszę napisać z jakich ...
3. Dlaczego zapisał/a się Pan/i na kurs/szkolenie? Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi.
- a. Chęć aktualizacji umiejętności/kwalifikacji niezbędnych do pracy w branży, w której pracował/a już Pan/i w momencie rozpoczynania kursu/szkolenia
 - b. Chęć zdobycia nowych umiejętności/kwalifikacji niezbędnych do pracy w branży, w której pracował/a już Pan/i w momencie rozpoczynania kursu/szkolenia
 - c. Chęć zdobycia nowych umiejętności/kwalifikacji niezbędnych do pracy w innej branży niż ta, w której pracował/a Pan/i w momencie rozpoczynania kursu/szkolenia
 - d. Chęć uzyskania wyższych zarobków
 - e. Chęć rozwoju zawodowego, ale bez konkretnych planów zawodowych
 - f. Chęć rozwoju osobistego, zdobycia nowych umiejętności, które niekoniecznie zostaną wykorzystane w pracy zawodowej
 - g. Udziału w kursie oczekiwał mój aktualny lub przyszły pracodawca
 - h. Inne powody uczestnictwa w kursie/szkoleniu – proszę napisać jakie ...
4. Jaka była Pana/Pani sytuacja zawodowa w momencie rozpoczynania kursu/szkolenia?
- a. Pracowałem/am zawodowo
 - b. Nie pracowałem/am zawodowo i szukałem/am pracy
 - c. Nie pracowałem/am zawodowo i nie szukałem/am pracy
 - d. Uczyłem/am się lub studiowałem/am
 - e. Byłem/am na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym
 - f. Byłem/am na rencie lub emeryturze
 - g. Inna sytuacja – proszę napisać jaka ...

5. Proszę ocenić w skali od 1 (ocena najniższa) do 5 (ocena najwyższa) jakość kursu/szkolenia, w którym Pan/i uczestniczył/a w następujących kryteriach:

	1	2	4	4	5	Trudno powiedzieć/ Nie dotyczy
Dopasowanie programu kursu/szkolenia do Pana/Pani oczekiwań						
Dopasowanie poziomu kursu/szkolenia do Pana/Pani potrzeb						
Jakość wyposażenia (np. komputerów, innych maszyn i urządzeń) wykorzystywanego na zajęciach praktycznych						
Wyposażenie, wygoda i estetyka pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia teoretyczne						
Poziom wiedzy i kompetencji osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu						
Umiejętności dydaktyczne osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu (umiejętność przekazywania wiedzy, tłumaczenia skomplikowanych zagadnień itd.)						
Przyjazność, otwartość osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu						
Proporcja zajęć praktycznych i teoretycznych w ramach kursu						
Pana/Pani zaangażowanie w naukę na kursie/szkoleniu						
Dopasowanie harmonogramu zajęć w ramach kursu/szkolenia do Pana/Pani potrzeb i możliwości						
Organizacja kursu/szkolenia (np. przepływ informacji między uczestnikami kursu/szkolenia, a podmiotem prowadzącym kurs/szkolenie, sprawność załatwiania wszelkich formalności itd.)						
Jakość materiałów dydaktycznych wykorzystywanych w czasie kursu/szkolenia (np. podręczników)						
Ogólna ocena kursu/szkolenia						

6. Proszę ocenić w skali od 1 (ocena najniższa) do 5 (ocena najwyższa) w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu wzrosły Pana/Pani...

	1	2	4	4	5	Trudno powiedzieć/ Nie dotyczy
... umiejętności posługiwania się językiem obcym						
...umiejętności obsługi komputera i programów komputerowych						
... umiejętności zawodowe						

7. Czy dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu...

	Nie	Tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
...zdobył/a Pan/i nową pracę (w innej firmie lub w innym dziale firmy itp.)?			
...utrzymał/a Pan/i pracę w miejscu, w którym pracował/a Pan/i w momencie rozpoczynania kursu/szkolenia?			
...uzyskał/a Pan/i awans zawodowy?			
...uzyskał/a Pan/i podwyżkę?			

...zwiększyło się Pana/Pani zainteresowanie udziałem w kolejnych kursach i szkoleniach?			
...zdobył/a Pan/i kwalifikacje/ umiejętności wymagane przez pracodawców?			
...zdobył/a Pan/i umiejętności przydatne w życiu codziennym, poza pracą zawodową?			

8. Czy po zakończeniu kursu/szkolenia przystąpił/a Pan/i do egzaminu potwierdzającego zdobycie umiejętności/kwalifikacji?
- Nie
 - Tak
 - Nie pamiętam

9. [Jeżeli w pyt. 8 odpowiedź „nie”] Dlaczego nie przystąpił/a Pan/i do egzaminu potwierdzającego zdobycie umiejętności/kwalifikacji?

Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi.

- Egzamin nie był organizowany przez podmiot realizujący kurs/szkolenie
 - Pozyskany w wyniku zdania egzaminu certyfikat ma niewielkie znaczenie na rynku pracy (nie ułatwia znacząco znalezienia pracy, uzyskania wyższych zarobków, awansu itp.)
 - Zależało mi na uzyskaniu na kursie/szkoleniu umiejętności/kwalifikacji, a nie certyfikatu
 - Egzamin jest trudny, a przygotowanie się do niego wymagało wysiłku, którego nie chciałem/am lub nie mogłem/am podjąć
 - Egzamin wiąże się ze zbyt dużym stresem, którego chciał(a)bym uniknąć
 - Czynniki organizacyjne (np. egzamin organizowany jest w terminie, który mi nie pasuje lub miejscu zbyt oddalonym od mojego miejsca zamieszkania)
 - Inne przyczyny – proszę napisać jakie...
10. Jaka jest Pana/Pani aktualna sytuacja zawodowa?
- Pracuję zawodowo
 - Nie pracuję zawodowo i szukam pracy
 - Nie pracuję zawodowo i nie szukam pracy
 - Uczę się lub studiuję
 - Jestem na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym
 - Jestem na rencie lub emeryturze
 - Inna sytuacja – proszę napisać jaka ...
11. Czy w ciągu najbliższych 12 miesięcy zamierza Pan/i wziąć udział w jakimś innym kursie lub szkoleniu?
- Zdecydowanie nie
 - Raczej nie
 - Ani tak, ani nie
 - Raczej tak
 - Zdecydowanie tak
 - Nie wiem/trudno powiedzieć

Uprzejmie dziękujemy za wypełnienie ankiety!

4.2. Kwestionariusz ankiety CAWI – uczniowie i absolwenci szkół

Wzór maila do uczestników projektów

Tytuł maila: Ankieta dla uczniów i absolwentów szkół – uczestników projektów unijnych

<Imię i nazwisko uczestnika projektu>

<Adres zamieszkania uczestnika projektu>

W związku z Twoim udziałem w projekcie unijnym <nazwa projektu> uprzejmie proszę o wypełnienie krótkiej ankiety.

Wypełniając ankietę będziesz miał/a okazję podzielić się swoimi opiniami i wrażeniami związanymi z udziałem w projekcie unijnym. Wyniki ankiety zostaną wykorzystane do tego, by lepiej dopasować tego typu projekty do potrzeb uczniów.

Twoje dane osobowe otrzymaliśmy od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, który zarządza Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego realizowany był projekt unijny i zlecił nam przeprowadzenie ankiety. Wyraziłeś/aś na to zgodę w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie unijnym lub zrobili to Twoi rodzice. Dane przetwarzamy wyłącznie na potrzeby przeprowadzenia ankiety.

Do niniejszej wiadomości dołączamy skan listu polecającego wystawionego nam przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zachęcającego do udziału w ankiecie.

Ankieta jest całkowicie anonimowa. Twoje odpowiedzi na pytania w ankiecie zostaną wykorzystane wyłącznie do tworzenia zestawień statystycznych. Nie będzie możliwości zidentyfikowania jakich odpowiedzi udzieliła konkretna osoba.

Jeżeli jesteś osobą niepełnoletnią, na wypełnienie ankiety zgodę musi wyrazić Twój rodzic.

Ankietę proszę wypełnić w wersji on-line. Ankieta rozpocznie się po kliknięciu w poniższy link.

<link do ankiety>

Jeżeli link jest nieaktywny, proszę go skopiować i wpisać w polu adresu przeglądarki internetowej i wcisnąć Enter.

W razie jakichkolwiek pytań lub wątpliwości proszę o kontakt mailowy lub telefoniczny.

<Skan ankiety> <Skan listu polecającego>

Wzór kwestionariusza ankiety CAWI

1. Do jakiej szkoły uczęszczałeś/aś w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie unijnym?

- a/ Szkoła podstawowa
- b/ Gimnazjum
- c/ Liceum ogólnokształcące
- d/ Zasadnicza Szkoła Zawodowa
- e/ Szkoła branżowa I stopnia
- f/ Technikum
- g/ Szkoła policealna

2. [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź a lub b lub c] W jakiego typu działaniach brałeś/aś udział w ramach projektu unijnego?

Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

a/ udział w zajęciach pozalekcyjnych np. kółkach zainteresowań; warsztatach; laboratoriach; zajęciach, na których realizowaliście różne projekty itp.

b/ udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, na których mogłeś/aś np. nadrobić zaległości w jakimś przedmiocie

c/ udział w zajęciach w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego, na których np. poznawałeś/aś różne możliwości pracy zawodowej lub dalszego kształcenia się itp.

d/ udział w zajęciach z psychologiem lub pedagogiem, na których mogłeś/aś np. nauczyć się lepiej radzić sobie z problemami osobistymi, rodzinnymi itd.

e/ otrzymanie stypendium

f/ inne – jakie? ...

3. [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź d lub e lub f lub g] W jakiego typu działaniach brałeś/aś udział w ramach projektu unijnego?

Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

a/ udział w stażu lub praktyce zawodowej u pracodawcy

b/ udział w zajęciach specjalistycznych, na których kształtowałeś/aś swoje umiejętności zawodowe

c/ udział w kursie przygotowawczym do kwalifikacyjnego egzaminu czeladniczego lub mistrzowskiego

d/ udział w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach lub obozach naukowych,

e/ udział w kursach przygotowujących do uzyskania uprawnień zawodowych (np. kurs na prawo jazdy kat. C; kurs na uprawnienia elektryczne itp.)

f/ udział w egzaminie na uprawnienia zawodowe

g/ udział w zajęciach pozalekcyjnych np. kółkach zainteresowań; warsztatach; laboratoriach; zajęciach, na których realizowaliście różne projekty itp.

h/ udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, na których mogłeś/aś np. nadrobić zaległości w jakimś przedmiocie

i/ udział w zajęciach w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego, na których np. poznawałeś/aś różne możliwości pracy zawodowej lub dalszego kształcenia się itp.

j/ udział w zajęciach z psychologiem lub pedagogiem, na których mogłeś/aś np. nauczyć się lepiej radzić sobie z problemami osobistymi, rodzinnymi itd.

k/ otrzymanie stypendium

l/ inne – jakie?

[jeżeli w pyt. 3 odpowiedź a] Pytania dotyczące twojego udziału w stażu lub praktyce zawodowej

4. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

- a. Program stażu/praktyki zawodowej był dobrze dopasowany do moich potrzeb i oczekiwań.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

- b. Podczas stażu/praktyki zawodowej często korzystałem/am ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

- c. Podczas stażu/praktyki zawodowej wykonywałem/am nie tylko najprostsze zadania, ale również bardziej skomplikowane zadania, które wykonują stali pracownicy firmy.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

- d. Podczas stażu/praktyki zawodowej miałem/am możliwość praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej, którą nabyłem/am w szkole.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

- e. Opiekun stażu/praktyki zawodowej był chętny do pomagania mi.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

5. W jaki sposób najczęściej pracowałeś/aś podczas stażu/praktyki zawodowej?

Praca w zespole tylko z innymi stażystami	Praca w zespole tylko ze stałymi pracownikami firmy	Praca w zespole zarówno ze stażystami, jak i stałymi pracownikami	Praca indywidualna (samodzielne wykonywanie zadań, bez współpracy z innymi)
---	---	---	---

6. Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki zawodowej nabyłeś/aś umiejętności poszukiwane przez pracodawców w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

7. Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki zawodowej poznałeś/aś lepiej specyfikę Twojego zawodu/branży?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

8. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej zacząłeś/zaczęłaś sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

9. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej stałeś/aś się bardziej pomysłowy/a?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

10. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania (np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

11. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym np. angielskim?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

12. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie rozumienia różnych tekstów np. instrukcji obsługi maszyn i urządzeń?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

13. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej nauczyłeś/aś się lepiej porozumiewać (komunikować) z innymi pracownikami?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

14. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej nauczyłeś/aś się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie wykonasz, organizować swoją pracę?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

15. Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki zawodowej podniosłeś swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

16. Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki zawodowej podniosłeś/aś umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

17. Czy odbycie stażu/praktyki zawodowej ułatwiło Ci znalezienie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie szukałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	---

18. Czy odbycie stażu/praktyki zawodowej ułatwiło Ci wykonywanie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie pracowałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	---

19. Czy dzięki udziałowi w stażu/praktyce zawodowej nabyłeś/aś wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

20. Czy dla uczniów Twojej szkoły nadal organizowane są takie staże/praktyki zawodowe?

Tak	Nie	Nie wiem/trudno powiedzieć
-----	-----	----------------------------

[jeżeli w pyt. 3 odpowiedź b] Pytania dotyczące twojego udziału w zajęciach specjalistycznych

21. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

a. Na zajęciach specjalistycznych ciekawie spędziłem/am czas.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Na zajęciach specjalistycznych często korzystałem/am ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w moim zawodzie.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Osoba prowadząca zajęcia specjalistyczne bardzo dobrze znała mój zawód.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Osoba prowadząca zajęcia specjalistyczne była chętna do pomocy uczestnikom zajęć.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Osoba prowadząca zajęcia specjalistyczne umiała wytłumaczyć poruszane na zajęciach zagadnienia.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

f. Zajęcia specjalistyczne cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów w mojej szkole.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

22. Czy na zajęciach specjalistycznych pracowaliście w grupie czy indywidualnie?

Wyłącznie indywidualnie	Przede wszystkim indywidualnie, ale także w grupie	Mniej więcej po tyle samo indywidualnie i w grupie	Przede wszystkim w grupie, ale także indywidualnie	Wyłącznie w grupie
-------------------------	--	--	--	--------------------

23. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych nabyłeś/aś umiejętności poszukiwane przez pracodawców w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

24. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych poznałeś/aś lepiej specyfikę Twojego zawodu/branży?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

25. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych zacząłeś/zaczęłaś sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

26. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych stałeś/aś się bardziej pomysłowy/a?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

27. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania (np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

28. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym np. angielskim?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

29. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie rozumienia różnych tekstów np. instrukcji obsługi maszyn i urządzeń?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

30. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych nauczyłeś/aś się lepiej porozumiewać (komunikować) z innymi pracownikami?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

31. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych nauczyłeś/aś się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie wykonasz, organizować swoją pracę?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

32. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

33. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych podniosłeś/aś umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

34. Czy udział w zajęciach specjalistycznych ułatwił Ci znalezienie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie szukałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	---

35. Czy udział w zajęciach specjalistycznych ułatwił Ci wykonywanie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie wykonywałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	--

36. Czy dzięki udziałowi w zajęciach specjalistycznych nabyłeś/aś wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

37. Czy dla uczniów Twojej szkoły nadal organizowane są takie zajęcia specjalistyczne?

Tak	Nie	Nie wiem/trudno powiedzieć
-----	-----	----------------------------

[jeżeli w pyt. 3 odp. c] Pytania dotyczące Twojego udziału w kursie przygotowawczym do kwalifikacyjnego egzaminu czeladniczego lub mistrzowskiego

38. W jakiego typu kursie przygotowawczym brałeś/aś udział?

a/ Kurs przygotowawczy do egzaminu czeladniczego	b/ Kurs przygotowawczy do egzaminu mistrzowskiego
--	---

39. [jeżeli w pyt. 38 odp. a] Czy udział w kursie pomógł Ci przygotować się do egzaminu czeladniczego?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

40. [jeżeli w pyt. 38 odp. a] Czy przystąpiłeś/aś już do egzaminu czeladniczego?

Nie	Tak
-----	-----

41. [jeżeli w pyt. 40 odp. tak] Czy zaliczyłeś/aś pozytywnie egzamin czeladniczy?

Nie	Tak
-----	-----

[jeżeli w pyt. 38 odp. b] Czy udział w kursie pomógł Ci przygotować się do egzaminu mistrzowskiego?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

42. [jeżeli w pyt. 38 odp. b] Czy przystąpiłeś/aś już do egzaminu mistrzowskiego?

Nie	Tak
-----	-----

43. [jeżeli w pyt. 43 odp. tak] Czy zaliczyłeś/aś pozytywnie egzamin mistrzowski?

Nie	Tak
-----	-----

44. Czy dla uczniów Twojej szkoły nadal organizowane są takie kursy przygotowujące do kwalifikacyjnego egzaminu czeladniczego lub mistrzowskiego?

Tak	Nie	Nie wiem/trudno powiedzieć
-----	-----	----------------------------

[jeżeli w pyt. 3 odpowiedź d] Pytania dotyczące Twojego udziału w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach lub obozach naukowych

45. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

a. Na zajęciach prowadzonych w szkole wyższej ciekawie spędziłem/am czas.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Na zajęciach prowadzonych w szkole wyższej często korzystałem/am ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w moim zawodzie.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Osoba prowadząca zajęcia w szkole wyższej bardzo dobrze знаła mój zawód.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Osoba prowadząca zajęcia w szkole wyższej była chętna do pomocy uczestnikom zajęć.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Osoba prowadząca zajęcia w szkole wyższej umiała wytłumaczyć poruszane na zajęciach zagadnienia.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

f. Zajęcia prowadzone w szkole wyższej cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów w mojej szkole.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

46. Czy na zajęciach prowadzonych w szkole wyższej pracowaliście w grupie czy indywidualnie?

Wyłącznie indywidualnie	Przede wszystkim indywidualnie, ale także w grupie	Mniej więcej po tyle samo indywidualnie i w grupie	Przede wszystkim w grupie, ale także indywidualnie	Wyłącznie w grupie
-------------------------	--	--	--	--------------------

47. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej nabyłeś/aś umiejętności poszukiwane przez pracodawców w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

48. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej poznałeś/aś lepiej specyfikę Twojego zawodu/branży?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

49. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej zacząłeś/zaczęłaś sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

50. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej stałeś/aś się bardziej pomysłowy/a?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

51. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania (np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

52. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym np. angielskim?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

53. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie rozumienia różnych tekstów np. instrukcji obsługi maszyn i urządzeń?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

54. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej nauczyłeś/aś się lepiej porozumiewać (komunikować) z innymi pracownikami?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

55. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej nauczyłeś/aś się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie wykonasz, organizować swoją pracę?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

56. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie obsługi specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych używanych w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

57. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej podniosłeś/aś umiejętności rozwiązywania problemów praktycznych występujących w pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

58. Czy udział w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej ułatwił Ci znalezienie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie szukałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	---

59. Czy udział w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej ułatwił Ci wykonywanie pracy w Twoim zawodzie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie pracowałem/am pracy w moim zawodzie
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	---

60. Czy dzięki udziałowi w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej nabyłeś/aś wiedzę i umiejętności, które przydają się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

61. Czy dla uczniów Twojej szkoły nadal organizowane są takie zajęcia prowadzone w szkole wyższej?

Tak Nie Nie wiem/trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 3 odpowiedź e] Pytania dotyczące Twojego udziału w kursie przygotowującym do uzyskania uprawnień zawodowych.

62. Czy udział w kursie pomógł Ci przygotować się do egzaminu na uprawnienia zawodowe?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

63. Czy przystąpiłeś/aś już do egzaminu na uprawnienia zawodowe?

Nie Tak

64. [jeżeli w pyt. 64 odpowiedź tak] Czy zaliczyłeś/aś pozytywnie egzamin na uprawnienia zawodowe?

Nie Tak

65. [jeżeli w pyt. 65 odpowiedź tak] Czy pozyskanie uprawnień zawodowych ułatwiło Ci znalezienie pracy?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć	Jeszcze nie szukałem/am pracy
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------	-------------------------------

66. Czy dla uczniów Twojej szkoły nadal organizowane są takie kursy przygotowujące do uzyskania uprawnień zawodowych?

Tak Nie Nie wiem/trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 2 odpowiedź a lub w pyt. 3 odpowiedź g] Pytania dotyczące Twojego udziału w zajęciach pozalekcyjnych np. Kółkach zainteresowań; warsztatach; laboratoriach; zajęciach, na których realizowaliście różne projekty itp.

67. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

a. Na zajęciach pozalekcyjnych ciekawie spędziłem/am czas.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Na zajęciach pozalekcyjnych często korzystałem/am z urządzeń komputerowych i elektronicznych.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Nauczyciel prowadzący zajęcia pozalekcyjne był chętny do pomocy uczniom.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Nauczyciel prowadzący zajęcia pozalekcyjne umiał wytłumaczyć poruszane zagadnienia.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Zajęcia pozalekcyjne cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów w mojej szkole.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

68. Czy na zajęciach pozalekcyjnych pracowaliście w grupie czy indywidualnie?

Wyłącznie indywidualnie	Przede wszystkim indywidualnie, ale także w grupie	Mniej więcej po tyle samo indywidualnie i w grupie	Przede wszystkim w grupie, ale także indywidualnie	Wyłącznie w grupie
-------------------------	--	--	--	--------------------

69. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych zacząłeś/zaczęłaś sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

70. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych stałeś/aś się bardziej pomysłowy/a?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

71. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania (np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

72. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym np. angielskim?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

73. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie rozumienia różnych tekstów np. artykułów popularnonaukowych?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

74. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych nauczyłeś/aś się lepiej porozumiewać (komunikować) z kolegami, z którymi pracujesz w grupie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

75. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych nauczyłeś/aś się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie wykonasz, organizować swoją pracę?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

76. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych nauczyłeś/aś się korzystać z programów komputerowych lub aplikacji?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

77. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych dowiedziałeś/aś się, w jaki sposób tworzy się algorytmy, programuje urządzenia?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

78. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych lepiej rozumiesz pewne zjawiska przyrodnicze?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

79. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych rozwinąłeś/rozwinęłaś swoje umiejętności matematyczne?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

80. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych podniosłeś/aś umiejętności rozwiązywania różnych problemów, występujących np. na lekcjach lub w życiu codziennym?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

81. Czy dzięki udziałowi w zajęciach pozalekcyjnych nabyłeś/aś jakąś wiedzę i umiejętności, które przydają Ci się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

82. Czy zajęcia pozalekcyjne, w których brałeś/aś udział w ramach projektu unijnego są nadal realizowane w szkole?

Tak | Nie | Nie wiem/trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 2 odpowiedź b lub w pyt. 3 odpowiedź h] Pytania dotyczące Twojego udziału w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych

83. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

a. Na zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych ciekawie spędziłem/am czas.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Na zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych często korzystałem/am z urządzeń komputerowych i elektronicznych.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Nauczyciel prowadzący zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze był chętny do pomocy uczniom.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Nauczyciel prowadzący zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze umiał wytłumaczyć poruszane zagadnienia.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów w mojej szkole.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

84. Czy na zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych pracowaliście w grupie czy indywidualnie?

Wyłącznie indywidualnie	Przede wszystkim indywidualnie, ale także w grupie	Mniej więcej po tyle samo indywidualnie i w grupie	Przede wszystkim w grupie, ale także indywidualnie	Wyłącznie w grupie
-------------------------	--	--	--	--------------------

85. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych zacząłeś/zaczęłaś sprawniej przyswajać nową wiedzę i umiejętności?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

86. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych stałeś/aś się bardziej pomysłowy/a?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

87. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie pozyskiwania różnych informacji i ich porządkowania (np. oddzielania informacji niewiarygodnych od wiarygodnych)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

88. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym np. angielskim?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

89. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych podniosłeś/aś swoje umiejętności w zakresie rozumienia różnych tekstów np. artykułów popularnonaukowych?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

90. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych nauczyłeś/aś się lepiej porozumiewać (komunikować) z kolegami, z którymi pracujesz w grupie?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

91. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych nauczyłeś/aś się lepiej organizować swoją pracę w zespole, np. określać zadania, jakie wykonasz, organizować swoją pracę?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

92. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych nauczyłeś/aś się korzystać z programów komputerowych lub aplikacji?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

93. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych dowiedziałeś/aś się, w jaki sposób tworzy się algorytmy, programuje urządzenia?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

94. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych lepiej rozumiesz pewne zjawiska przyrodnicze?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

95. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych rozwinąłeś/rozwinęłaś swoje umiejętności matematyczne?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

96. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych podniosłeś/aś umiejętności rozwiązywania różnych problemów, występujących np. na lekcjach lub w życiu codziennym?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

97. Czy dzięki udziałowi w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych nabyłeś/aś jakąś wiedzę i umiejętności, które przydają Ci się w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych (np. egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

98. Czy zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, w których brałeś/aś udział w ramach projektu unijnego są nadal realizowane w szkole?

Tak Nie Nie wiem/trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 2 odpowiedź c lub w pyt. 3 odpowiedź i] PYTANIA DOTYCZĄCE TWOJEGO UDZIAŁU W ZAJĘCIACH W ZAKRESIE DORADZTWA EDUKACYJNO-ZAWODOWEGO

99. Czy udział w doradztwie edukacyjno-zawodowym pomógł Ci podjąć decyzje co do kierunku rozwoju Twojej kariery zawodowej i/lub dalszej edukacji?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

100. Czy doradztwo edukacyjno-zawodowe jest nadal realizowane dla uczniów Twojej szkoły?

Tak Nie Nie wiem/trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 2 odpowiedź d lub w pyt. 3 odpowiedź j] PYTANIA DOTYCZĄCE TWOJEGO UDZIAŁU W ZAJĘCIACH Z PSYCHOLOGIEM LUB PEDAGOGIEM

101. Czy udział w zajęciach z psychologiem lub pedagogiem pomógł Ci lepiej radzić sobie z różnymi problemami np. osobistymi lub rodzinnymi?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

102. Czy dzięki udziałowi w zajęciach z psychologiem lub pedagogiem dowiedziałeś/aś się, gdzie możesz uzyskać pomoc np. w celu rozwiązania problemów osobistych lub rodzinnych?

Nie Tak Trudno powiedzieć

103. Czy zajęcia z psychologiem lub pedagogiem są nadal realizowane dla uczniów Twojej szkoły?

Nie Tak Trudno powiedzieć

[jeżeli w pyt. 2 odpowiedź e lub w pyt. 3 odpowiedź k] PYTANIA DOTYCZĄCE OTRZYMANEGO PRZEZ CIEBIE STYPENDIUM

104. W jakim stopniu się zgadzasz lub nie zgadzasz z następującymi stwierdzeniami?

a. Otrzymanie stypendium jeszcze silniej zmotywowało mnie do dalszej nauki.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Opiekun dydaktyczny pomógł mi w dalszym rozwoju naukowym np. pomógł podjąć decyzję co do tego, w jakich dziedzinach powinienem/powinnam się dalej rozwijać.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

4.3. Kwestionariusz ankiety CAWI – nauczyciele

Wzór maila

Tytuł maila: Ankieta dla nauczycieli – uczestników projektów unijnych

<Imię i nazwisko uczestnika projektu>

<Adres zamieszkania uczestnika projektu>

W związku z Pana/Pani udziałem w projekcie unijnym <nazwa projektu> uprzejmie proszę o wypełnienie krótkiej ankiety. Ankieta skierowana jest do wszystkich nauczycieli, którzy uczestniczyli w projektach unijnych realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w tym do nauczycieli wychowania przedszkolnego, nauczycieli zatrudnionych w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących i szkołach zawodowych (także do nauczycieli kształcenia zawodowego), a także do instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Wypełniając ankietę będzie miał/a Pan/i okazję podzielić się swoimi opiniami i wrażeniami związanymi z udziałem w projekcie unijnym. Wyniki ankiety zostaną wykorzystane do tego, by lepiej dopasować tego typu projekty do potrzeb nauczycieli.

Pana/Pani dane osobowe otrzymaliśmy od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, który zarządza Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego realizowany był projekt unijny i zlecił nam przeprowadzenie ankiety. Wyraził/a Pan/i na to zgodę w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie unijnym.

Do niniejszej wiadomości dołączamy skan listu polecającego wystawionego nam przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zachęcającego do udziału w ankiecie.

Ankieta jest całkowicie anonimowa. Pana/Pani odpowiedzi na pytania w ankiecie zostaną wykorzystane wyłącznie do tworzenia zestawień statystycznych. Nie będzie możliwości zidentyfikowania jakich odpowiedzi udzieliła konkretna osoba.

Ankietę proszę wypełnić w wersji on-line. Ankieta rozpocznie się po kliknięciu w poniższy link.

<link do ankiety>

Jeżeli link jest nieaktywny, proszę go skopiować i wpisać w polu adresu przeglądarki internetowej i wcisnąć Enter.

W razie jakichkolwiek pytań lub wątpliwości proszę o kontakt mailowy lub telefoniczny <kontakt telefoniczny i mailowy do kierownika badania>

<Skan listu polecającego>

1. W momencie rozpoczęcia udziału w projekcie unijnym był/a Pan/i...?

a/ nauczycielem w ośrodku wychowania przedszkolnego

b/ nauczycielem w szkole podstawowej

c/ nauczycielem w gimnazjum

d/ nauczycielem w liceum ogólnokształcącym

e/ nauczycielem, w tym nauczycielem kształcenia zawodowego w zasadniczej szkole zawodowej

f/ nauczycielem, w tym nauczycielem kształcenia zawodowego w szkole branżowej I stopnia

g/ nauczycielem, w tym nauczycielem kształcenia zawodowego w technikum

h/ nauczycielem, w tym nauczycielem kształcenia zawodowego w szkole policealnej
i/ instruktorem praktycznej nauki zawodu

2. W jakiego typu działaniach brał/a Pan/i udział w ramach projektu unijnego?

Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

- a/ Studia podyplomowe ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela
- b/ Studia podyplomowe ukierunkowane na pozyskanie kwalifikacji doradcy edukacyjno-zawodowego
- c/ Studia podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych)
- d/ Inne studia podyplomowe ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu)
- e/ Kurs lub szkolenie ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela
- f/ Kurs lub szkolenie ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji doradców edukacyjno-zawodowych
- g/ Kurs kwalifikacyjny przygotowujący do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych)
- h/ Inny kurs lub szkolenie ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu)
- i/ Staż lub praktyka ukierunkowana na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela
- j/ Staż lub praktyka u pracodawcy, ukierunkowana na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych (wyłącznie dla nauczycieli szkół zawodowych)
- k/ Przystąpienie do egzaminu w celu uzyskania uprawnień egzaminatora w zawodzie instruktora praktycznej nauki zawodu
- l/ Udział w sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli wspartej w ramach projektu unijnego
- m/ inna forma wsparcia – proszę napisać jaka....

Proszę odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących studiów podyplomowych, w których wziął Pan/wzięła Pani udział w ramach projektu unijnego.

3. [Jeżeli w pyt. 2 odp. a] W jakim obszarze tematycznym realizowane były studia podyplomowe ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela?

Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

- a/ pedagogika specjalna (rozwój umiejętności pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniami z niepełnosprawnością)
- b/ stosowanie metod dydaktycznych i form organizacyjnych ukierunkowanych na rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych
- c/ stosowanie metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki
- d/ stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu
- e/ inny obszar tematyczny – proszę napisać jaki...

4. [Jeżeli w pyt. 2 odp. a lub b lub c lub d lub w pyt. 3 odpowiedź a lub b] Proszę ocenić w skali od 1 (ocena najniższa) do 5 (ocena najwyższa) jakość studiów podyplomowych, w których Pan/i uczestniczył/a w następujących kryteriach:

	1	2	4	4	5	Trudno powiedzieć/ Nie dotyczy
Dopasowanie programu studiów podyplomowych do Pana/Pani oczekiwań						
Dopasowanie poziomu studiów podyplomowych do Pana/Pani potrzeb						
Jakość wyposażenia (np. komputerów, innych maszyn i urządzeń) wykorzystywanego na zajęciach praktycznych						
Wyposażenie, wygoda i estetyka pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia teoretyczne						
Poziom wiedzy i kompetencji osób prowadzących zajęcia na studiach podyplomowych						
Umiejętności dydaktyczne osób prowadzących zajęcia na studiach podyplomowych (umiejętność przekazywania wiedzy, tłumaczenia skomplikowanych zagadnień itd.)						
Przyjazność, otwartość osób prowadzących zajęcia na studiach podyplomowych						
Proporcja zajęć praktycznych i teoretycznych w ramach studiów podyplomowych						
Pana/Pani zaangażowanie w naukę na studiach podyplomowych						
Dopasowanie harmonogramu zajęć w ramach studiów podyplomowych do Pana/Pani potrzeb i możliwości						
Organizacja kursu/szkolenia (np. przepływ informacji między uczestnikami studiów podyplomowych, a podmiotem prowadzącym studia, sprawność załatwiania wszelkich formalności itd.)						
Jakość materiałów dydaktycznych wykorzystywanych w czasie studiów podyplomowych (np. podręczników)						
Ogólna ocena studiów podyplomowych						

5. [Jeżeli w pyt. 4 odp. a] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych rozwinął/rozwinęła Pan/i następujące umiejętności:

	1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ umiejętność rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka/ucznia						
b/ umiejętność zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka/ucznia						

c/ umiejętność rozpoznawania indywidualnych możliwości psychofizycznych oraz czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie dziecka/ucznia						
d/ umiejętność stosowania pomocy dydaktycznych do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi						

6. [jeżeli w pyt. 4 odp. b] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności stosowania metod dydaktycznych i form organizacyjnych sprzyjających rozwijaniu u uczniów następujących umiejętności:

	1/ W ogólne	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ umiejętności przyrodnicze (rozumienie zjawisk przyrodniczych)						
b/ umiejętności matematyczne						
c/ umiejętności posługiwania się językiem obcym np. angielskim						
d/ umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, np. programami komputerowymi lub aplikacjami						
e/ umiejętności rozumienia tekstów np. artykułów popularnonaukowych						
f/ umiejętności krytycznego myślenia						
g/ umiejętności rozwiązywania problemów						
h/ umiejętności uczenia się, sprawnego przyswajania nowej						

wiedzy i umiejętności						
i/ umiejętności pracy zespołowej						
j/ kreatywność/ innowacyjność/ przedsiębiorczość						

7. [Jeżeli w pyt. 4 odp. c] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności stosowania metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

8. [Jeżeli w pyt. 4 odp. d] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności w zakresie:

	1/ W ogólne	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ obsługi urzędów cyfrowych oraz sprzętu informatycznego						
b/ wykorzystywania narzędzi cyfrowych w nauczaniu przedmiotowym, w tym wykorzystywanie cyfrowych programów i aplikacji wspomagających nauczanie oraz dydaktycznych serwisów internetowych						
c/ stosowania nowych metod kształcenia z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych						
d/ stosowania zasad bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni oraz bezpiecznego korzystania ze sprzętu komputerowego						
e/ wykorzystywania zasobów						

dydaktycznych dostępnych w Internecie						
f/ wykorzystywania w nauczaniu e-podręczników bądź e-materiałów						

9. [Jeżeli w pyt. 2 odp. b] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych rozwinął/rozwinęła Pan/i kwalifikacje/umiejętności niezbędne do świadczenia doradztwa edukacyjno-zawodowego wysokiej jakości dla uczniów w Pana/Pani szkole?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

10. [Jeżeli w pyt. 2 odp. c] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych jest Pan/i przygotowany/a do pracy w roli nauczyciela kształcenia zawodowego (w zawodzie, w którym się Pani/i kształcił/a na studiach podyplomowych)?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

11. [Jeżeli w pyt. 2 odp. d] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w studiach podyplomowych rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności/kompetencje branżowe/specjalistyczne (w branży, w której Pan/i uczy)?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

12. [Jeżeli w pyt. 2 odp. a lub b lub c lub d] W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na studiach podyplomowych w Pana/Pani pracy zawodowej?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

13. [Jeżeli w pyt. 2 odp. a lub b lub c lub d] Czy dzięki udziałowi w studiach podyplomowych jest Pan/i w stanie skutecznej przygotować Pana/Pani uczniów do egzaminów zewnętrznych (egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny, egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć / Nie dotyczy
------------------	------------	------------------	------------	------------------	---------------------------------

Proszę odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących kursu/szkolenia, w którym wziął Pan/wzięła Pani udział w ramach projektu unijnego.

14. [Jeżeli w pyt. 2 odp. e] W jakim obszarze tematycznym realizowany był kurs lub szkolenie ukierunkowane na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela, w którym wziął Pan/wzięła Pani udział?

Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

a/ pedagogika specjalna (rozwój umiejętności pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniami z niepełnosprawnością)

b/ stosowanie metod dydaktycznych i form organizacyjnych ukierunkowanych na rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych

c/ stosowanie metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki

d/ stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu

e/ inny obszar tematyczny – proszę napisać jaki...

15. [Jeżeli w pyt. 2 odp. e lub f lub g lub h] Proszę ocenić w skali od 1 (ocena najniższa) do 5 (ocena najwyższa) jakość kursu/szkolenia, w którym Pan/i uczestniczył/a w następujących kryteriach:

	1	2	4	4	5	Trudno powiedzieć/ Nie dotyczy
Dopasowanie programu kursu/szkolenia do Pana/Pani oczekiwań						
Dopasowanie poziomu kursu/szkolenia do Pana/Pani potrzeb						
Jakość wyposażenia (np. komputerów, innych maszyn i urządzeń) wykorzystywanego na zajęciach praktycznych						
Wyposażenie, wygoda i estetyka pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia teoretyczne						
Poziom wiedzy i kompetencji osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu						
Umiejętności dydaktyczne osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu (umiejętność przekazywania wiedzy, tłumaczenia skomplikowanych zagadnień itd.)						
Przyjazność, otwartość osób prowadzących zajęcia na kursie/szkoleniu						
Proporcja zajęć praktycznych i teoretycznych w ramach kursu/szkolenia						
Pana/Pani zaangażowanie w naukę na kursie/szkoleniu						
Dopasowanie harmonogramu zajęć w ramach kursu/szkolenia do Pana/Pani potrzeb i możliwości						
Organizacja kursu/szkolenia (np. przepływ informacji między uczestnikami kursu/szkolenia, a podmiotem prowadzącym kurs/szkolenie, sprawność załatwiania wszelkich formalności itd.)						
Jakość materiałów dydaktycznych wykorzystywanych w czasie kursu/szkolenia (np. podręczników)						
Ogólna ocena kursu/szkolenia						

16. [Jeżeli w pyt. 15 odp. a] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i następujące umiejętności:

	1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ umiejętność rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka/ucznia						
b/ umiejętność zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych						

i edukacyjnych dziecka/ucznia						
c/ umiejętność rozpoznawania indywidualnych możliwości psychofizycznych oraz czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie dziecka/ucznia						
d/ umiejętność stosowania pomocy dydaktycznych do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi						

17. [jeżeli w pyt. 15 odp. b] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności stosowania metod dydaktycznych i form organizacyjnych sprzyjających rozwijaniu u uczniów następujących umiejętności:

	1/ W ogólne	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ umiejętności przyrodnicze (rozumienie zjawisk przyrodniczych)						
b/ umiejętności matematyczne						
c/ umiejętności posługiwania się językiem obcym np. angielskim						
d/ umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, np. programami komputerowymi lub aplikacjami						
e/ umiejętności rozumienia tekstów np. artykułów popularnonaukowych						
f/ umiejętności krytycznego myślenia						
g/ umiejętności rozwiązywania problemów						
h/ umiejętności uczenia się, sprawnego						

przyswajania nowej wiedzy i umiejętności						
i/ umiejętności pracy zespołowej						
j/ kreatywność/ innowacyjność/ przedsiębiorczość						

18. [Jeżeli w pyt. 15 odp. c] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności stosowania metody eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i/lub matematyki?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

19. [Jeżeli w pyt. 15 odp. d] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności w zakresie:

	1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ obsługi urzędów cyfrowych oraz sprzętu informatycznego						
b/ wykorzystywania narzędzi cyfrowych w nauczaniu przedmiotowym, w tym wykorzystywanie cyfrowych programów i aplikacji wspomagających nauczanie oraz dydaktycznych serwisów internetowych						
c/ stosowania nowych metod kształcenia z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych						
d/ stosowania zasad bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni oraz bezpiecznego korzystania ze sprzętu komputerowego						
e/ wykorzystywania						

zasobów dydaktycznych dostępnych w Internecie						
f/ wykorzystywania w nauczaniu e-podręczników bądź e-materiałów						

20. [Jeżeli w pyt. 2 odp. f] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu rozwinął/rozwinęła Pan/i kwalifikacje/umiejętności niezbędne do świadczenia doradztwa edukacyjno-zawodowego wysokiej jakości dla uczniów w Pana/Pani szkole?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

21. [Jeżeli w pyt. 2 odp. g] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki udziałowi w kwalifikacyjnym kursie jest Pan/i przygotowany/a do pracy w roli nauczyciela kształcenia zawodowego (w zawodzie, w którym się Pani/i kształcił/a na kursie)?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

22. [Jeżeli w pyt. 2 odp. e lub f lub g lub h] W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na kursie/szkoleniu w Pana/Pani pracy zawodowej?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

23. [Jeżeli w pyt. 2 odp. e lub f lub g lub h] Czy dzięki udziałowi w kursie/szkoleniu jest Pan/i w stanie skutecznej przygotować Pana/Pani uczniów do egzaminów zewnętrznych (egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny, egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć / Nie dotyczy
------------------	------------	------------------	------------	------------------	---------------------------------

Pytania wspólne dla uczestników studiów podyplomowych oraz kursów/szkożeń w określonej tematyce (ten komunikat nie pojawi się w elektronicznej wersji ankiety)

24. [Jeżeli w pyt. 4 odp. a lub w pyt. 15 odp. a] Czy Pana/Pani zdaniem placówka edukacyjna, w której Pan/i pracuje zaspokaja w wystarczającym stopniu potrzeby dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci z niepełnosprawnościami?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-----------------------------

25. [Jeżeli w pyt. 25 odp. zdecydowanie nie lub raczej nie] Jakie są bariery w placówce edukacyjnej by zaspokoić potrzeby dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci z niepełnosprawnościami?

Proszę wskazać wszystkie, które dotyczą Pana/Pani placówki edukacyjnej. (*pytanie wielokrotnego wyboru*)

a/ Bariery architektoniczne

b/ Nauczyciele nie są odpowiednio przygotowani do pracy z takimi dziećmi

c/ Brakuje specjalistycznych zajęć rehabilitacyjnych takich dzieci

d/ Brakuje specjalistycznego wyposażenia dostosowanego do potrzeb takich dzieci

e/ Brakuje odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego dla takich dzieci

f/ Nie ma możliwości zapewnienia wyżywienia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami

g/ Inne przyczyny niedostosowania – proszę podać jakie ...

26. [jeżeli w pyt. 4 odp. b lub w pyt. 15 odp. b] Czy Pana/Pani zdaniem placówka edukacyjna, w której Pan/i pracuje rozwija w wystarczającym stopniu kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne uczniów?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-----------------------------

27. [jeżeli w pyt. 27 odp. zdecydowanie nie lub raczej nie] Jakie są bariery w placówce edukacyjnej by rozwijać kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne uczniów? Proszę wskazać wszystkie, które dotyczą Pana/Pani placówki edukacyjnej. *(pytanie wielokrotnego wyboru)*

- a/ Nauczyciele nie są odpowiednio przygotowani
- b/ Brakuje specjalistycznego wyposażenia/pomocy dydaktycznych
- c/ Brakuje czasu na lekcjach
- d/ Uczniowie nie są zainteresowani rozwijaniem kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych
- g/ Inne przyczyny – proszę podać jakie ...

28. [jeżeli w pyt. 4 odp. c lub w pyt. 15 odp. c] Czy Pana/Pani zdaniem w placówce edukacyjnej, w której Pan/i stosuje się w wystarczającym stopniu metodę eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i matematyki?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-----------------------------

29. [jeżeli w pyt. 29 odp. zdecydowanie nie lub raczej nie] Jakie są bariery w placówce edukacyjnej by stosować metodę eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych i matematyki? *(pytanie wielokrotnego wyboru)*

- a/ Nauczyciele nie są odpowiednio przygotowani do stosowania metody eksperymentu
- b/ Brakuje specjalistycznego wyposażenia/pomocy dydaktycznych do stosowania metody eksperymentu
- c/ Brakuje czasu na lekcjach, by stosować metodę eksperymentu
- d/ Uczniowie nie są zainteresowani zajęciami z zastosowaniem metody eksperymentu
- g/ Inne przyczyny – proszę podać jakie ...

30. [jeżeli w pyt. 4 odp. d lub w pyt. 15 odp. d] Czy Pana/Pani zdaniem w placówce edukacyjnej, w której Pan/i pracuje stosuje się w odpowiednim stopniu technologie informacyjno-komunikacyjne w nauczaniu?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-----------------------------

31. [jeżeli w pyt. 31 odp. zdecydowanie nie lub raczej nie] Jakie są bariery w placówce edukacyjnej by stosować technologie informacyjno-komunikacyjne w nauczaniu? *(pytanie wielokrotnego wyboru)*

- a/ Nauczyciele nie są odpowiednio przygotowani do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu
- b/ Brakuje specjalistycznego sprzętu komputerowego
- c/ Brakuje szerokopasmowego dostępu do Internetu
- d/ Brakuje czasu na lekcjach, by stosować technologie informacyjno-komunikacyjne
- e/ Uczniowie nie są zainteresowani zajęciami z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych
- f/ Inne przyczyny – proszę podać jakie ...

32. [jeżeli w pyt. 2 odp. b lub f] Czy Pana/Pani zdaniem w placówce edukacyjnej, w której Pan/i pracuje uczniowie mają wystarczający dostęp do wysokiej jakości doradztwa edukacyjno-zawodowego?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/ trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-----------------------------

33. [jeżeli w pyt. 33 odp. zdecydowanie nie lub raczej nie] Jakie są bariery w placówce edukacyjnej by zapewnić uczniom wystarczający dostęp do wysokiej jakości doradztwa edukacyjno-zawodowego? (pytanie wielokrotnego wyboru)

- a/ Doradcy edukacyjno-zawodowi zatrudnieni w szkole nie są odpowiednio przygotowani do świadczenia doradztwa
- b/ Brakuje specjalistycznych materiałów
- c/ Brakuje informacji na temat rynku pracy i możliwości edukacyjnych
- d/ Brakuje czasu na świadczenie doradztwa edukacyjno-zawodowego
- e/ Uczniowie nie są zainteresowani zajęciami z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego
- f/ Inne przyczyny – proszę podać jakie ...

Proszę odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących stażu/praktyki ukierunkowanej na rozwój umiejętności/kompetencji dydaktycznych/wychowawczych nauczyciela, w której wziął Pan/wzięła Pani udział w ramach projektu unijnego.

34. [jeżeli w pyt. 2 odp. i] W jakim stopniu się zgadza lub nie zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami?

a. Program stażu/praktyki był dobrze dopasowany do moich potrzeb i oczekiwań.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Podczas stażu/praktyki często korzystałem/am ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Podczas stażu/praktyki wykonywałem/am nie tylko najprostsze zadania, ale również bardziej skomplikowane zadania, które wykonują stali pracownicy instytucji.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Podczas stażu/praktyki miałem/am możliwość praktycznego zastosowania posiadanej wiedzy teoretycznej.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Opiekun stażu/praktyki był chętny do pomagania mi.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

35. [jeżeli w pyt. 2 odp. i] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki odbyciu stażu/praktyki rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności/kompetencje dydaktyczne i/lub wychowawcze?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

36. [jeżeli w pyt. 2 odp. i] W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na stażu/praktyce w Pana/Pani pracy zawodowej, jako nauczyciel?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

37. [jeżeli w pyt. 2 odp. i] Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki jest Pan/i w stanie skutecznej przygotować Pana/Pani uczniów do egzaminów zewnętrznych (egzamin ósmoklasisty, egzamin maturalny, egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć / Nie dotyczy
------------------	------------	------------------	------------	------------------	---------------------------------

Proszę odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących stażu/praktyki u pracodawcy, ukierunkowanej na rozwój umiejętności/kompetencji branżowych/specjalistycznych, w której wziął Pan/wzięła Pani udział w ramach projektu unijnego.

38. [jeżeli w pyt. 2 odp. j] W jakim stopniu się zgadza lub nie zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami?

a. Program stażu/praktyki był dobrze dopasowany do moich potrzeb i oczekiwań.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

b. Podczas stażu/praktyki często korzystałem/am ze specjalistycznych sprzętów i programów komputerowych.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

c. Podczas stażu/praktyki wykonywałem/am nie tylko najprostsze zadania, ale również bardziej skomplikowane zadania, które wykonują stali pracownicy firmy.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

d. Podczas stażu/praktyki miałem/am możliwość praktycznego zastosowania posiadanej wiedzy teoretycznej.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

e. Opiekun stażu/praktyki był chętny do pomagania mi.

Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Trudno powiedzieć
------------------------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	--------------------------	-------------------

39. [jeżeli w pyt. 2 odp. j] Proszę ocenić w jakim stopniu dzięki odbyciu stażu/praktyki rozwinął/rozwinęła Pan/i umiejętności/kompetencje branżowe/specjalistyczne (w branży, w której Pan/i uczy)?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

40. [jeżeli w pyt. 2 odp. j] W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na stażu/praktyce w Pana/Pani pracy zawodowej, jako nauczyciel?

1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
------------	---------------------	---------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------

41.

42. [jeżeli w pyt. 2 odp. j] Czy dzięki odbyciu stażu/praktyki jest Pan/i w stanie skutecznej przygotować Pana/Pani uczniów do egzaminów zewnętrznych (egzamin maturalny, egzamin na kwalifikację zawodową)?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć / Nie dotyczy
------------------	------------	------------------	------------	------------------	---------------------------------

Proszę odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących Pana/Pani udziału w sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli wspartej w ramach projektu unijnego.

43. Proszę ocenić, w jakim stopniu dzięki Pana/Pani udziałowi w sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli:

	1/ W ogóle	2/ W niskim stopniu	3/ W umiarkowanym stopniu	4/ W wysokim stopniu	5/ W bardzo wysokim stopniu	Trudno powiedzieć
a/ ...wymienił/a się Pan/i doświadczeniami z innymi nauczycielami?						
b/ ...nabył/a Pan/i nową wiedzę i umiejętności przydatne w pracy nauczyciela?						
c/ ...nawiązał/a Pan/i trwałą znajomość z innymi nauczycielami, rozszerzył/a sieć kontaktów zawodowych						
d/ ...zrealizował/a Pan/i wspólnie z innymi nauczycielami, także spoza Pana/Pani szkoły, projekt lub inicjatywę						

Pytanie końcowe do nauczycieli szkół zawodowych (ten komunikat nie pojawi się w elektronicznej wersji ankiety)

[jeżeli w pyt. 1 odpowiedź e lub f lub g lub h] Czy realizacja projektu unijnego w Pana/Pani szkole sprawiła, iż zwiększyło się zainteresowanie absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w Pana/Pani szkole?

Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
------------------	------------	------------------	------------	------------------	-------------------

Uprzejmie dziękujemy za wypełnienie ankiety!

4.4. Kwestionariusz ankiety CAWI dla rodziców dzieci

Wzór maila

Tytuł maila: Ankieta dla rodzica dziecka, które uczęszcza(ło) do przedszkola biorącego udział w projekcie unijnym

Rodzic/opiekun dziecka:

<Imię i nazwisko dziecka>

<Adres zamieszkania dziecka>

W związku z uczęszczaniem Pana/Pani dziecka do przedszkola, w którym realizowany był projekt <nazwa projektu> (w ankiecie: „projekt unijny”) uprzejmie proszę o wypełnienie krótkiej ankiety.

Wypełniając ankietę będzie miał/a Pan/i okazję podzielić się swoimi opiniami i wrażeniami związanymi z uczęszczaniem Pana/Pani dziecka do przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny. Wyniki ankiety zostaną wykorzystane do tego, by lepiej dopasować tego typu projekty do potrzeb dzieci i ich rodziców.

Dane osobowe Pana/Pani dziecka otrzymaliśmy od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, który zarządza Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego realizowany był projekt unijny w przedszkolu i zlecił nam przeprowadzenie ankiety. Wyraził/a Pan/Pani na to zgodę w momencie rozpoczęcia udziału dziecka w projekcie unijnym. Dane przetwarzamy wyłącznie na potrzeby przeprowadzenia ankiety.

Poniżej niniejszej wiadomości znajduje się wzór ankiety, dzięki czemu może Pan/Pani przejrzeć jej treść przed przystąpieniem do wypełnienia ankiety. Dołączamy także skan listu polecającego wystawionego nam przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zachęcającego do udziału w ankiecie.

Ankieta jest całkowicie anonimowa. Pana/Pani odpowiedzi na pytania w ankiecie zostaną wykorzystane wyłącznie do tworzenia zestawień statystycznych. Nie będzie możliwości zidentyfikowania jakich odpowiedzi udzieliła konkretna osoba.

Ankietę proszę wypełnić w wersji on-line. Ankieta rozpocznie się po kliknięciu w poniższy link.

<link do ankiety>

Jeżeli link jest nieaktywny, proszę go skopiować i wpisać w polu adresu przeglądarki internetowej i wcisnąć Enter.

W razie jakichkolwiek pytań lub wątpliwości proszę o kontakt mailowy lub telefoniczny <kontakt telefoniczny i mailowy do kierownika projektu>.

<Skan ankiety> <Skan listu polecającego>

Wzór kwestionariusza ankiety CAWI

1/ Z jakiego typu wsparcia w ramach projektu unijnego realizowanego w przedszkolu skorzystało Pana/Pani dziecko?

- a/ Uczęszczanie do przedszkola, w którym w ramach projektu unijnego utworzono nowe miejsca wychowania przedszkolnego
- b/ Udział w zajęciach dodatkowych realizowanych w przedszkolu, finansowanych ze środków projektu unijnego (np. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, muzyczne; logopedyczne; gimnastyka korekcyjna i inne)
- c/ Finansowanie ze środków projektu unijnego kosztów pobytu dziecka w przedszkolu przez okres max. 12 miesięcy
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć

2/ W jakim stopniu jest Pan/i zadowolony/a z następujących aspektów funkcjonowania przedszkola, do którego uczęszcza(ło) Pana/Pani dziecko?

	Zdecydowanie niezadowolony/a	Raczej niezadowolony/a	Raczej zadowolony/a	Zdecydowanie zadowolony/a	Nie wiem/trudno powiedzieć/nie dotyczy
a/ Lokalizacja przedszkola					
b/ Godziny otwarcia przedszkola					
c/ Kwalifikacje nauczycieli					
d/ Podejście nauczycieli do dziecka					
e/ Liczba dzieci przypadających na jednego nauczyciela					
f/ Oferta zajęć					
g/ Wyżywienie					
h/ Wyposażenie przedszkola					
i/ Wysokość opłat ponoszonych przez rodziców					
j/ Zaspokajanie potrzeb mojego dziecka związanych z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi					

3/ [jeżeli w pytaniu 2] odpowiedź „zdecydowanie niezadowolony/a” lub „raczej niezadowolony/a”] Jakie są bariery w przedszkolu by zaspokoić potrzeby Pana/Pani dziecka związane z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi?

Proszę wskazać wszystkie, które dotyczą Pana/Pani dziecka. (pytanie wielokrotnego wyboru)

- a/ Nie dotyczy/Nie jestem rodzicem dziecka z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi
- b/ Bariery architektoniczne
- c/ Nauczyciele nie są odpowiednio przygotowani do pracy z dzieckiem takim jak moje
- d/ Brakuje specjalistycznych zajęć rehabilitacyjnych dla dziecka takiego jak moje

- e/ Brakuje specjalistycznego wyposażenia dostosowanego do potrzeb dziecka takiego jak moje
- f/ Brakuje odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego dla dziecka takiego jak moje
- g/ Nie ma możliwości zapewnienia wyżywienia dla dziecka ze specjalnymi potrzebami pokarmowymi takiego jak moje
- h/ Inne przyczyny niedostosowania do potrzeb dziecka związanych z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi – proszę podać jakie ...
- i/ Nie wiem/trudno powiedzieć

4/ Jak długo Pana/Pani dziecko uczęszcza/ło do tego przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny?

- a/ Krócej niż 1 rok przedszkolny
- b/ 1 rok przedszkolny
- c/ 2 lata przedszkolne
- d/ 3 lata przedszkolne
- e/ 4 lata przedszkolne i więcej

5/ Czy Pana/Pani dziecko aktualnie nadal uczęszcza do tego przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny?

- a/ Nie
- b/ Tak

6/ [jeżeli w pyt. 5 odpowiedź „nie”] Dlaczego Pana/Pani dziecko nie uczęszcza już do tego przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny?

Proszę wskazać max. 3 najistotniejsze przyczyny. (pytanie wielokrotnego wyboru)

- a/ Dziecko ukończyło wiek przedszkolny i zaczęło naukę w szkole podstawowej
- b/ Przedszkole nie zaoferowało miejsca dla mojego dziecka w kolejnych latach, po zakończeniu projektu unijnego
- c/ Opłaty za przedszkole, po zakończeniu projektu unijnego, były za wysokie
- d/ Dziecko poszło do innego przedszkola z innych powodów niż zbyt wysokie opłaty
- e/ Inne przyczyny – proszę napisać jakie...

7/ Czy w okresie, w którym Pana/Pani dziecko uczęszczało do przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny znacząco wzrosły opłaty za przedszkole ponoszone przez rodziców?

- a/ Nie
- b/ Tak
- c/ Nie wiem/trudno powiedzieć

8/ [jeżeli w pyt. 7 odpowiedź „tak”] Z jakiego powodu znacząco wzrosły opłaty za przedszkole ponoszone przez rodziców?

- a/ Zakończenie finansowania kosztów pobytu dziecka w przedszkolu ze środków projektu unijnego
- b/ Inne powody – proszę napisać jakie...
- c/ Nie wiem/trudno powiedzieć

9/ W jaki sposób zapewni(a)by Pan/Pani opiekę nad dzieckiem, gdyby nie dostało się ono do przedszkola, w którym realizowany był projekt unijny? Proszę wybrać jedną, najbardziej pasującą do Pana/Pani sytuacji odpowiedź.

- a/ Dziecko uczęszczałoby do innego przedszkola,
- b/ Jeden z rodziców/opiekunów zrezygnowałby z pracy zawodowej lub kształcenia, np. biorąc urlop wychowawczy,
- c/ Jeden z rodziców znacząco ograniczyłby pracę zawodową lub kształcenie,
- d/ Oboje rodziców znacząco ograniczyłoby pracę zawodową lub kształcenie,
- e/ Rodzice/opiekunowie dziecka tak zorganizowałiby swoją pracę zawodową lub kształcenie by móc opiekować się dzieckiem jednak bez ograniczania czasu pracy zawodowej lub kształcenia,

- f/ Opieką nad dzieckiem zajęłyby się inny członek rodziny (np. babcia) lub przyjaciel rodziny, który i tak nie pracuje zawodowo,
- g/ Opieką nad dzieckiem zajęłyby się inny członek rodziny (np. babcia) lub przyjaciel rodziny, który musiałby zrezygnować lub znacząco ograniczyć pracę zawodową,
- h/ Zatrudnilibyśmy nianię lub opiekunkę,
- i/ Inny sposób – proszę napisać jaki
- j/ Nie wiem/trudno powiedzieć

10/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] W jakiego typu zajęciach dodatkowych w przedszkolu finansowanych ze środków projektu unijnego uczestniczyło Pana/Pani dziecko?

Proszę wskazać wszystkie typy zajęć dodatkowych finansowanych ze środków projektu unijnego, w których uczestniczyło Pana/Pani dziecko (*pytanie wielokrotnego wyboru*)

- a/ Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w zakresie przygotowania do nauki czytania i pisania
- b/ Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w zakresie kompetencji matematycznych
- c/ Rytmika, zajęcia muzyczne
- d/ Zajęcia teatralne
- e/ Zajęcia logopedyczne
- f/ Zajęcia z języka obcego
- g/ Inne zajęcia wspomagające rozwój intelektualny dziecka
- h/ Gimnastyka korekcyjna
- i/ Inne zajęcia terapeutyczne wspomagające rozwój motoryczny (fizyczny) dziecka
- j/ Doradztwo psychologiczne/psychoterapia
- k/ Innego typu zajęcia – proszę napisać jakie ...

11/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] Jak ogólnie ocenia Pan/Pani jakość zajęć dodatkowych realizowanych w przedszkolu w ramach projektu unijnego, w których uczestniczyło Pana/Pani dziecko?

- a/ Zdecydowanie źle
- b/ Raczej źle
- c/ Ani dobrze, ani źle
- d/ Raczej dobrze
- e/ Zdecydowanie dobrze
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

12/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] Czy dzięki udziałowi w tych zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach projektu unijnego Pana/Pani dziecko...:

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/trudno powiedzieć
...rozwinęło umiejętność komunikowania się z innymi ludźmi						
...lepiej funkcjonuje w grupie						
...rozwinęło swoją sprawność fizyczną						
...rozwinęło się intelektualnie (np. w zakresie czytania, pisania, liczenia, logicznego myślenia itd.)						
...rozwinęło się emocjonalnie (np.						

w zakresie umiejętności radzenia sobie z emocjami)						
--	--	--	--	--	--	--

13/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] Proszę krótko napisać jakie inne efekty udziału Pana/Pani dziecka w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach projektu unijnego Pan/Pani dostrzega? (odpowiedź na pytanie nie jest obowiązkowa)

...

14/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] Czy zajęcia dodatkowe realizowane w przedszkolu w ramach projektu unijnego cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

15/ [jeżeli w pyt. 1 odpowiedź „b”] Czy po zakończeniu projektu unijnego zajęcia dodatkowe w przedszkolu były kontynuowane?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć

16/ [jeżeli w pyt. 15 odpowiedź a lub b] Czy po zakończeniu projektu unijnego rodzice musieli płacić za te zajęcia dodatkowe?

- a/ Nie
- b/ Tak
- c/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Uprzejmie dziękujemy za wypełnienie ankiety!

4.5. Kwestionariusz ankiety CAWI dla beneficjentów

Sekcja a (wszyscy beneficjenci)

1/ Proszę zaznaczyć Działanie RPO WL, w ramach którego realizowany był projekt.

- a/ 12.1 Edukacja przedszkolna
- b/ 12.2 Kształcenie ogólne
- c/ 12.3 Kształcenie ustawiczne w zakresie ICT i języków obcych
- d/ 12.4 Kształcenie zawodowe
- e/ 12.5 Edukacja przedszkolna w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego
- f/ 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego

2/ [jeżeli w pyt. 1 odp. a lub e] Jakiego typu projekt był realizowany? Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

- a/ Typ projektu 1) Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku przedszkolnym lub dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.
- b/ Typ projektu 2) Rozszerzenie oferty o zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów oraz dodatkowe zajęcia, które pozwolą na zwiększenie kompetencji społecznych lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównywanie deficytu wynikającego z niepełnosprawności.

3/ [jeżeli w pyt. 1 odp. c] Jakiego typu projekt był realizowany? Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

- a/ Typ projektu 1) Szkolenia z zakresu ICT zakończone procesem certyfikacji.
- b/ Typ projektu 2) Szkolenia językowe zakończone procesem certyfikacji.

4/ [jeżeli w pyt. 1 odp. d] Jakiego typu projekt był realizowany? Możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

- a/ Typ projektu 1) Projekty w zakresie: a) zwiększenia współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami (...), b) współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi (...), c) aktualizowania przez nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu swojej wiedzy (...), d) wdrażania nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego, e) dodatkowych zajęć specjalistycznych, umożliwiających uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych, f) wsparcia uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy, g) wyposażenia pracowni przedmiotów zawodowych, h) organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych tzw. *transversal skills* niezbędnych na rynku pracy (w tym nauczanie eksperymentalne i indywidualizacja pracy z uczniem) (...), i) organizowania i udzielania doradztwa zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej, j) promocji kształcenia zawodowego, w tym organizacji/udziału w targach edukacyjnych, k) programów pomocy stypendialnej dla uczniów szczególnie uzdolnionych.
- b/ Typ projektu 2) Organizacja i prowadzenie dla osób dorosłych: a) kwalifikacyjnych kursów zawodowych, b) kursów umiejętności zawodowych, c) innych kursów umożliwiających uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.
- c/ Typ projektu 3) Możliwość potwierdzania kwalifikacji w zawodzie poprzez odpowiednie egzaminy.

Sekcja b (beneficjenci projektów w ramach Działania 12.1 lub 12.5 , w ramach których utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej [jeżeli w pyt. 2 odp. a]

5/ Ile nowych miejsc edukacji przedszkolnej utworzono na skutek realizacji projektu?

Wpisz liczbę...

6/ Ile spośród nowych miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych na skutek realizacji projektu jest przystosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością (posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego)?

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

7/ Ile spośród nowych miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektu funkcjonuje w roku przedszkolnym 2020/2021 tzn. jest wpisanych w arkusze organizacyjne placówek, w których utworzono te miejsca?

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

8/ Ile spośród nowych miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektu było faktycznie zajętych przez dzieci zapisane do placówek wg stanu na dzień 30 września 2020 r.?

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

9/ Ile miejsc edukacji przedszkolnej było łącznie w roku przedszkolnym poprzedzającym rok realizacji projektu w placówkach, w których utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej na skutek realizacji projektu? Proszę uwzględnić dane z arkuszy organizacyjnych tych placówek.

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

10/ Ile miejsc edukacji przedszkolnej jest łącznie w roku przedszkolnym 2020/2021 w placówkach, w których utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej na skutek realizacji projektu?

Proszę uwzględnić dane z arkuszy organizacyjnych tych placówek. Proszę uwzględnić wszystkie miejsca edukacji przedszkolnej funkcjonujące w tych placówkach, a nie tylko te utworzone w ramach projektu.

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

11/ Ile spośród miejsc edukacji przedszkolnej w placówkach, w których utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej na skutek realizacji projektu było faktycznie zajętych przez dzieci zapisane do placówek wg stanu na dzień 30 września 2020 r.? Proszę uwzględnić wszystkie miejsca edukacji przedszkolnej funkcjonujące w tych placówkach, a nie tylko te utworzone w ramach projektu.

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

12/ Ile spośród dzieci zapisanych do przedszkola/oddziału przedszkolnego wg stanu na dzień 30 września 2020 r. to dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?

a/ Wpisz liczbę...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

13/ Dlaczego nie wszystkie miejsca edukacji przedszkolnej były faktycznie zajęte przez dzieci zapisane do przedszkola we stanu na dzień 30 września 2020 r.? Proszę wskazać max. 2 najistotniejsze przyczyny.

- a/ Ograniczenia liczby przyjęć dzieci związane z epidemią koronawirusa
- b/ Brak chętnych
- c/ Koszty, które muszą ponieść rodzice za edukację przedszkolną są dla nich zbyt wysokie
- d/ Inne przyczyny – proszę napisać jakie ...
- e/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- f/ Nie dotyczy - wszystkie miejsca edukacji przedszkolnej były faktycznie zajęte przez dzieci zapisane do przedszkola wg stanu na dzień 30 września 2020 r.

Sekcja c (beneficjenci projektów w ramach Działania 12.1 lub 12.5 , w ramach których rozszerzono ofertę owp o zajęcia dodatkowe) [jeżeli w pyt. 2 odp. b]

14/ W ilu placówkach rozszerzono ofertę o zajęcia dodatkowe na skutek realizacji projektu?

- a/ Wpisz liczbę...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

15/ Czy zajęcia dodatkowe realizowane w placówkach w ramach projektu cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

16/ Czy po zakończeniu projektu zajęcia dodatkowe w placówkach były kontynuowane?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych placówkach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Nie dotyczy – projekt jest nadal w trakcie realizacji

17/ [jeżeli w pyt. 16 odpowiedź a lub b] Czy po zakończeniu projektu rodzice musieli płacić za te zajęcia dodatkowe?

- a/ Nie
- b/ Tak
- c/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Sekcja d (beneficjenci projektów w ramach Działania 12.2 i 12.6) [jeżeli w pyt. 1 odp. b lub f]

18/ Jakiego typu formy wsparcia (dla uczniów, nauczycieli, szkół) zostały zastosowane w ramach projektu? Proszę zaznaczyć wszystkie formy wsparcia udzielonego w ramach projektu.

- a/ zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów
- b/ doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów
- c/ pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów
- d/ kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu

- e/ wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych
- f/ wyposażenie pracowni ICT (komputerowych)
- g/ inne – jakie? ...

Pytania dotyczące formy wsparcia „Zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów” [jeżeli w pyt. 18 odp. a]

19/ W ilu szkołach realizowano w ramach projektu zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów?

- a/ Wpisz liczbę szkół...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

20/ Czy zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

21/ Czy po zakończeniu projektu zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów były kontynuowane w szkołach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych szkołach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów” [jeżeli w pyt. 18 odp. b]

22/ W ilu szkołach realizowano w ramach projektu doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów?

- a/ Wpisz liczbę szkół...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

23/ Czy doradztwo edukacyjno-zawodowe cieszyło się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

24/ Czy po zakończeniu projektu doradztwo edukacyjno-zawodowe było kontynuowane w szkołach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu

- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych szkołach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów” [jeżeli w pyt. 18 odp. c]

25/ W ilu szkołach realizowano w ramach projektu pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów?

- a/ Wpisz liczbę szkół...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

26/ Czy pomoc psychologiczno-pedagogiczna cieszyła się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

27/ Czy po zakończeniu projektu pomoc psychologiczno-pedagogiczna była kontynuowana w szkołach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część wsparcia psychologiczno-pedagogicznego lub było realizowane rzadziej lub było realizowane tylko w niektórych szkołach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu” [jeżeli w pyt. 18 odp. d]

28/ Nauczyciele z ilu szkół uczestniczyli w kursach lub szkoleniach lub studiach podyplomowych lub innych formach podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu?

- a/ Wpisz liczbę szkół...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

29/ Czy kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli cieszyły się dużym zainteresowaniem nauczycieli – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych” [jeżeli w pyt. 18 odp. e]

30/ Czy po zakończeniu projektu zakupione wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych jest wykorzystywane?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wyposażenie pracowni ICT (komputerowych)” [jeżeli w pyt. 18 odp. f]

31/ Czy po zakończeniu projektu zakupione wyposażenie pracowni ICT (komputerowych) jest wykorzystywane?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Sekcja e (beneficjenci projektów w ramach Działania 12.4, typ projektu 1) [jeżeli w pyt. 4 odp. A]

32/ Jakiego typu formy wsparcia (dla uczniów, nauczycieli, szkół/placówek) zostały zastosowane w ramach projektu? Proszę zaznaczyć wszystkie formy wsparcia udzielonego w ramach projektu.

- a/ staże lub praktyki zawodowe dla uczniów szkół zawodowych u pracodawców
- b/ dodatkowe zajęcia specjalistyczne, umożliwiające uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych
- c/ wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy
- d/ zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów
- e/ doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów
- f/ pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów
- g/ kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy aktualizowania przez nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu swojej wiedzy
- h/ wyposażenie pracowni przedmiotów zawodowych
- i/ wsparcie w zakresie zwiększenia współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami
- j/ wsparcie w zakresie zwiększenia/nawiązania współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi
- k/ wdrażanie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego
- l/ promocja kształcenia zawodowego, w tym organizacji/udziału szkół/placówek w targach edukacyjnych
- m/ inne – jakie? ...

Pytania dotyczące formy wsparcia „Staże lub praktyki zawodowe dla uczniów szkół zawodowych u pracodawców” [jeżeli w pyt. 32 odp. a]

33/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu staże lub praktyki zawodowe dla uczniów szkół zawodowych u pracodawców?

- a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

34/ Czy staże lub praktyki zawodowe u pracodawców cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów szkół zawodowych– uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

35/ Czy po zakończeniu projektu staże lub praktyki zawodowe u pracodawców były nadal realizowane dla uczniów szkół zawodowych, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowane były staże/praktyki zawodowe dla mniejszej liczby uczniów lub były krótsze lub były realizowane tylko w niektórych szkołach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie itd.)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Dodatkowe zajęcia specjalistyczne, umożliwiające uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych” [jeżeli w pyt. 32 odp. b]

36/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu dodatkowe zajęcia specjalistyczne, umożliwiające uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych?

- a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

37/ Czy zajęcia specjalistyczne, umożliwiające uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

38/ Czy po zakończeniu projektu zajęcia specjalistyczne, umożliwiające uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych były kontynuowane w szkołach/placówkach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych szkołach/placówkach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć

e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy” [jeżeli w pyt. 32 odp. c]

39/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy?

- a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

40/ Czy wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy cieszyło się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

41/ Czy po zakończeniu projektu wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy było kontynuowane w szkołach/placówkach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. wsparcia się uczniów w uzyskaniu tylko niektórych uprawnień lub wsparcie realizowane jest tylko w niektórych szkołach/placówkach spośród tych, które uczestniczyły w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów” [jeżeli w pyt. 32 odp. d]

42/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów?

- a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

43/ Czy zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów cieszyły się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

44/ Czy po zakończeniu projektu zajęcia przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów były kontynuowane w szkołach/placówkach, które uczestniczyły w projekcie?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu

b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych szkołach/placówkach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)

c/ Nie

d/ Nie wiem/trudno powiedzieć

e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów” [jeżeli w pyt. 32 odp. e]

45/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów?

a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

46/ Czy doradztwo edukacyjno-zawodowe cieszyło się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

a/ Zdecydowanie nie

b/ Raczej nie

c/ Ani tak, ani nie

d/ Raczej tak

e/ Zdecydowanie tak

f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

47/ Czy po zakończeniu projektu doradztwo edukacyjno-zawodowe było kontynuowane w szkołach/placówkach, które uczestniczyły w projekcie?

a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu

b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część zajęć w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego lub były realizowane rzadziej lub były realizowane tylko w niektórych szkołach/placówkach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)

c/ Nie

d/ Nie wiem/trudno powiedzieć

e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów” [jeżeli w pyt. 32 odp. f]

48/ W ilu szkołach/placówkach realizowano w ramach projektu pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów?

a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...

b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

49/ Czy pomoc psychologiczno-pedagogiczna cieszyła się dużym zainteresowaniem uczniów – uczestników projektu?

a/ Zdecydowanie nie

b/ Raczej nie

c/ Ani tak, ani nie

d/ Raczej tak

e/ Zdecydowanie tak

f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

50/ Czy po zakończeniu projektu pomoc psychologiczno-pedagogiczna była kontynuowana w szkołach/placówkach, które uczestniczyły w projekcie?

a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu

- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. realizowana była tylko część wsparcia psychologiczno-pedagogicznego lub było realizowane rzadziej lub było realizowane tylko w niektórych szkołach/placówkach spośród wszystkich uczestniczących w projekcie)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Projekt jest w trakcie realizacji

Pytania dotyczące formy wsparcia „Kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy aktualizowania przez nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu swojej wiedzy” [jeżeli w pyt. 32 odp. g]

51/ Nauczyciele z ilu szkół/placówek uczestniczyli w kursach lub szkoleniach lub studiach podyplomowych lub innych formach aktualizowania swojej wiedzy?

- a/ Wpisz liczbę szkół/placówek...
- b/ Nie wiem/Trudno powiedzieć/Brak danych

52/ Czy kursy/szkolenia/studia podyplomowe i inne formy aktualizowania wiedzy nauczycieli cieszyły się dużym zainteresowaniem nauczycieli – uczestników projektu?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wyposażenie pracowni przedmiotów zawodowych” [jeżeli w pyt. 32 odp. h]

53/ Czy po zakończeniu projektu zakupione wyposażenie w pracowniach przedmiotów zawodowych jest wykorzystywane?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- g/ Nie dotyczy – projekt jest nadal w trakcie realizacji

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wsparcie w zakresie zwiększenia współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami” [jeżeli w pyt. 32 odp. i]

54/ Czy po zakończeniu projektu współpraca szkół/placówek z pracodawcami, z którymi nawiązano/rozszerzono współpracę jest kontynuowana?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. mniej intensywnie, tylko w niektórych zakresach)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Nie dotyczy – projekt jest nadal w trakcie realizacji

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wsparcie w zakresie zwiększenia/nawiązania współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi” [jeżeli w pyt. 32 odp. j]

55/ Czy po zakończeniu projektu współpraca szkół/placówek z uczelniami wyższymi, z którymi nawiązano/rozszerzono współpracę jest kontynuowana?

- a/ Tak, w takim samym zakresie, jak w ramach projektu
- b/ Tak, ale w mniejszym zakresie (np. mniej intensywnie, tylko w niektórych zakresach)
- c/ Nie
- d/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- e/ Nie dotyczy – projekt jest nadal w trakcie realizacji

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Wdrażanie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego” [jeżeli w pyt. 32 odp. k]

56/ Czy wdrożone w ramach projektu nowe, innowacyjne formy nauczania zawodowego są po zakończeniu projektu nadal stosowane w szkołach/placówkach, w których wdrażano projekt?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć
- g/ Nie dotyczy – projekt jest nadal w trakcie realizacji

Pytanie dotyczące formy wsparcia „Promocja kształcenia zawodowego, w tym organizacji/udziału szkół/placówek w targach edukacyjnych” [jeżeli w pyt. 32 odp. l]

57/ Czy udział szkół/placówek w targach edukacyjnych i inne zastosowane formy promocji kształcenia zawodowego przyczyniły się do wzrostu zainteresowania absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w szkołach zawodowych/placówkach, w których realizowany był projekt?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Sekcja f (beneficjenci projektów realizowanych w ramach Działania 12.3 i Działania 12.4 typ projektu 2 i 3) [jeżeli w pyt. 1 odp. c lub w pyt. 4 odp. b lub c]

58/ Czy kursy/szkolenia realizowane w ramach projektu cieszyły się dużym zainteresowaniem dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

Sekcja g (wszyscy beneficjenci)

59/ Czy realizowali Państwo projekt samodzielnie czy w partnerstwie z innym podmiotem/innymi podmiotami?

- a/ samodzielnie

b/ w partnerstwie z innym podmiotem/innymi podmiotami

60/ [jeżeli w pyt. 59 odp. b] Dlaczego zdecydowali się Państwo na realizację projektu w partnerstwie z innym podmiotem/innymi podmiotami? Proszę zaznaczyć max. 2 najistotniejsze powody.

- a/ Realizacja projektu w partnerstwie była wymagana lub premiowana przez instytucję organizującą nabór wniosków
- b/ Nie mieliśmy potencjału niezbędnego do realizacji projektu np. wymaganego doświadczenia w realizacji innych projektów, zabezpieczenia finansowego itd.
- c/ Realizacja projektu w partnerstwie miała zwiększyć jakość wsparcia udzielanego w ramach projektu
- d/ Realizacja projektu w partnerstwie miała zwiększyć skalę realizacji projektu (np. poprzez objęcie wsparciem większej liczby osób)
- e/ Realizacja projektu w partnerstwie miała umożliwić łatwiejsze dotarcie do grupy docelowej projektu
- f/ Inne powody – proszę napisać jakie...

61/ [jeżeli w pyt. 59 odp. b] Czy realizacja projektu w partnerstwie z innym podmiotem/innymi podmiotami zamiast samodzielnie przez Państwa instytucję ...

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Nie wiem/trudno powiedzieć
...pozwoliła na zwiększenie jakości wsparcia udzielanego w ramach projektu?						
...pozwoliła na zwiększenie skali realizacji projektu (np. poprzez objęcie wsparciem większej liczby osób)?						
...ułatwiła dotarcie do grupy docelowej projektu?						

62/ Czy poszczególne działania w ramach projektu (np. zajęcia dodatkowe, kursy, szkolenia itd.) realizowane były przy wykorzystaniu infrastruktury utworzonej/zakupionej/zmodernizowanej w ramach projektów zrealizowanych w ramach Osi Priorytetowej 13 *Infrastruktura Społeczna* RPO WL?

- a/ Nie
- b/ Tak
- c/ Nie wiem/trudno powiedzieć

63/ Jakie problemy/trudności wystąpiły w toku realizacji projektu? Proszę zaznaczyć max. 3 najistotniejsze problemy/trudności.

- a/ Niskie zainteresowanie potencjalnych uczestników projektu udziałem w oferowanych formach wsparcia
- b/ Brak formalnej możliwości wsparcia grup docelowych, dla których wsparcie w projekcie byłoby zasadne – proszę napisać jakich grup docelowych...
- c/ Brak formalnej możliwości zastosowania form wsparcia, których zastosowanie byłoby zasadne – proszę napisać jakich form wsparcia...
- d/ Brak kwalifikowalności niektórych wydatków, których poniesienie w ramach projektu byłoby zasadne – proszę napisać jakich wydatków...

- e/ Zbyt niski budżet projektu uniemożliwiający realizację wsparcia w większej skali (np. objęcie wsparciem większej liczby osób)
- f/ Zbyt niski budżet projektu uniemożliwiający realizację wsparcia lepszej jakości
- g/ Problemy z pozyskaniem wykonawców zewnętrznych poszczególnych działań w ramach projektu – proszę napisać jakich działań...
- h/ Trudności z rekrutacją osób do zespołu projektowego (personelu projektu) – proszę napisać, z rekrutacją osób na jakie stanowiska mieli Państwo trudności...
- i/ Konieczność modyfikacji założeń projektu ze względu na epidemię koronawirusa
- j/ Konieczność modyfikacji założeń projektu z innych powodów – proszę napisać jakich...
- k/ Inne problemy/trudności – proszę napisać jakie...
- l/ Nie wystąpiły żadne problemy/trudności w toku realizacji projektu.

64/ Czy patrząc z perspektywy czasu, Pana/Pani zdaniem można by zrezygnować z jakichś elementów projektu (np. form wsparcia, działań promocyjnych itd.) bez istotnej szkody dla jakości wsparcia i uzyskanych efektów?

- a/ Zdecydowanie nie
- b/ Raczej nie
- c/ Ani tak, ani nie
- d/ Raczej tak
- e/ Zdecydowanie tak
- f/ Nie wiem/trudno powiedzieć

65/ [Jeżeli w pyt. 64 odp. d lub e] Proszę napisać, z jakich elementów projektu można by Pana/Pani zdaniem zrezygnować bez istotnej szkody dla jakości wsparcia i uzyskanych efektów?

...

Uprzejmie dziękujemy za wypełnienie ankiety!

5. Spis wykresów

Wykres 1. Średnie oceny miejsc edukacji przedszkolnej utworzonych w ramach projektów.	40
Wykres 2. Bariery w zaspokajaniu potrzeb dzieci z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi w OWP, w których utworzono miejsca edukacji przedszkolnej w ramach projektów wskazywane przez rodziców/opiekunów.....	41
Wykres 3. Przyczyny, dla których dziecko nie uczęszcza już do przedszkola, w którym realizowany był projekt w ramach Działania 12.1 RPO WL.....	42
Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy zajęcia dodatkowe realizowane w przedszkolu w ramach projektu cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców?”	45
Wykres 5. Typy zajęć dodatkowych prowadzonych w ramach projektów.	46
Wykres 6. Ocena jakości zajęć dodatkowych realizowanych w ośrodkach wychowania przedszkolnego w ramach projektów.	47
Wykres 7. Średnia ocena stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów udziału dziecka w zajęciach dodatkowych realizowanych w ramach projektów.....	48
Wykres 8. Deklarowane przez rodziców/opiekunów alternatywne sposoby zapewnienia opieki nad dzieckiem w sytuacji braku miejsca w przedszkolu, w którym utworzono nowe miejsca edukacji przedszkolnej w ramach Działania 12.1.	50
Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie „W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na studiach podyplomowych w pracy zawodowej?” ...	59
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie „W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte na kursie/szkoleniu w Pana/Pani pracy zawodowej?”	60
Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy realizacja projektu unijnego w Pana/Pani szkole [zawodowej] sprawiła, iż zwiększyło się zainteresowanie absolwentów szkół podstawowych podjęciem kształcenia w Pana/Pani szkole?”	67
Wykres 12. Średnie oceny stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach pozalekcyjnych (np. kółkach zainteresowań)	73
Wykres 13. Średnia ocena twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć pozalekcyjnych realizowanych w ramach projektów.....	74
Wykres 14. Średnie ocen stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych.....	75
Wykres 15. Średnie oceny twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.....	76

Wykres 16. Średnia ocena stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w zajęciach specjalistycznych	79
Wykres 17. Średnie oceny twierdzeń dotyczących poszczególnych aspektów zajęć specjalistycznych realizowanych w ramach projektów	80
Wykres 18. Średnie oceny stopnia osiągnięcia poszczególnych efektów edukacyjnych udziału w stażach/praktykach zawodowych	82
Wykres 19. Średnie oceny poszczególnych aspektów staży/praktyk zawodowych..	83
Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy w ciągu najbliższych 12 miesięcy zamierza Pan/i wziąć udział w jakimś innym kursie lub szkoleniu?”	92

6. Spis tabel

Tabela 1. Wielkość prób badawczych w badaniu CATI/CAWI.....	29
Tabela 2. Struktura FGI on-line i wywiadów telefonicznych przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji.....	33
Tabela 3. Struktura FGI on-line i wywiadów telefonicznych przeprowadzonych z przedstawicielami uczniów – uczestnikami projektów.....	34
Tabela 4. Liczebność i struktura próby badawczej w analizie kontrfaktycznej.....	36
Tabela 5. Dostępność do usług edukacji przedszkolnej w województwie lubelskim w latach 2015-2018.	38
Tabela 6. Rekomendacje.....	106